

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Malířka Milada Benešová-Špálová (1884–1963)

Diplomová práce

Bc. GABRIELA POLÁKOVÁ

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.

Paříž 2019

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Malířka Milada Benešová-Špálová (1884–1963)* vypracovala zcela samostatně a uvedla veškeré užití prameny a literaturu.

Gabriela Poláková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji všem, kteří ve mne a v mou diplomovou práci věřili.

Tím zvláště děkuji mé skvělé rodině.

Mnohokrát děkuji paní Zoře Damové, za zprostředkování rodinných archivních materiálů a informací týkajících se osoby paní malířky.

A zejména děkuji panu prof. PhDr. Ladislavu Danielovi, PhD., za vstřícný přístup, jeho rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Contents

1	Úvod.....	7
2	Dosavadní stav bádání a metody práce.....	14
2.1	Publikace.....	14
2.2	Pramenný materiál.....	17
2.3	Reprodukce děl a fotografií v obrazové příloze.....	20
3	Nástin vývoje ženské emancipace, ženského umění a uměnovědy v českých zemích od jejího počátku až po 60. léta 20. století.....	22
3.1	Výtvarná ženská scéna poslední třetiny 19. století.....	25
3.2	Nástin počátků vývoje ženské umělecké kritiky v českých zemích.....	28
3.3	Ženská výtvarná scéna a meziválečné období.....	32
3.4	Vývoj ženské emancipace po 2. světové válce.....	35
4	Ženské výtvarné spolky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století.....	38
4.1	Ženský výrobní spolek český (1871–1957).....	38
4.2	Kruh výtvarných umělkyně (1917/1920–1953).....	40
4.2.1	Činnost Kruhu výtvarných umělkyně.....	45
4.2.2	Chronologické seřazení výstav Kruhu výtvarných umělkyně.....	49
5	Malířka Milada Benešová-Špálová (1884–1963).....	55
5.1	Životopis malířky.....	55
5.2	Výtvarná tvorba Milady Benešové-Špálové.....	59
5.2.1	Malba.....	59
5.2.2	Akvarel.....	64
5.2.3	Kresba.....	64
5.2.4	Užité umění.....	65
5.3	Výstavy autorské i souborné.....	65
5.3.1	Autorské výstavy Milady Benešové-Špálové.....	65
5.3.2	Souborné výstavy.....	66
6	Závěr.....	70
7	Katalog děl Milady Benešové-Špálové.....	72
7.1	Malby.....	72
7.1.1	Datované malby.....	72
7.1.2	Malby bez datace.....	74
7.2	Akvarely.....	96
7.3	Kresba.....	97

8	Přílohy.....	98
8.1	Přepisy korespondence Milady Benešové-Špálové.....	98
8.2	Přepisy recenzí a kritik	108
9	Použitá literatura, prameny a zdroje	130
9.1	Prameny	130
9.2	Katalogy výstav	130
9.3	Literatura.....	132
9.4	Periodika	133
9.5	Internetové stránky	136
10	Seznam obrazové přílohy.....	137
11	Obrazová příloha	140
12	Summary.....	152
13	Anotace	154

1 Úvod

„Dobré umění nemá pohlaví.“, prohlašovali kritikové feminismu.“¹

Většina publikací zabývajících se genderovou tematikou v umění začíná úvodem, že je ženské umění stále opomíjeno anebo upozadřováno. Těmito úvodními slovy bych se nerada opakovala i ve své práci. Situaci na poli uměleckého bádání bych dnes už neviděla tak negativně. I přes všechny předpojatosti napříč našimi dějinami umění měly ženy na české umělecké scéně mnohem důležitější postavení, než jak by se mohlo z dosud sepsaných nebo přednášených informací zdát.² Na fakt, že si české ženské umění zaslouží bezpochyby větší pozornosti, než se mu dostávalo, poukazovaly české ženské badatelky již bezmála před 85 lety.³ Sociologickému kontextu, společenskému vývoji a podhoubí zrodu konečné rovnocennosti a rovnoprávnosti žen-umělkyn, věnuji ve své diplomové práci první část.

Pravdou zůstává, že genderová rovnost byla vnímána ještě v polovině 19. století jako něco neuchopitelného, nepředstavitelného. Ve společnosti bylo hluboce zakořeněno podřadné postavení žen, a to jak v právních, tak církevních normách. Ženy byly vychovávány k obrazu dokonalé manželky a hospodyně, která zajistí dostatečnou, řádnou a především vlasteneckou výchovu svých dětí. Instrukce standardního manželství 19. století zaručovala jisté místo ve společnosti, které nabízelo dobré uplatnění i přes svá určitá či zaužívaná omezení. Standardní žena žijící v polovině 19. století ani neměla potřebu zabývat se otázkou vlastní seberealizace. Zásadní zlom přišel v době, kdy se žena jako osobnost vymanila z představy mužského područí a začala nahlížet na svůj život jako na svou vlastní vůli. Mnoho žen opouštělo konzervativní způsob života a konzervativní způsob myšlení velmi pozvolna. Tento fakt dal následně rozhýbat emancipačnímu hnutí, kterého bylo potřeba pro zdravý mentální a intelektuální rozvoj ženské osobnosti.

¹ Uta Grosenicková, *Ženy v umění 20. a 21. století*, Kolín nad Rýnem 2004, s. 4.

² Martina Pachmanová, *Zrození umělkyně z pěny limonády. Genderové kontexty české moderní teorie a kritiky umění*, Praha 2013, s. 117.

³ Jitka Plachá-Gollerová, *Žena jako iniciátorka v české minulosti*, in: *Sborník Kruhu výtvarných umělkyn*, Praha 1935, s. 3.

Podstatná část celé emancipace cílila především na zpřístupnění vzdělání všem ženám. Zakládáním nových škol vzrůstala i nová intelektuální síla. Vznikaly školy primárně soukromé, které většinou zaštiťovala osoba velmi vlastenecky smýšlející. Aktivní společenský život většinou znamenal členství v různých spolcích, které měly za úkol povznášet emancipační myšlení. Ženy se stávaly svobodnějšími a ekonomicky nezávislejšími na mužích či případně na své rodině. Většina absolventek vyššího vzdělání měla později potíže do samotného sňatku vůbec vstoupit. Mezi muži nepanoval příliš velký zájem o vzdělané ženy. Je zřejmé, že uvedené změny začaly ovlivňovat celou společnost a dosavadní vztahy v ní.

Zcela přirozeně, jako každý nový myšlenkový proud a významné společenské změny dožadující se nových požadavků, narazila i emancipace na svou revoltu a odporující názory. Mnozí intelektuálové shledávali ve vlně feminizace symbol ničení tradičních hodnot a byli těmito změnami puzeni k nutkavému hledání stabilizace světa. V Evropě se feminismus a ženská emancipace rozvíjela o něco pomaleji v porovnání se Spojenými státy či Austrálií.

Ženy i nadále představovaly pro muže určitý objekt fascinace, zároveň snad ale byly i zdrojem nedefinovaného strachu. V této atmosféře paranoie, kdy byly ženy považovány za zdroj chaosu, disharmonie a regrese, se přirozeně rodily srovnávající diskurzy pro obě pohlaví, v rámci biologických, fyziologických a psychologických předpokladů. A věda častokrát zastávala jen roušku

objektivitu těmito teoriím.⁴ Nezřídka se stávalo, že ženy byly od svých záměrů odrazovány, anebo dokonce na základě určité předpojatosti i uráženy.⁵

Od konce 19. století se ženám dařilo pronikat do oblastí umělecké scény nejen v rámci užitého umění, ale i – do té doby – do výsostně mužských oborů, jakými byly malba a sochařství. Volné umění umožnilo ženám vymanit se z řady anonymních umělkyně a prosadit se i jako tvůrčí individuality. Narůstající ženský vliv sílil i v oblasti uměnovědy, především mezi českými kritiky umění. Předmětem debat a argumentů byly stále vrozené tělesné a psychologické předpoklady pohlaví ženského na poli umění a kultury. Stále častěji se můžeme setkat se slovním spojením „ženské umění“, paušalizovaný pojem sloučený s uměleckým projevem ženy, na který se nahlíželo nikoliv jako na projev individuality, ale jako na symptom daného pohlaví.⁶

⁴ Pachmanová (pozn. 2) s. 27.

Jednou z těchto teorií byla i o pohlavní podmíněnosti umění. Esencialistický dualismus s křesťanským základem, ztotožnění muže s kulturou a ženu s přírodou, se prvně objevil v osvícenské estetice Immanuela Kanta. Podle Kanta je muž zásadně spojen s metafyzickou energií a jedinečnou velkolepostí, jakožto transcendentální sublimita, jejíž výraz ducha je možný zdroj geniality. Žena se svou imanentní krásou, v estetické harmonii, má mít roli alespoň konzumentky umění. Navazující filosofie Arthura Schopenhauera krajního individualismu je poněkud přímočařejší – pravdu lze objevit skrze sexuální požitek, či umění, kterou přisuzuje výhradně jako výsadu mužů – stejně tak i genialitu, která je ženám, jako nositelkám subjektivismu, zapovězena. Jeho statě se opíraly především o evoluční teorie, které měly zásadní dopad na vývoj genderu v moderní kultuře a umění.

Darwinismem ovlivněné teorie zdůrazňovaly, že žena patří na nižší vývojový stupeň, nižší biologické formy, definována jako nevyvinutý muž. Těmito teoriemi byly ženy, jakožto degenerované a patologické bytosti, vyčleněny z průběhu dějin.

Dopad těchto nevráživostí a neakceptování svobodného ženského společenského působení dokazuje antifeministický a antisemitský spis, sepsán v roce 1903, *Das Geschlecht und Charakter* Ottou Weiningerem, hlásícího se k Nietzscheovým filosofickým myšlenkám. U obou autorů, jak u Otta Weiningerera, tak i u Fridricha Nietzscheho najdeme podobná schémata pohlavní diference, zaměřeným zejména na otázku, jaké úlohy a role sehrává muž a žena v oblasti umění. Spisy se setkaly s velkou podporou, Nietzscheho myšlenky měly velký vliv na vývoj i české moderny.

Zájem o Nietzscheho a Kierkegaardovu filosofii vzrostl především po 1. světové válce, kdy úvahy o existenci člověka byly příznačné pro poválečné období. Tento zájem byl přirozeným projevem tohoto naladění. Populárním byl i Georg Wilhelm Friedrich Hegel a nemalý vlivný podíl měl Sigmund Freud a rozvíjející se obor psychologie a psychologický popis diferenciací pohlaví.

⁵ [Hzk], heslo Ženská emancipace, in: *Ottův slovník naučný XXVII.*, Vůz-Žyžkowski., Praha 1908, s 808.

(...) *feminismus vzbuzuje namnoze prudký odpor. To proto, že zasahuje hluboko do organismu sociálního, požaduje veliké asimilace obrovského tělesa, neusiluje o nic méně, než o přehodnocení názorův i forem života týkajících se ženy a muže, dělby práce mezi mužem a ženou, ustálených práv a povinností mužův a žen. V tělo společnosti nové elementy, které tu zprvu působí jako toxiny, budí prudkou horečku, vyvolávají krize, v nichž padají oběti. Společnost právě má projít novou revolucí, snad větší všech předcházejících.* (...), s. 808

⁶ Pachmanová (pozn. 2), s. 113.

Vůbec historicky první a zcela výlučně ženská výstava se konala v roce 1884 v Amsterdamu. Zdálo se, že pomyslné hranice mezi ženským a mužským uměleckým světem tím budou smazány. Ženám byl konečně věnován větší prostor projevu – ať už to bylo povolení studia na uměleckých vysokých školách, kresba mužských aktů, účast na uměleckých soutěžích anebo získání studijního stipendia. Na počátku 20. století se tyto podmínky zdály být skvělým podhoubím pro rozvoj ženského umění a působení žen ve společnosti. Ve skutečnosti se v mnohých případech jednalo pouze o ideály, které nebyly *de facto* realizovány. Přednášejících žen na vysokých školách bylo velmi poskrovnu, stejně tak i žákyň. Jejich práce byly velmi málo propagovány. Velmi málo byla díla zastoupena ve veřejných nebo soukromých sbírkách nebo v odborných publikacích.⁷

Velkým krokem, nebo možná spíše ústupkem, společnosti českých zemí na přelomu 19. a 20. století bylo zřízení „*dámské školy*“ na Vysoké uměleckoprůmyslové škole v Praze.⁸ S nástupem 20. století ženy vstupovaly do veřejného dění stále častěji v rolích profesionálních umělkyně, nicméně i nadále zůstávaly svazovány důsledky genderových stereotypů 19. století. Genderová nevyváženost a obraz důrazné maskulinity oproti submisivní feminitě odrážely kulturní princip a hierarchizaci stávající společnosti včetně umělecké kritiky.⁹

Neméně podstatným mezníkem v dějinách emancipace českých zemí byla bez pochyb 1. světová válka a následný vznik první republiky. Nejenže válečné události zapříčinily nezbytnost žen v pracovních pozicích, které doposud byly považovány za výhradně mužské, ale především samotný otevřenější přístup intelektuálních autorit znamenal pro ženy velkou podporu. Mezi velké propagátory a podporovatele ženské emancipace v poválečné republice patřil i 1. československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. K těmto zásadním společenským změnám přistupoval Masaryk velmi vřele. Tím se také jednoznačně vyvrací tvrzení, že zabývání se genderovou otázkou je příznačné

⁷ Grosenicková (pozn. 1), s. 5.

⁸ Jiřina Vydrová, *XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), výstavní síň Ars Melantrich v Praze 1949.

⁹ Pachmanová (pozn. 2), s. 16.

pouze pro naši dobu.¹⁰ Radikální smazání všech předsudků znamenalo zrovnoprávnění ženské umělecké výchovy na odborných školách a zejména pak na Akademii výtvarných umění v Praze v roce 1918. Toto rozhodnutí znamenalo i, do této doby nepředstavitelné, spravedlivé možnosti účasti v uměleckých soutěžích.

Jedním z dalších zásadních bodů poválečného dynamického rozvoje bylo stanovení volebního práva žen Ústavou Československé republiky v roce 1920. Stabilizování tohoto společenského postu žen však nebylo okamžité. („(...) tyto občanské svobody zůstávají abstraktní, pokud nejdou ruku v ruce s hospodářskou samostatností; žena vydržovaná – ať je to manželka nebo kurtizána – není ještě osvobozena od muže tím, že má v rukou volební lístek (...)“)¹¹ K uvědomění nadále napomáhalo neutuchající působení literární osvěty ženských periodik. Tyto změny se nevyhnuly a přirozeně se dotkly i českého výtvarného umění.

V roce 1920 se začalo rozvíjet ženské umění v Československu v pravém smyslu slova. Rozhodným ustanovením spolku *Kruhu výtvarných umělkyň*, znamenalo zrození a nalezení důstojné platformy ženského umění, které mělo možnost se nadále svébytně rozvíjet. Členky, které stály za zrodem tohoto sdružení, byly víceméně absolventky Uměleckoprůmyslové školy. Již v roce 1935 zmiňuje Jitka Plachá-Gollerová ve *Sborníku Kruhu výtvarných umělkyň závažnost „zásluh ženy v české kulturní historii a speciálně pak v historii umění, jež by bylo hodno samostatné publikace...“*¹²

Při studiu této sociologické oblasti je nutné systematicky vnímat různé rámce – kulturní, sociální a neméně také ideologické – a to i v jejich vzájemných odlišnostech. Pojem feministického umění je v ‚západní části‘ Evropy zkoumán již bezmála padesát let, tedy od konce 60. let 20. století.¹³ Rozbila se genderová jednostrannost uměleckohistorického diskurzu a pozornost se věnuje

¹⁰ Milena Bartlová – Martina Pachmanová (eds.), *Artemis a Dr. Faust. Ženy v českých a slovenských dějinách umění*, Praha 2008, s. 20.

¹¹ Simone Beauvoirová, *Druhé pohlaví*, Praha 1967, s. 350.

¹² Plachá-Gollerová, Žena jako iniciátorka v české minulosti (pozn. 3), s. 3.

¹³ Martina Pachmanová, Mlčení o feminismu a ženskost jako výtvarná hodnota. České umělkyňe očima Jindřicha Chalupeckého, *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny XIV*, 2013, s. 34.

zapomenutým umělkyním.¹⁴ V té době byly rozdíly ve vnímání tohoto fenoménu mezi západním a východním blokem více než hmatatelné – absence vzájemného dialogu, nedostatek solidarity mezi ženami a v neposlední řadě setrvávající patriarchální smýšlení společnosti dávaly prostor existenci takovým pojmům, jako je sexismus a misogynství.¹⁵

Události po 2. světové válce v Československu a nástup totalitní ideologie nastolil jasný politický konformismus, podmíněný ideologií vládnoucí komunistické strany.¹⁶ I když se může zdát, že komunismus dbal na rovnoprávnost žen více než kterákoliv jiná ideologie, s určitou předpojatostí a opomíjením fenoménu feministického umění se setkáváme dokonce i v době normalizace v Československu.

Absence určitého gendero-uměleckého diskurzu byla v podstatě problémem ve všech satelitních státech bývalého sovětského bloku. V té době byl svobodný a autonomní projev spíše namířen proti samotné totalitě.¹⁷

V československé literatuře se kolem 60. let 20. století ustálilo spojení „ženské umění“, dříve nesoucí spíše negativní esenci. Ženskému umění věnoval pár příležitostných textů i Jindřich Chaloupecký, který popíral nerovnost pohlaví.

„Feminismus v umění zašel na týž sexismus, proti kterému chtěl bojovat.“¹⁸

Umění žen se podle něj rodí z tělesného života a ženské podstaty, či dokonce z „ženskosti“. Zmíněný přístup Chaloupeckého tímto nesměřuje k absolutnímu umění bez přívlastku. I přesto zůstává Chaloupecký jedním z mála soudobých historiků umění, kteří se umění žen věnovali a bez pochyb jej obdivovali.¹⁹

Proměnlivost názorů na neutuchající snahu českých žen, a to ať už umělkyní, literátek nebo uměnovědkyň a získání samotné optiky dění a podmínek, ve kterých tyto ženy pracovaly, jsou důvody, proč se zabývám ve své diplomové práci sociologickým společenským vývojem emancipace,

¹⁴ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 19.

¹⁵ Pachmanová (pozn. 13), s. 34.

¹⁶ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 18.

¹⁷ Pachmanová (pozn. 13), s. 36.

¹⁸ Jindřich Chaloupecký, *Cestou necestou*, Jinočany 1999, s. 150.

¹⁹ Pachmanová (pozn. 13), s. 37.

a to v rozmezí zhruba jednoho století – od raných počátků a náznaků emancipačních hnutí v českých zemích až asi do pozdnější poloviny 20. století. Je přirozené, že tento proces ženské svébytnosti a pevného přesvědčení vyžadovalo v průběhu let mnoho neutuchající energie a vynaložených sil. Čelit kritice nebylo mnohokrát lehké, obzvlášť když samotná kritika přicházela i z ženských řad. Neustále je třeba mít na paměti, že svobodné společenské postavení žen nebylo sjednáno automaticky a bez vynaložení určitého úsilí.

„Co závidím,‘ píše Marie Baškircevodá, ‚je možnost procházet se svobodně docela sama, chodit sem a tam, posedávat na lavičkách v Tullerijských zahradách. To je svoboda, bez níž se nelze stát skutečným umělcem. Cožpak mohu mít něco z toho, co vidím, když mne stále někdo doprovází, nebo když musím čekat na kočár, na společníci, na rodinu, abych mohla do Louvru? ... To je svoboda, která mi chybí a bez níž nikdo doopravdy nikam nedojde. Myšlenky jsou spoutány touto hloupou a neustálou nesnází... Stačí to úplně, aby křídla klesla. A to je jeden z důvodů, proč neexistují ženy-umělkyně.“²⁰

Celá výbojná éra emancipačních snah v českých zemích se souběžně dotkla i života malířky Milady Benešové-Špálové. Její život a tvorba se svazuje s tímto obdobím, což byl také důvod, proč jsem se více zabývala situací sociálního prostředí a v jakých podmínkách měly ženské umělkyně možnost realizovat svůj talent, umělecké nadání. Moje diplomová práce obsahuje zpracování životopisných dat malířky, samozřejmě bylo i zmapování její výtvarné činnosti – osnova velmi podobná mé bakalářské práci. Mezi přílohy této práce jsem zařadila také katalog malířčiných děl, která byla vystavena na jednotlivých výstavách, ať už autorských, či souborných. Většinu výstav, jichž se Milada Benešová-Špálová účastnila, pořádal spolek *Kruhu výtvarných umělkyně*. Po dlouhá léta byla malířka jeho aktivní členkou.

²⁰ Beauvoirová (pozn. 11), s. 383.

2 Dosavadní stav bádání a metody práce

2.1 Publikace

Zásadní část mé diplomové práce je nástin společenského, sociologického i genderového rámce ve zlomových momentech výtvarné společnosti v českých zemích v průběhu téměř asi jednoho století. Ženská otázka, emancipace a samotná prezentace ženské práce od velmi raných počátků ženské emancipace poloviny 19. století v českých zemích až po pozdní polovinu 20. století.

Emancipační změny začaly hýbat společností zhruba v polovině 19. století. Začaly pouze pozvolným rozvojem, za nímž stály významné představitelky českých literárních kruhů. Byly to ženy, které se zasloužily o vznik odborných dívčích škol, různých zájmových spolků a kroužků. Zároveň byly i zakladatelkami periodik určených především ženskému publiku.

Asi v poslední třetině 19. století proběhla českými zeměmi ta pravá emancipační vlna, avšak vzor zcela nezávislé ženy byl ještě i na přelomu 19. a 20. století podporován jen zřídka. Téma ženství, ženského těla, sexuality, nadále samotného mateřství, ale především, na přelomu století, tak atraktivní téma ženské psychologie, vedlo k četným polemikám, které se následně promítly i do aspektů umělecké tvorby. Častokrát se tyto diskurzy vedly v duchu znepřátelených debat a byly úzce spjaty s genderovou politikou.

Komplexní pojednání smýšlení o počátcích ženské emancipaci v české společnosti v 19. století, přes přelom ve století následující, podává kniha Marie Bahenské, *Počátky emancipace žen v Čechách*. Popisuje nastavení tehdejší společnosti a napomáhá ucelit představu o smýšlení v rámci nejen sociologických, ale i ekonomických rovin. Autorka se ve své knize zaměřuje hlavně na historii rozvoje školství v českých zemích. Uvádí popis a objasnění činnosti prvních ženských spolků, nejen těch výtvarných a i důležitá jména, která se na tomto emancipačním procesu podílela.

Na počátku 1. desetiletí 20. století se začínají na umělecké výtvarné scéně realizovat první menší ženské výstavy, vedle intenzivně se rozvíjejícího

se působení ženských zájmových kroužků. Primární pokusy výstav nebyly společnostmi přijímány kladně. Katalogy výstav, i ne těch příliš úspěšných, představují naprosto nedílnou součást pramenů mé diplomové práce. Cituji zejména katalogy výstav pořádané spolkem *Kruhu výtvarných umělkyně* – nejvýraznějším ženským výtvarným spolkem v českých zemích první poloviny 20. století, který je úzce spjat i s Miladou Benešovou-Špálovou.

Sborník Kruhu výtvarných umělkyně, vydán v roce 1935, je obsáhlým informativním zdrojem o filosofii tohoto spolku. Svými texty ke kompletní verzi tohoto *Sborníku* přispěly naše první historičky umění, kterými byly mj. Alžběta Birnbaumová, Anna Masaryková, Jitka Plachá-Gollerová, Miloslava Síssová, Drahomíra Stránská, Věra Urbanová anebo Hana Volavková. Přináší svědectví o úctě k ženským osobnostem výtvarného umění v českých zemích. Provází průřezem bádání v ženských dějinách umění českých zemí – od středověku až po moderní umění 30. let 20. století. Zajímavou částí *Sborníku*, je anketa sepsaná Miloslavou Síssovou, která obohatila publikaci o spolupráci s francouzskými umělkyněmi a o jejich výpovědi.²¹

Heslo *Kruhu výtvarných umělkyně* se objevuje v mé práci nejčastěji, v souvislosti s osobností malířky Milady Benešové-Špálové a jejím dlouholetým členstvím v tomto výtvarném spolku. V příloze této práce je výběr autentických novinových článků, citací a recenzí pro ucelení představy o této problematice.

Přestože v západních badatelských kruzích se danému tématu věnují již téměř padesát let, řádná pozornost se dějinám žen a genderové problematice v českých zemích dostává až od poloviny 90. let 20. století. Následující publikace, ze kterých jsem nadále vycházela k sepsání mé práce, jsou poněkud mladšího data vydání.

V oblasti ženského umění je přirozeně nezbytné použít i optiku genderu. Ta nám může prezentovat a podat jednodušší vysvětlení postavení žen v dějinách umění, ať už v historickém, či současném měřítku. K tomuto vysvětlení byla nápomocná publikace dvou předních kunsthistoriček zabývajících

²¹ Miloslava Síssová, Hlas francouzských malířek, in: *Sborník Kruhu výtvarných umělkyně*, Praha 1935, s. 90-97.

se i českým ženským uměním, publikace Mileny Bártlové a Martiny Pachmanové – *Artemis a Dr. Faust, Ženy v českých a slovenských dějinách umění*. V této knize je velmi často uplatněna kritická genderová metodologie, která následně rehabilituje rovnocenné postavení žen v českých a slovenských dějinách umění. A to i v oborech jakými jsou kurátorství a umělecká kritika.²² Jednotlivé kapitoly zahrnují i medailony významných osobností – žen, které svým dílem výrazně přispěly k budování uměleckohistorického oboru, nejen českých historiček umění, ale také jejich slovenských kolegyň.

S problematikou ženského umění v českých zemích velmi často rezonuje jméno Martiny Pachmanové. Její publikace *Zrození umělkyně z pěny limonády: Genderové kontexty české moderní teorie a kritiky umění*, patří mezi novější tituly. Pro mou diplomovou práci zcela podstatné texty této publikace se většinou opírají o pasáže z antologie *Jak odlesk měsíce v jezeře*, jak uvádí sama autorka. Tento spis odráží dobový náhled společnosti, je sestaven z výběru různých recenzí a novinových článků a publikaci *Zrození umělkyně z pěny limonády* může být chápán jako doprovodný komentář. Autorka si však obhajuje samostatnost mladší publikace, *Zrození umělkyně z pěny limonády*, a jí sepsanou důkladnou analýzou genderové problematiky.

Z knihy *Jak odlesk měsíce v jezeře* jsem si propůjčila do přílohy diplomové práce čtyři recenze výstav spolku *Kruhu výtvarných umělkyně* – od Františka Muziky,²³ Josefa Čapka,²⁴ Věry Urbanové²⁵ a jednu od Emila Pacovského.²⁶

Další publikací, nezbytnou k pochopení a porozumění celé emancipační problematiky, je kniha s názvem *Druhé pohlaví*, sepsaná francouzskou filosofkou a spisovatelkou existencialistického směru, Simone de Beauvoir. Ve své práci jsem využila citace z této knihy, přeloženou Janem Patočkou, vydanou v Praze v roce 1967. Kniha byla Beauvoirovou sepsána už v roce 1949.

²² Bártlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 25.

²³ František Muzika, 5. výstava Kruhu výtvarných umělkyně, *Rozpravy Aventina II*, 1926 – 1927, s. 131.

²⁴ -jč- [Josef Čapek] Kruh výtvarných umělkyně, *Lidové noviny XXXV*, 1927, 21. 1., s. 7.

²⁵ Věra Urbanová, Několik poznámek o Kruhu výtvarných umělkyně, *Veraikon XIX*, 1933, č. 14, s. 23-33.

²⁶ Emil Pacovský, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně (Výstavy), *Veraikon XVII*, 1931, č. 6, s. 78.

I přes clonu velmi silných levicových názorů, obsahuje tato kniha feministické a emancipační texty pod vlivem existencialismu, které jsou platné dodnes.

2.2 Pramenný materiál

Odbornější literatura o životě malířky neexistuje. Informace a data jsem čerpala z několika, mnohdy velmi stručných katalogů souborných výstav. Významný přínos pro mne znamenaly také novinové články, či recenze výstav související se jménem Milady Špálové, většinou ve spojitosti s výstavami Kruhu výtvarných umělkyně.

Přepisy dopisů a pohlednic mají většinou za adresáta profesora Josefa Vítězslava Šimáčka, kterého s malířkou pojilo přátelské pouto. V příloze lze najít přepisy textů celkem čtyř dopisů a dvanácti pohlednic.²⁷

Až příliš často je jméno malířky spojováno se jménem jejího švagra, Václava Špály, čímž se její tvorba stávala terčem kritiky. Nelze zcela popřít převzetí určité inspirace, přesto malířka stále vládla svou vlastní verzí malby. Celý svůj život pracovala ve výtvarném sdružení *Kruhu výtvarných umělkyně*, svými malbami přispívala na téměř všechny výstavy tohoto sdružení. V minulosti, za života malířky, se její práce vystavovaly často, zejména ve 20. a 30. letech 20. století. Od 50. let zájem o díla Milady Špálové upadl. Nárůst opětovné pozornosti k její práci je zaznamenávám až v posledních letech. Dnes se díla malířky objevují především v českých a slovenských aukčních síních. Jediné dílo, které je uloženo ve sbírkách českých galerií, je dílo „*Zátiší s ovocem a bramboříky*“, náležející Muzeu města Brna.²⁸

Milada, tehdy představovaná jako Benešová, zahájila svou výstavní činnost v roce 1911 ve městě pro ni velmi blízkém, v Turnově.²⁹ Po roce 1917

²⁷ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

²⁸ [10] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem a bramboříky*,

²⁹ [An.] Výstava českých malířek v Turnově, *Pojizerské listy* II, 1911, č. 6, s. 20-21. „*Malba a látka dělí se o dílo Mil. Benešové. Dva lehounké vějířky, na jednom stylizovaný vínek šípkový, na druhém zelená víla prostřed žlutých květů, svědčí o opravdovém vkusu.*“

a vzniku Ústředního spolku českých žen pořádal tento spolek v roce 1919 svou druhou oficiální výstavu, které se Milada zúčastnila se svými třemi akvarely.³⁰ Následující výstavu už organizoval spolek *Kruh výtvarných umělkyně* v roce 1924 v Obecním domě v Praze. V té době už žila Milada se svou rodinou na Ukrajině, což patřičně dokazují náměty jejích obrazů na této výstavě vystavené.³¹ V roce 1925 vystavila své akvarely v Košicích.³²

V roce 1927 se konala V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně³³ a v srpnu téhož roku malířka vystavila svých 14 děl na souborné výstavě v Mladé Boleslavi.³⁴ V následujících třech letech od roku 1930 se zúčastnila všech výstav pořádaných sdružením *Kruhu výtvarných umělkyně* (1930,³⁵ 1931 v Plzni³⁶ i v Praze,³⁷ 1933³⁸). Roku 1936 se malířka stihla prezentovat hned na čtyřech výstavách – v Bratislavě,³⁹ v Brně,⁴⁰ v Praze⁴¹ a v Pardubicích.⁴² Začátkem roku 1937 vystavovala Milada pět svých děl v Ostravě.⁴³ Vystavila díla i s náměty z Podkarpatské Rusi⁴⁴ a zúčastnila se Výstavy prací československých výtvarnic, pořádanou *Kruhem výtvarných umělkyně*, se třemi díly.⁴⁵ Tyto výstavy, které byly pořádány také v roce 1937, se obě uskutečnily v Praze.

³⁰ II. výstava výtvarného odboru Ú. S. Č. Ž. (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1919.

³¹ III. výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1924.

³² *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Východoslovenské muzeum v Košiciach 1925.

³³ V. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1927.

³⁴ [J. Š.], Výstava v Mladé Boleslavi, *Národní listy* LVII, 1927, č. 215, 1. 8., s. 1.

³⁵ *Výstava Kruh výtvarných umělkyně, Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.

³⁶ Jindřich Čadík, *Průvodce výstavou Kruhu českých výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Západočeské umělecko-průmyslové muzeum města Plzně 1931, s. 12-13,21.

³⁷ VI. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1931.

³⁸ XV. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1933.

³⁹ 57. výstava výtvarného spolku UBS, *Členská výstava Spolku výtvarných umělců na Podkarpatskej Rusi v Užhorode* (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislavě 1936.

⁴⁰ *Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě* (kat. výstavy), Umělecko-průmyslové muzeum v Brně 1936.

⁴¹ XIX. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Modrý salon v Praze 1936.

⁴² *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy) Průmyslové muzeum města Pardubic 1936.

⁴³ *Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.

⁴⁴ Vladimír Wagner, *Výstava Československé jednoty. Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění* (kat. výstavy), Pávilon Myslbek v Praze 1937.

⁴⁵ *Výstava prací československých výtvarnic, Kruh výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1937.

V Praze, v roce 1939, vystavila svá díla v *Obecním domě* v květnu se spolkem *Kruhu výtvarných umělkyně*.⁴⁶ V listopadu téhož roku představila jedno ze svých „Zátiší“ na výstavě *Národ svým výtvarným umělcům*.⁴⁷ Výstava se stejným konceptem a názvem, pořádána hned v několika pražských výtvarných síních, byla uskutečněna i v roce 1942. Malířka přispěla opět jedním dílem.⁴⁸ Ve stejném roce pořádal ženský výtvarný spolek soubornou výstavu děl Valérie Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské a Milady Špálové.⁴⁹ V poválečné euforii projevíli čeští umělci své díky na výstavě uspořádané Rudé armádě.⁵⁰ Léta 1946⁵¹ a 1947⁵² patřily souborným výstavám *Kruhu výtvarných umělkyně*. I po únorovém převratu zůstávala malířka nadále činnou. V roce 1949 proběhly dokonce čtyři výstavy ženského výtvarného spolku – dvě⁵³ v Praze,⁵⁴ v Uherském Hradišti, ale i v Olomouci.⁵⁵ O rok později, v roce 1950, se malířka účastnila nejen výstavy „*Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně*“⁵⁶ ale také souborné výstavy jejich maleb s kresbami Marie Čechové.⁵⁷ Následující rok pořádal *Kruh výtvarných umělkyně* svou poslední známou výstavu.⁵⁸

⁴⁶ XXIV. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1939.

⁴⁷ Miloslav Hýsek, *Národ svým výtvarným umělcům* (kat. výstavy), Výstavní síň v Praze 1939.

⁴⁸ František Viktor Mokřý, *Národ svým výtvarným umělcům* (kat. výstavy), Výstavní síň v Praze 1942.

⁴⁹ Jiřina Vydrová, *Kruh výtvarných umělkyně, XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové* (kat. výstavy) Pávilon S. V. Myslbek v Praze 1942.

⁵⁰ Anna Masaryková – Jaroslav Šanda, *Český národ Rudé armádě. Seznam děl výtvarného umění věnovaných českými umělci Rudé armádě z vděčnosti za osvobození a odevzdaných k výročímu dni založení Rudé armády 23. února 1946* (kat. výstavy), v Praze 1946.

⁵¹ Helena Dvořáková, *XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Smetanovo muzeum v Praze 1946.

⁵² XXXI. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obchodní dům Bílá Labuť v Praze 1947.

⁵³ Vydrová 1949 (pozn. 8).

⁵⁴ Věra Urbanová, *XXXIII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1949.

⁵⁵ *Květina osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci 1949.

⁵⁶ *Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

⁵⁷ *Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

⁵⁸ *Malujeme socialistickou Prahu* (kat. výstavy), v Praze 1951.

Z materiálu rodinného archivu vychází, že se malířka zúčastnila i několika zahraničních výstav. V roce 1925 se prezentovala se svými akvarely v Miláně⁵⁹ a o něco později v Athénách.⁶⁰ Kromě těchto dvou výstav prezentovala své práce i v Paříži,⁶¹ Bělehradě,⁶² Bukurešti⁶³ a dokonce v roce 1940 i na světové výstavě v New Yorku.⁶⁴

Vzhledem k tomu, že v mé práci velmi často cituji katalogy výstav spolku *Kruhu výtvarných umělkyně*, kterých se Milada Benešová-Špálová zúčastnila, pokusila jsem se sestavit chronologický přehled všech výstav tohoto ženského výtvarného seskupení. K sestavení tohoto seznamu výstav mi byly nápomocny informace především z periodik *Národní listy* a *Národní politika*, které drobnými, zato však pravidelnými zprávami o kulturním dění a pořádaných výstavách, informovaly.

I když pomyslné prvenství českého ženského periodika můžeme přiřadit časopisu *Lada*,⁶⁵ k mé práci mi posloužily především následující tituly ženských periodik – *Eva*, *Ženské revue*, *Ženský svět*, a *Ženské listy*. Tyto zmíněné tituly mi pomohly ucelit představu a náhled do tehdejší ženské společnosti.

2.3 Reprodukce děl a fotografií v obrazové příloze

Všechny použité fotografie v této práci pochází z rodinného archivu a pozůstalosti Milady Benešové-Špálové. V příloze jsou použity celkem tři

⁵⁹ [jp], Umění. Výstavy, *Národní listy* LXV, 1925, č. 128, 10. 5., s. 9.

⁶⁰ – [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 21-22, s. 340.

⁶¹ Olga Brodská, Výstava evropských malířek v Paříži, *Eva. Časopis moderní ženy* IX, 1936 – 1937, č. 11, 1. 4., s. 15.

⁶² I. Malínská, Výstava výtvarných umělkyně států Malé dohody 1938, *Ženská rada* XIV, 1938, č. 2, s. 25.

⁶³ – [Neautorizovaný text] *Vlasta. List Výboru čs. žen* IX, 1955, č. 3, 20. 1., s. 12.

⁶⁴ [9] Soukromý rodinný archív, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.

⁶⁵ Marie Bahenská, *Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005, s. 35.

První číslo vyšlo 8. dubna 1861. Podtitulem *Belletristický a módní časopis* napovídá, kdo měl být cílovou skupinou čtenářů. Nicméně obsah tohoto periodika pojednával především o kulturních a společenských událostech (např. divadelní představení, plesy, výstavy, anebo vydané knihy). Předními redaktory byli Gustav Pflieger-Moravský a František Doucha. Mezi čistě ženské rubriky spadaly Praktická část Lady, jež obsahovala rady a tipy pro domácnost, to včetně receptů, ale také Módní list s grafikami dobového módního oblečení.

osobní portrétní fotografie,⁶⁶ a dva rodinné portréty⁶⁷ a jedna fotografie s přítelkyněmi ze studentských let.⁶⁸

Jediná reprodukce, která pochází ze sbírek českých galerií, je obraz s názvem „*Zátiší s ovocem a bramboříky*“ a je majetkem Muzea města Brna. Většinu reprodukcí obrazů malířky jsem našla na stránkách aukčních síní. Výběr z nich jsem do své práce použila jako doprovodný obrazový materiál.

Další oblíbenou technikou malířky byl i akvarel. Do obrazové přílohy jsem vybrala dvě reprodukce.⁶⁹ V osobní korespondenci fondu J. V. Šimáka se nachází jeden malý originální akvarel, který byl zaslán Miladou, tehdy ještě Benešovou, formou pohlednice.⁷⁰

Reprodukce kreseb oděvních návrhů jsem získala z časopisu *Československý Svéráz – rodinný list pro svéráznou módu, původní výšivky, umělecký průmysl*.⁷¹ Tyto návrhy byly i realizovány s různými variacemi.⁷²

Činným členem byla Milada Benešová-Špálová i ve spolku *Artěl*. V roce 2009 byla vydána stejnojmenná kniha s podtitulem *Umění pro všední den 1908–1935*. Z této publikace jsem si pro doplnění obrazové přílohy a pro ucelení představy o malířčině tvorbě, propůjčila reprodukci dvou hraček – dřevěných panenek, nyní náležících sbírkám Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Dříve byl jeden z těchto výtvorů připsán Václavu Špálovi.⁷³

⁶⁶ [1] Neznámý autor, Milada Benešová, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti

[2] Neznámý autor, *Milada Benešová-Špálová*, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

[8] Neznámý autor, *Portrét malířky*, asi 1961. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

⁶⁷ [3] Neznámý autor, *Rodinný portrét Špálových*, kolem 1920 v Sevljuši. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

[7] Neznámý autor, *Rodinný portrét*, asi 1961 v Liberci. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

⁶⁸ [4] J. F. Langhans, Kostýmový ples umprum „Zelené mládí“, mezi léty 1900–1905. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

⁶⁹ www.aukceobrazu.eu, vyhledáno 22. července 2019.

⁷⁰ [25] *Pohlednice – 31. XII. 1904*, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

⁷¹ Návrhy M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl III*, 1919, č. 9., s. 2, 4.

⁷² [6] Neznámý autor, *Milada Benešová-Špálová v kostýmu*, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.

⁷³ [26] Milada Benešová-Špálová, *Panenka s kloboukem. Panenka*, kolem 1920, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Foto: Gabriel Urbánek

3 Nástin vývoje ženské emancipace, ženského umění a uměnovědy v českých zemích od jejího počátku až po 60. léta 20. století

„Ženská emancipace (feminismus): 1. Ženská otázka je problém, v němž jde o oprávněnost nároků ženy na uznání celého lidství jejího a důsledků z toho plynoucích. 2. Ženské hnutí je činorodé úsilí širokých mass o rovné hodnocení ženy s mužem po stránce individuální, sociální i mravní, s tendencí po vyrovnaném a krásnějším soužití obou pohlaví.“⁷⁴

Jedním ze zásadních kroků emancipace je poskytnutí dostatečného vzdělání. Od dob zavedení povinné školní docházky se vzdělání dívek příliš nereformovalo, nebylo žádoucí. Mladé dívky byly vychovávány k ideálu dobré hospodyně a dostatečně reprezentativní ženy pro své budoucí muže. Jakékoliv umožnění pozvednutí malířské úrovně u mladých dívek nebylo reálné. Oficiální výtvarné školy anebo učiliště zůstávaly ženám uzavřeny. Žákyně byly odkázány na soukromé malířské studium, které poměrně záhy vždy odeznělo v jejich práci žen v domácnosti.

⁷⁴ [Hzk] heslo Ženská emancipace (pozn. 5), s. 803-808.

(...) „Hlavní složky hnutí emancipačního jsou: 1. úsilí o uvolnění individuální s praktickým požadavkem neobmezovaného vzdělání pro ženy; 2. sociální a éthické s požadavkem přístupu ke všem povoláním a oborů lidské práce, odstranění dvojí morálky, nuceného coelibátu, prostituce; 3. politické bojující za právo volného sebeurčení ve státě, tedy volební právo, změny některých zákonů; 4. rodinné, snažící se o mravní a právní rovnost v rodině, nezávislost hospodářskou a rodičovskou moc.“ (...) Emancipace má svou psychologii. Ž. otázka se vyvíjí už v několikáté generaci, ale není ještě tak vžitá, aby se stala tradicí, a tak každá inteligentní žena prodělává tu genesi v sobě znova, více méně intenzivně. A v tom faktu je *raison d'être* hnutí. Ž. otázka je snad nejtěžší problém sociální, neboť hnutí ženské nemá jen příčiny hospodářské a sociálně politické, ale hlavní pružinou jeho je vnitřní hluboký a bolestný konflikt, jenž někdy jako zkrvavená rýha vine se celým životem ženy jednotlivce a vzniká tím, že vše, co její duši prochází, její chtění, ideály, její úsilí o řešení ostatních problémů – těch, jimž nikdo neuniká – ostře naráží o tvrdou neporozumění. (...) (...) Feminismus pracuje prostředky ryze kulturními: vzděláváním, výchovou, uvědomováním, shromažďováním, peticemi. Cíle jeho: 1. chce opatřit ženám vzdělání nutné k úkolům jejím v domácnosti, v různých povoláních a v životě občanském. Usiluje tedy o povinné školství pokračovací, reorganisasi střed. škol dívčích a rovnocennost s chlapeckými, koedukaci a neobmezený přístup k vysokým učilištím vědeckým i uměleckým. (...) 4. ve veřejném životě, obci a státě usiluje pro ženu o táž práva, jichž požívá muž, a požaduje přístup k zodpovědným úřadům obce i státu, k soudnictví a do parlamentu.

„V diskuzi o národě (...) byly ženy symbolizovány jako matky, hospodyně a vychovatelky, jako nositelky národních tradic a jako strážkyně kultury. Ženy byly považovány za důležité strážkyně minulosti v mužském díle, které mělo dát vzniknout nové budoucnosti.“⁷⁵

Výraznější emancipační snahy se v českých zemích začaly probouzet asi ve 40. letech 19. století. Zakládání dívčích škol bylo rozhodně významným faktorem feminizující vlny ve společnosti. Za vznikem školy z pravidla stála soukromá osoba čilého vlasteneckého ducha.⁷⁶ Za určitý symbol počátku české emancipace můžeme považovat osobnost Karla Slavoje Amerlinga, který založil první českou dívčí školu.⁷⁷ Ale i nadále vzor dospělé ženy setrval ve svém konzervatismu – vzdělávání dívek stále cílilo k obrazu soběstačné hospodyně, která bude svou pozornost soustředit na východu dětí, jimž předá řádné „české vlastenectví“. Průkopnická 30. a 40. léta 19. století s sebou nesla i velká očekávání změn ve společnosti. Velké naděje se upínaly k roku 1848. Tato očekávání však nebyla naplněna nastolením tzv. neoabsolutismu Alexandra Bacha v roce 1851. (jinak také tzv. „Bachův absolutismus“).⁷⁸

Od 70. let 19. století nabývaly na popularitě školy zejména odborné,⁷⁹ které měly zajistit nezávislost neprovdaných dívek na jejich rodinách. Přesto i nadále přetrvával ve společnosti spíše nezáměr o vyšší vzdělání a kvalifikaci mladých dívek.⁸⁰

⁷⁵ Lynn Ambramsová, *Zrození moderní ženy. Evropa 1789 – 1918*, Brno 2005, s. 229.

⁷⁶ Bahenská (pozn. 65), s. 39.

„V názorech na postavení ženy a její případnou kariéru ve vlastním zaměstnání se od tradičních představ široké ženské veřejnosti zřetelně odlišují výrazné individuality, nejčastěji spisovatelky, nebo umělkyně mladší generace. I tato tendence je charakteristická pro české ženské hnutí – od počátku vystoupení žen na veřejnost stojí v jeho čele spisovatelky, později se k nim přidávají další zástupkyně uměleckých oborů.“

Vedle umělkyň propagovaly nové progresivní myšlenky i ženy z významných, či politických rodin. Byly méně radikální, leč pomáhaly ukotvit potřebnou autoritu nově vznikajících spolků, případně poskytly i nezbytnou finanční podporu. Takovými ženami byly např. Eliška Krásnohorská, Anna Bayerová (lékařka), Zdenka Braunerová anebo Anna Lauermannová-Mikschová (spisovatelka).

⁷⁷ Ibidem, s. 12.

⁷⁸ Ibidem, s. 28.

⁷⁹ Ibidem, s. 34.

Jednalo se o školy zejména hospodyňské a průmyslové, které měly zajistit nezávislost neprovdaných dívek na příbuzných. Další vývojovou etapou školství bylo založení dívčího gymnázia Minerva v roce 1890.

⁸⁰ Obzvláště do 90. let 19. století budilo rozhodnutí o vzdělání dívek rozporuplné ohlasy, jak ze strany žen, tak i mužů. Pro muže představovalo vzdělání žen jistou konkurenci. Ženy naopak neměly důvěru v daný školský systém a jejich skeptické názory pramenily pouze

Vedle vyšší odborné školy zahájila v roce 1865 svou výuku také ženská průmyslová škola. Za jejím vznikem stála Marie Riegrová-Palacká. Podmínky přijetí ke studiu na průmyslové škole byly poněkud specifické – ke studiu byly přijímány dívky, které prokazatelně pocházely z velmi chudých poměrů. Neplatily tudíž ani školné, jak tomu bylo běžně zvykem. Naopak, za svou práci dostávaly zapláceno a tím měly později možnost získat plnohodnotné zaměstnání.

Rodila se určitá forma užitého umění. Žákyně průmyslové školy mohly vybírat mezi obory, jakými byly např. i kreslení a kaligrafie, malba na sklo a porcelán anebo knihařství.⁸¹

V roce 1871 vznikl *Výrobní spolek český*, založený Karolínou Světlou, který navázal na práci první průmyslové dívčí školy. Škola *Výrobního spolku českého* se i výrazně programem přibližovala škole Marie Riegrové-Palacké. Emancipace výtvarnictví, která se odehrávala v českých zemích v 70. letech 19. století, je samozřejmě ozvukem západních výtvarných center.⁸²

V roce 1890 bylo založeno v Praze vůbec první dívčí gymnázium v českých zemích, gymnázium *Minerva*, které lze bezpochyby považovat za vrchol dívčího vzdělávání v 19. století.⁸³ Vzdělávací instituce v této době dbaly především na propagaci českého jazyka ze strachu z jejich poněmčení.⁸⁴ První absolventky gymnázia *Minerva* maturovaly v roce 1895, kdy jim byl umožněn zápis do kurzů dějin umění na filozofické fakultě. Nikoliv však jako řádné posluchačky, ale pouze jen jako hospitantky, které neměly nárok složit řádné zkoušky. V roce 1897 bylo uzákoněno řádné ženské studium na filosofických fakultách. První absolventky doktorského studia na české *Karlo-Ferdinandově univerzitě* složily své zkoušky v roce 1901. Mezi léty 1901 – 1918 není možné najít ani jednu disertační práci, která by se věnovala uměnovědnému tématu. Dějiny umění se stále řadily mezi obory vyhrazené mužům.⁸⁵

z dosavadní nízké prestiže absolventek ve společnosti. Znevýhodnění žen, a to i po stránce finančního ohodnocení, bylo patrné.

⁸¹ Bahenská (pozn. 65), s. 62-63.

⁸² Např. v Londýně založený *Spolek podporující zdokonalování ženského průmyslu* vznikl už v roce 1860.

⁸³ Bahenská (pozn. 65), s. 38.

⁸⁴ Ibidem, s. 42.

⁸⁵ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 21.

V roce 1885 bylo ženám zpřístupněno studium na dnešní Vysoké škole uměleckoprůmyslové, kde mj. studovala i Milada Benešová-Špálová mezi léty 1900 – 1905. Dalším výrazným krokem V roce 1918 bylo Maxem Švabinským konečně schváleno ženské studium na Akademii výtvarných umění v Praze.

3.1 Výtvarná ženská scéna poslední třetiny 19. století

Na generace malířek narozených mezi léty 1850–1870 zajisté dopadl vliv chaotického období poloviny 19. století. V obrazech se začínají odrážet zájmy národní a emancipační potřeby. Pozorujeme snahu o udržení této pozice usilovnou a konstruktivní prací. Od roku 1870 shledáváme na české výtvarné scéně svébytné a vyzrálé malířky, které jsou schopny prezentovat svá díla na prvních ženských výstavách.

Na poli výtvarného umění v českých zemích se v minulosti objevilo skutečně několik výborných ženských osobností. Otázkou zůstává, proč jejich práce nebyla zviditelňována a dostatečně propagována, aby souběžně přispívala k rozvoji disciplíny dějin umění. Ženské umění je nedílnou součástí dějin umění a nezbytná součást pro pochopení celého komplexu historického vývoje.⁸⁶

„S ženami – ačkoliv mezi nimi byly zjevy zcela mimořádně obdařené talentem jako Amálie Mánesová, Luisa Piepenhagenová, Zdenka Braunerová a Helena Emingerová – se v umělecké soutěži vážně nepočítalo. Jejich upřímné snahy jsou odbývány shovívavým souhlasem, galantními, někdy však i velmi ironicky znějícími poklonami, úsudky, z nichž je více než zřejmé, že kritikům jeví se jejich úsilí spíše jen jako další odrůda ženské ruční práce.“⁸⁷

Malířství se postupem času stalo určitým trendem, který měl charakter spíše degradačního poklesku. Podle Alžběty Birnbaumové následuje další generace malířek, absolventek škol skutečných ženských talentů, generace malířek – amatérek. Sled jejich prací „květinových zátiší“ a „krajinek“ označuje za „postrach a jed ovzduší“⁸⁸ Jak je vidno, tato doba s sebou nesla mnohá úskalí.

⁸⁶ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 13-14.

⁸⁷ Vydrová 1949 (pozn. 8), s. 1.

⁸⁸ Alžběta Birnbaumová, Předchozí generace, in: *Sborník Kruhu výtvarných umělkyň*, Praha 1935, s. 21.

Vedle problémů národních a emancipačních přibyla ještě revolta vůči slaboduchému malířství a módnímu trendu, čelícímu časté kritice, proti kterému dosti brojila i uznávaná výtvarnice Zdenka Braunerová. Mezi další vyzrálé malířky působící v poslední třetině 19. století můžeme zařadit např. Marii Kirschnerovou, Helenu Emingerovou anebo Marii Urbanovou-Zahradnickou.

Je velmi podstatné brát na zřetel, že v 80. letech 19. století stále nebyla možnost poskytnout dívkám plnohodnotné středoškolské vzdělání, vyšší, či vysokoškolské. Po završení povinné školní docházky většině dívek nezbývalo nic jiného, než spoléhat na vlastní intelekt, který byl nadále rozvíjen vlastní vůlí. Světlou a výraznou výjimku představuje v tomto období zmiňovaný rok 1885 a založení tehdy Vyšší, dnes Vysoké školy uměleckoprůmyslové, kde mj. studovala i Milada Benešová-Špálová mezi léty 1900 – 1905.

„Připustíme-li, že v českém prostředí ženy aspirující na uměleckou dráhu až do založení republiky procházely průpravou buď na soukromých, většinou zahraničních učilištích (pokud jim to finanční zázemí vůbec umožnilo), nebo na institucích, jejichž školní regulativy jim odpíraly plnohodnotné studium ve všech oborech, a dokonce – jako například pražská Uměleckoprůmyslová škola⁸⁹ – svoje studentky pečlivě vedly nikoliv na dráhu profesionálek, nýbrž diletujících nedělních malířek.“⁹⁰

V poslední dekádě 19. století se rozšířilo užití slovního spojení „ženského umění“. Z počátku si jej navykly užívat samy umělkyně, což ale nemělo představovat deklaraci univerzální feminity emancipujících umělkyní. Byla to spíše skepse a rezervovanost, která přetrvávala v tomto duálním označení. Smyslem stále více se rozrůstajících ženských spolků a organizací bylo zviditelnění jejich práce a následně hodnotící odborné kritiky. Tyto činnosti plnily také svou politickou úlohu – myšlenka šíření emancipace,

⁸⁹ Pachmanová, (pozn. 2), s. 116.

„Již dva roky po založení c.k. Vyšší uměleckoprůmyslová škola v Praze zrušila nejvyšší ročník původně čtyřleté kreslířské a malířské školy pro dívky a dámy, čímž jasně dala najevo svůj nezájem a potírání diskriminace žen na poli výtvarného vzdělávání. Nesouhlas s tímto postupem komentovaly např. Ženské listy.“ -

⁹⁰ Ibidem, s. 116.

vzdělání a solidarity fungovala i na mezinárodní úrovni. Následně se pojem „ženského umění“ stal standartním spojením uměleckých kritiků a teorie.⁹¹

„Zatímco umění mužů zastupovalo umění jako takové, kategorie ‚ženské umění‘ zdůrazňovala existenci zvláštního estetického, žánrového, obsahového a výrazového charakteru umění tvořeného ženami, jež bylo vnímáno povětšinou jako inkarnace přirozených psychických a tělesných ženských vlastností. Na sociální a ideologickou podmíněnost ženského umění začaly poukazovat v první řadě dobové publicistky, a to především s poukazem na nedostupnost uměleckého vzdělání pro ženy; vymýtit myšlenku biologické determinace umění se však dařilo poměrně obtížně.“⁹²

Zcela klíčovou a průlomovou výstavou, jež otevřela debaty kolem ženského umění naplno, se uskutečnila na podzim roku 1896 v Topičově salonu v Praze. Byla jí výstava s názvem *Tragedie ženy* berlínské malířky Anny Costenoblové. V českém intelektuálním výtvarném prostředí vyvolala tato výstava polemickou diskuzi nebývalých rozměrů, a to i mezi samotnými ženami kritičkami.

„Žádná karikatura není dnešního dne jista, že nebude obdivována jako veliké umělecké dílo, neboť teď jest v módě velebiti místo krásy pitvoru. Každá pokročilá dáma by se bála, že by se zdála ukrutně nedovzdělanou, kdyby před nahatými dřevěnými pannami, omalovanými Annou Costenoblovou, nebyla vážně postála jako před malbami významu takřka prorockého, ano i ženská naše moderna musela jim písemně věnovati věnec vavřínový, ač by byl fíkový lépe zasloužen.“⁹³

Konzervativní pohled a kritiku Krásnohorské vyvážila recenze Terézy Novákové v periodiku *Ženský svět*:

„Umělkyně naplněna jsouc patrně nesmírnou hořkostí nad utrpením, jaké v tisíci případech jest údělem ženy toužící, vášnivě milující a lásce své se oddávající, s bezohledností naprostou nastavuje společnosti zrcadlo, a metá ji ve tvář obžalobu. Způsob, kterým tak činí, má do sebe mnoho brutálnosti.“

⁹¹ Pachmanová (pozn. 2), s. 114.

⁹² Ibidem, s. 114.

⁹³ E. K. [Eliška Krásnohorská], Z nových směrů a proudů, *Osvěta* I, 1897, č. 2, s. 134.

*Costenblova obviňuje společnost, to jest muže, mluvou plamennou, ale trhá zároveň bez ostychu závoj s citů ženiných. Její žena, jeví se na pěti obrazech, není mnohem více než krásný živočišný tvor, ona jen a jen cítí, dychtí, umírá. Malířka chce patrně zobraziti moderní ženu, avšak ocitá se ve svém pojetí tam, kde byly jsme před tisíciletími: Eva miluje, dychtí po jablku poznání, vášně, požije ho, je vyhnána z ráje a hyne – jakoby všecko stoleté snažení a povznesení ženského ducha vůbec nebylo. Tedy spodobení ženy rozhodně dekadentní.*⁹⁴

Toto naturální zpodobení ženy ženou však porušila dvě nepsaná pravidla tehdejšího uměleckého světa. Žánr ženského aktu spadal výsadně pod mužskou doménu a podání aktu rozhodně nezobrazoval obraz submisivní cudné feminity. Výstava zobrazila osobnost ženy v absolutně jiném světle a úhlu pohledu, než na jaký byla česká společnost zvyklá. Cyklus *Tragedie ženy* vystavených obrazů v pražském Topičově salonu se nedochovaly, představu o nich vykreslují dobové recenze.⁹⁵

3.2 Nástin počátků vývoje ženské umělecké kritiky v českých zemích

Studijní disciplína dějin umění v době 19. století až do 20. let 20. století pro ženy výslovně nedosažitelnou metou. Ženské zastoupení v této oblasti výrazně pokulhávalo za mužským počtem badatelů a teoretiků. Světlá výjimka slibného rozvoje ženského působení se profiluje v oblasti umělecké kritiky. Ženská umělecká kritika má z „ženského uměleckého působení“ v českých zemích asi nejdelší tradici z umělecko-vědního oboru. V době, kdy se i ve střední Evropě začal zásadně formovat a prosazovat moderní náhled na dějiny umění, tj. v 80. letech 19. století, se na poli umělecké kritiky začínají objevovat i výrazné ženské osobnosti. Z profesního hlediska se jednalo zejména o literárně činné představitelky, ženy-spisovatelky jako např. již zmiňovaná Teréza Nováková⁹⁶

⁹⁴ X [Teréza Nováková], *Tragedie ženy a jiné obrazy Anny Costenblovy, Ženský svět I.*, 1896, č. 1, s. 14.

⁹⁵ Pachmanová (pozn. 2), s. 48.

⁹⁶ Moderna pro Terezu Novákovou představovala určitý typ ženské individualizace a probuzení duše, která dovede pojmout rozsah umělecké tvorby ve vši vážnosti a zůstává otevřenou novým podnětům.

O ženské umělecké scéně v českých zemích si nedělala iluze, neshledávala ji nijak silnou, stěžovala si na absenci silných malířek, zejména figuralistek. Konzervativní tuzemské

či uměnovědkyně a estetičky, jakou byla i Renáta Tyršová, Eliška Krásnohorská, nebo Julie Emingerová.⁹⁷

Kritika Renáty Tyršové i Elišky Krásnohorské vystupovala výslovně proti literárnímu diletantismu a vytváření mytologických obrazů o ženách a jejich životech. Kritický pohled nepadal pouze na výtvarná díla prvních českých malířek a jejich umělecké nedostatky, ale na celý rámec umění. Příkladem je periodikum *Ženské listy*, které se od poloviny 70. let 19. století významně podporovaly a zasazovaly se o zpřístupnění vysokoškolského života ženám. Nemožnost akademického vzdělání pro osoby ženského pohlaví bylo příčinou odlišných kvalit ženské a mužské tvorby.⁹⁸

„Ovšem, kdyby i dívky měly jakousi akademii malířskou, nepochybně by také práce začátečnic vypadaly zajímavě a slibně; ale bude-li vychování umělkyní u nás pokračovati tak jako letos, kdy ředitelství c. k. umělecko-průmyslové školy za souhlasu české žurnalistiky po dvouletém teprve trvání zrušilo čtvrtý ročník malířského oddělení pro dívky, vládou založený a ochotně vydržovaný nejen pro Němkyně, ale pro Pražanky vůbec; pak se arci nesmíme nadíti, že následkem takových dobrodiní spatříme na tomto poli rozkvět a pokrok.“⁹⁹

Ať už se jednalo o kritičky zastávající spíše konzervativní cestu výtvarného umění a pohled na něj, mezi něž patřila i Eliška Krásnohorská, anebo spíše moderní ohlasy zastávající citový rozměr uměleckého díla, všem šlo o dosažení stejného cíle.¹⁰⁰

prostředí, bez možnosti ženského akademického vzdělání, jednoduše neumožňovalo dosáhnout vyšších („mužských“) uměleckých kvalit. Upozorňovala na to, že umělecká učiliště jsou nedostačující a umělkyním nedávají prostor důstojné sebe prezentace, čímž nevystoupí z anonymity a nemohou čelit řádné kritice. Dle Terézy Novákové se v uměleckých výrobcích žen, a to zejména těch rukodělných, odrážel nevkus a duševní lenost.

⁹⁷ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 17-18.

⁹⁸ Martina Pachmanová, Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: K počátkům české ženské umělecké kritiky, in: Milena Bartlová – Martina Pachmanová (eds.), *Artemis a Dr. Faust. Ženy v českých a slovenských dějinách umění*, Praha 2008, s. 35.

⁹⁹ [Dagmar], Výstava krasoumné jednoty v Rudolfině, *Ženské listy* XV, 1888, č. 5, s. 91-92.

¹⁰⁰ Pachmanová, Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: K počátkům české ženské umělecké kritiky (pozn. 98), s. 38.

„Pak teprve bude možno mluvíti o uměleckém díle ženy, až tato, z hlubin nitra svého, vyslechnouc šepot vlastní duše, v pravdě a plné síly sdělí taje neznámé, bezmezného, nedohledného říše ženského citu. V té pravdě a upřímnosti, v síle přiznání, nelíčeném vyznání všeho, co duši zachví, v možnosti správného, bezprostředního vyjádření danou uměleckou formou, leží všechny budoucnost, všecken zdar umělecké snahy žen.“¹⁰¹

Nutno však podotknout, že leckdy přílišné lpění na národních hodnotách a názoru, že umělec má především národu sloužit, bránilo Tyršové v porozumění modernímu umění.¹⁰² Hlavní význam přikládala národnímu charakteru umění a ducha doby konce 19. století. Na druhé straně si ale i ona sama velmi dobře uvědomovala riziko napodobování minulosti a historické tradice s nedostatečnou nekritickou adorací.¹⁰³

Ženské výstavy příliš nevyvolávaly vzrušené mužské debaty. Kdežto recenze autorek Renáty Tyršové či Terézy Novákové se nevyhrazovaly pouze a jedině na otázku ženskou. Naopak, kritice podrobovaly i práce mužských umělců a nenechávaly opomenout ani obecnější témata. Jejich kritická práce byla kvalitní, významná a věcná, snad můžeme říct, že v té době již srovnatelná s uměleckou kritikou mužskou, která měla na poli působnosti rozhodně dlouhodobější tradici.¹⁰⁴

V 90. letech 19. století se obor umělecké kritiky plně etabloval do autonomního žánru. Kritika doposud spojená především s generací Národního obrození souvisela spíše s „*apologety národního slohu, jako výrazu české autonomie*“.¹⁰⁵ Ovlivňujícím faktorem českého uměleckého prostředí konce 19. století bylo také založení periodik *Moderní revue* a *Volné směry*. V té době mezi přispívajícími kmenovými autory nebyla ani jedna žena.

¹⁰¹ X [Teréza Nováková], Výstava moderního francouzského umění spolkem Mánes, *Ženský svět* II, 1902, č. 18, s. 225.

¹⁰² Renáta Tyršová, Národní divadlo jako dílo umělecké, *Osvěta* I, 1884, č. 3., s. 9.

¹⁰³ Pachmanová, Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: K počátkům české ženské umělecké kritiky, (pozn. 98), s. 36.

¹⁰⁴ *Ibidem*, s. 44.

¹⁰⁵ *Ibidem*, s. 32.

Důsledkem toho vyhledávaly umělecké kritičky, kterých bylo velmi poskrovnu, vlastní cesty prezentace prostřednictvím ženských periodik.¹⁰⁶

Výrazné formování ženské otázky v dějinách a formulování ženského diskurzu se na konci 19. století postarala, také spolu s dalšími autorkami, i Julie Emingerová. Důležitost postavení žen a poplatné požadavky v českém kulturním či politickém prostředí bylo více než žádoucí. Velmi dobře si uvědomovaly potřebu vlastního emancipačního naplnění, ale také prezentování této problematiky i svému okolí a vzbudit zájem i ostatních žen, ale především vzbudit zájem o umělecké výrobky samotných umělkyň.¹⁰⁷

Statě Julie Emeringové přinesly vůbec první komplexní studie o ženských osobnostech v dějinách. Kritika soudobých uměnovědných publikací, memoáry a deníky a stejně tak i životopisy umělkyň, byly zveřejněny v periodiku *Kalendář paní a dívek českých* v roce 1908.¹⁰⁸

*„Pomalú, zvolna šíří se v našem, politickými zápasy uhněteném národu láska k vyšším krásám žití. Žena, ještě více tísněna neblahými ekonomickými poměry středních vrstev, tíže nese úděl nepřízně osudu. Jednou vznícená jiskra lásky ke krásnu – bohdá! – nedá se tak snadno větrem nepřízně uhasiti. Již dnes jména našich umělkyň – výtvarnic se množí; veřejnost naše zná a stopuje talenty, které i mimo naše hranice dovedly získati úctu pro práci a snahu české výtvarnice.“*¹⁰⁹

Ačkoliv v českém umělecko-vědném prostředí, asi od konce 19. století po dalších dvacet let, byla dlouhá a poněkud hluchá odmlka – radikální nástup moderny na počátku 20. století zahýbal s děním i na poli umělecké kritiky. Nové výsady zpřístupnění vysokoškolského studia i ženám, umožnilo kolem 20. let 20. století promoce hned několika, oficiálně prvním, historičkám umění. Tato generace historiček umění měla už velmi dobrý teoretický základ a svá studia již měly nač navázat. Potřebné informace nalézaly

¹⁰⁶ Ibidem, s. 44.

¹⁰⁷ Pachmanová, Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: K počátkům české ženské umělecké kritiky (pozn. 98), s. 43.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 43.

¹⁰⁹ Julie Emingerová, *O malířkách všech dob a krajů. Kalendář paní a dívek českých*, Praha 1908, s. 63.

v příspěvcích ženských periodik. Vycházely ze statí výše zmíněných literátek – Krásnohorské, Tyršové, Emingerové, aj.

I v prvních dekádách 20. století se ženské časopisy těšily velké oblibě. Stále znamenaly nepostradatelná fóra pro otázky ženské emancipace. Periodika zajistila určitou kontinuitu a návaznost mezi literátkami a to i za předpokladu velkých společenských změn a prostředí, které s sebou přinesla 1. světová válka.¹¹⁰

První generaci promovány českých historiček umění představují jména Alžběty Birnbaumové (1898–1967), Růženy Vackové (1901–1982), Hany Volavkové (1904–1985), Miloslavy Holubové, Anny Masarykové, Dobroslavy Menclové a můžeme mezi ně zařadit i jméno Anežky Merhautové (1919–2015).

3.3 Ženská výtvarná scéna a meziválečné období

Rozšířená víra v biologické odlišnosti s názory výchozími z tělesných daností byla často měrou používanou k odlišení „ženské jinakosti“, z nichž v následku této pohlavní diferenciaci vycházely diferenciaci etnické, rasové a s nimiž úzce rezonovaly projevy mizogynie, svazovány šovinismem a rasismem.

„Právě umění jest tvořeno z vnitřní nutnosti, ženské malování jest diletantská hračka, prostředek k zahánění nudy, náhražky pletení a vyšívání. Jest to zaměstnání z nedostatku jiného zaměstnání, z nudy, a tato nuda obráží se též v obrazech. Ženské malování jest soukromá zábava a nepatří do oficiálních výstavních síní.“¹¹¹

„V českých výtvarnických spolcích dařilo se ženám ne právě skvěle. Bylo to jen čas od času jakési příznivější zavátí teplejšího vánku, které však brzy pominulo. Bylo na příklad v době válečné, kdy mnoho výtvarníků bylo na frontě a zde se měly pořádati výstavy, eventuálně i musely se pořádati ve prospěch

¹¹⁰ Pachmanová, Slyšet šepot duše v dunění moderního pokroku: K počátkům české ženské umělecké kritiky (pozn. 98), s. 45.

¹¹¹ Vlastimil Rada, O ženském malování, *Republika I*, 1919, č. 2, s. 14.

*strádajících a podobně. Tehdy byly jsme nejen dožadovány a zvány, ale i naše práce byly hojně přijímány. Je na bílé dni, že toto jednání nezůstalo u nás nepozorováno. Začaly jsme pracovat pro budoucnost, neboť jsme předem věděly, že vítr se zase obrátí, až nás nebude potřeba, až budeme snad opět překážeti.*¹¹²

Předválečné emancipační snahy ženského umění však byly nesrovnatelné s těmi poválečnými. Po roce 1918 se mluvilo o ženském umění jen příležitostně a navíc s rozpaký. Kritika souborných výstav umělkýň zněla vždy podobně – „*Nechceme umění žen, ale chceme umění ženské.*“¹¹³

V této době vyvstává četná kritika ženského umění za zpronevěru vlastnímu pohlaví. Podobné texty se ve 30. letech objevují i na stránkách ženských periodik, jako určitý – „nový“ typ ženství.¹¹⁴

„A řekněme hned, že je to snaha napodobovat mužskou tvorbu. Příčiny této touhy zde nemůžeme zkoumat, jsou spíše sociologickou otázkou. Došli bychom k falešně chápanému feminismu, který chtěl, aby se žena vyrovnala muži za cenu ztráty vlastní podstaty. Nevím, jak v jiných oblastech, ale v umění se rozhodně tato touha nevyplácí. Vzdává-li se žena své ženskosti, její dílo je napodobením mužského výrazu, ztrácí souvislost s osobností svého původce, není tvořeno, ale spíše vnějškově uděláno.“¹¹⁵

V poválečné době ale opět povstal na síle národní duch, starosti o budoucnost vyvolávaly jakousi novou vlnu národního obrození a ženy měly být odpovědné za zachování české kultury a národního slohu. Tato slova byla často reflektována na stránkách *Ženského obzoru* či *Ženských listů*, které byly informačním orgánem a zprostředkovaly prezentaci tvorby *Ženského výrobního spolku*. V rámci poválečné rehabilitace opakovaně zaznívaly hlasy volající po obrodném procesu, zastoupeném ženami.

Do hlavní role se tímto dostal styl národního svérázu – znovuoživená otázka

¹¹² Valérie Hachla-Myslivečková, Kruh výtvarných umělkýň, *Veraikon* IX, 1923, č. 14, s. 99-100.

¹¹³ Hana Volavková *Současné umění*, in: *Sborník Kruhu výtvarných umělkýň*, Praha 1935, citace s. 44.

¹¹⁴ Pachmanová (pozn. 2), s. 13.

¹¹⁵ [K.], *Ženy v malířství*, *Eva V*, 1933, č. 7, s. 26.

vztahu žen a národa jako harmonické symbiózy, kterou o třicet let dříve vyzdvihovala Renáta Tyršová. Lidové umění začalo být chápáno jako zdroj autentických hodnot s nejlepším projevem národního ducha, hlásícího se k české, obecněji ke slovanské myšlence.¹¹⁶

„Dnes je třeba každého národního činitele v souhrnu osvětové práce, která vychovává, utužuje a připravuje k lepšímu životu po válce (...). České ženě se tu naskýtá krásný a vděčný úkol, a až mužové vrátí se do svých domovů, bude jim tato snaha přičtena k dobru.“¹¹⁷

Hnutí „Svérázu“ se výrazně prosadil jak v bytové kultuře, tak především v oděvním průmyslu. Móda byla chápána jako nejpřirozenější cesta projevu ženy, jako dialog ducha a formy, čímž móda získala značku kulturního hybatele.

Drtivá většina československých malířek ve 30. letech 20. století, se slohově přikláněla k postimpresionistickému malířství. To, že malířky nijak nepokulhávaly vedle „uznávanějšího umění“ dokazuje i několik poválečných výstav Umělecké besedy, na kterých také převládal postimpresionistický styl.

Díla francouzských malířů Maurice de Vlamincka či Othona Friesze ovlivnilo české ženské umění asi nejvíce. Malba expresivního romantismu byla příznačná pro dobu poválečného umění s přínosnými prvky francouzské malby fauvismu. Obsahovost díla, která mohla býti leckdy spíše škodnou stránce výtvarné, vypracovaly malířky studiem „klasických námětů“ obdivuhodné úrovně.¹¹⁸ Zájem o psychologickou stránku setrvávajících na předpokladech secese se promítalo na obrazech méně početné skupiny, která zde však měla také své opodstatnění. Výjimečně se ženy přikláněly i k surrealismu. Starší generace umělkyň vycházela ve 30. letech 20. století ještě z tzv. pozdního mnichovského realismu, který kladl důraz spíše na zpracování povrchu. Tento styl, mnohdy považován za přežitek, dokázalo oživit několik umělkyň zejména ve svých akvarelech.¹¹⁹

¹¹⁶ Pachmanová (pozn. 2), s. 78-79.

¹¹⁷ [J.], Kulturní úkoly české ženy ve válce, *Ženský obzor* XIV, 1916, č. 23, s. 231.

¹¹⁸ Pojmem klasický námět je míněno květinové zátiší a květiny, dětský portrét, ad...

¹¹⁹ Hana Volavková, *Současné umění* (pozn. 113), s. 42-50.

3.4 Vývoj ženské emancipace po 2. světové válce

Významné změny, které přišly s poválečnými léty, konkrétně s rokem 1948, výrazně obměnily společenské struktury. Komunistická totalitní ideologie nahradila systém princip zásluh, či rodových zásluh, politickým konformismem, který korespondoval s přímou podporou a souhlasem ideologie strany. Tímto mohl komunismus pomoci ženám dosahovat významnější postavení.¹²⁰

V době napjaté, ale hlavně poměrně nepříznivé ke svobodné tvůrčí práci, dokázaly ženy i nadále ovlivňovat uměnovědné prostředí, a to především jako kurátorky. Přesto však toto zaměstnání bylo vždy chápáno jako „služba umělci“, jak je tomu dodnes. I po uskutečnění řady důležitých projektů zůstávají tyto ženy i nadále „neviditelné“.¹²¹

Komunismus by se mohl zdát k ženskému fenoménu otevřenější než kterákoliv jiná ideologie. Toto zdání zahaleno pod roušku objektivitu však skrývalo další předpojatosti: sexismus a problémy misogynství. Problémem nadále zůstává absence řádných uměleckohistorických textů týkajících se ženského umění. Situace se nedotýká jen socialistického Československa, ale všech satelitních států bývalého Sovětského svazu.¹²²

„Umění žen má v Čechách (nikoliv už na Slovensku) místo rozsáhlé a významné; dávno není okrajovou kuriozitou, naopak mnohé malířky a grafičky a sochařky patří v českém umění k postavám ústředním. Účast žen na moderním umění je ve shodě se světovou tendencí, ale opět je v Čechách toto ženské umění podstatně odlišné. Nevzniklo z feministického protestování,

¹²⁰ Bartlová – Pachmanová (eds.) (pozn. 10), s. 18.

Příkladem tohoto případu může být profesura v oboru dějin umění (1920) Ľudmily Peterajové, na Vysoké škole umění v Bratislavě, podmíněná jejím členstvím v KSČ. Naopak vedoucí funkci bez politických výhod zastupovala Hana Volavková, ředitelka Židovského muzea v Praze a Dagmar Hejdová jako ředitelka Uměleckoprůmyslového muzea v Praze.

¹²¹ Ibidem, s. 19.

¹²² Pachmanová (pozn. 13), s. 38.

*a jakkoli nese v sobě mnohé prvky specifické, není to z programu: ženskost tohoto umění je jen důsledkem nutnosti a samozřejmosti, s jakou vzniká.*¹²³

Jedním z mála teoretiků, který se alespoň okrajově věnoval problematice ženského umění v tomto období, zůstává Jindřich Chaloupecký. V 60. letech 20. století pro něj byla otázka ženské emancipace nikoliv hnutím politickým, nýbrž hnutím existenciálním a „otázkou výsostně estetickou“.¹²⁴ Feminismus jako další myšlenkový program, který explicitně odmítal a který pro něj představoval určitou překážku ve svobodné a neovlivněné tvorbě. Byl přesvědčen, že jakýkoliv ideologický program brání ve svobodném projevu. Manifestování, ať už se týkalo čehokoliv, považoval za nepravou objektivitu a manipulaci umění z vnějšího prostředí, ale hlavně „jako brzdu umělecké autenticity vznikající výhradně z vnitřní nezbytnosti“.¹²⁵

Chaloupecký stavěl české ženské umění do jasného kontrastu proti feministickému umění západního bloku. A to i v takovém případě, kdy výtvarná a myšlenková blízkost byla mezi československými a těmi západními výtvarnými umělkyněmi nepopíratelná; o nichž měl Jindřich Chaloupecký velmi dobré potřebné znalosti a přehled jejich práce.

Obával se snad přílišného radikalismu západních umělkyně, který by mohl zničit čistotu práce a neposkvřněnou autenticitu umělkyně českých? Striktně odděloval umění českých žen od jakéhokoliv působení feminismu – umění v Československu vznikalo čistě z přirozené nutnosti a potřeby. Izolovanost československých umělkyně od západního vlivu považoval za příležitost a popud k vlastnímu tvůrčímu rozkvětu.¹²⁶

*„(...) zůstal moderní umělec ve svém ateliéru svoboděn: odpovídal jen sám sobě, či nezbytnosti, která ho k umění vedla. (...) Co se tedy zdálo nevýhodou a co mnozí umělci sami těžko nesli, ukázalo se být velkou příležitostí.“*¹²⁷

¹²³ Jindřich Chaloupecký, Příběh Evy Kmentové, in: Jindřich Chaloupecký – Jiří Šetlík – Olbram Zoubek (eds.), *Sborník k počtě sochařky Evy Kmentové (1928 – 1980)*, Praha 1982, s. 9.

¹²⁴ Pachmanová (pozn. 13), s. 34.

¹²⁵ Ibidem, s. 34.

¹²⁶ Ibidem, s. 37.

¹²⁷ Jindřich Chaloupecký, Příběh Evy Kmentové (pozn. 123), s. 9.

Jindřich Chalupecký ve svých textech popírá nerovnosti pohlaví. Na druhou stranu ale přiznává, že „na počet je těch žen umělkyně méně, život sám je snadno odvádí od soustředěné tvorby“.¹²⁸ Opět se tedy hovoří o určité sociální, biologické a psychické predestinaci, neboť „jsou více než muži vázány na svou soukromou existenci. Už to samo je vede k té autobiografičnosti jejich umění. Nadto jsou u nich naznačeny společné znaky výtvarné. Jsou si intenzivně vědomy svého těla a jeho specifického prostoru“.¹²⁹ Z jeho statí však nikdy nevychází náznak sexistických podnětů. Dílo českých umělkyně se vždy snažil opravdově pochopit v dobovém kontextu, stále svázaným termínem „ženskosti“, čímž mu odepřel reálnou politickou sílu a také participaci uměleckého díla bez přívlastku.

Nutné je v tomto případě ale také zohlednit, v jakém politickém prostředí se celá tato reflexe odehrávala. Umění mělo podle Chalupeckého býti apolitické.

„Žijeme ve světě, který je odedávna, od počátku ovládán muži a jejich fyzickou superioritou. Ta se dnes promítá i do převahy a strnulosti ideologického myšlení. Ale jestliže fyzická superiorita ztrácí ve věku obecné mechanizace význam nebezpečné převahy mužského organizujícího ducha, neotvírá se tu právě prostor pro ženu a není jí právě nyní více než kdy jindy potřeba? (...) Dnešní politické dění zůstává projekcí mužského ducha; a hrozí zničit naši civilizaci. Umění musí začít odjinud; vrátit se k tvůrčím silám oné ženské duše lidského androgyna. (...) Ženy mohou nejspíše dosíci onoho „écart absolu“, abychom zůstali u Bretonova slovníku, onoho „naprostého oddálení“ od oněch neřešitelných problémů a falešně postavených otázek, pod nimiž se hroutí naše civilizace. Nemusí ani brát na vědomí toto mužské neštěstí a svou pravdu a sílu mohou čerpat odjinud.“¹³⁰

¹²⁸ Jindřich Chalupecký, *Nové umění v Čechách*, Jinočany 1994, s. 112.

¹²⁹ *Ibidem*, s. 150.

¹³⁰ *Ibidem*, s. 124-125.

4 Ženské výtvarné spolky v českých zemích na přelomu 19. a 20. století

Od počátku rozvoje emancipace mají spolky své nepostradatelné společenské místo. Zastávaly výchovné a vzdělávací instituce a z tohoto hlediska se stávaly pro rozvíjení ženského intelektu zcela nepostradatelné. Prosazení volného liberálního spolkového práva s sebou přinesl také volnost v zakládání zájmových sdružení.¹³¹ I když se pojem ženského spolku z pohledu 19. století naprosto liší od obrazu, jak takové sdružení vnímáme dnes. Jednalo se jen o dobrovolná sdružení bez jakýchkoliv pevných zásad a stanovisek.¹³² Iniciativa českých žen vzala za své a od poloviny 19. století přichází vlna v zakládání ženských spolků. České ženské hnutí bylo úzce spojeno s vlasteneckým programem a českou kulturou. Tímto se ve své podstatě liší od hnutí západních zemí jako Francie nebo Velké Británie, kde tato hnutí vznikala naprosto svébytně.¹³³ Avšak na evropské dění reagují souběžně.

Velký podíl na propagaci ženského umění v českých zemích má samozřejmě i Uměleckoprůmyslová škola v Praze, založená v roce 1885. Většina žákyň, které absolvovaly disciplinovanou přípravu tohoto umělecky-vzdělávacího zřízení, se později seskupila v asi nejvýznamnější ženské výtvarné hnutí v českých zemích na počátku 20. století – Výtvarného odboru Ústředního spolku českých žen, o něco později jako Kruhu výtvarných umělkyně.

4.1 Ženský výrobní spolek český (1871–1957)

Jak již bylo v této práci zmíněno, ženské hnutí v českých zemích iniciovaly ženy víceméně ze spisovatelských kruhů. Na velmi významná jména jako je Marie Riegrová-Palacká, Sofie Podlipská, Božena Němcová navazuje později

¹³¹ Bahenská (pozn. 65), s. 25.

¹³² Ibidem, s. 25.

¹³³ Ibidem, s. 28.

i mladší generace spisovatelek v čele s Eliškou Krásnohorskou a Karolínou Světlou. Obě představitelky mladší generace spisovatelek se velmi výrazně angažovaly v situaci ženského hnutí v 70. letech 19. století. Karolína Světlá zakládá v Praze v roce 1871 *Ženský výrobní spolek český*, spolu s Věnceslavou Lužickou-Srbovou. Velkým přínosem pro chod sdružení byla i Eliška Krásnohorská.

Tento spolek měl za svůj hlavní cíl hájit zejména studentky obchodních a průmyslových škol, pocházejících i z nemajetných rodin.¹³⁴ Sdružení mělo nadále také pomoc při hledání zaměstnání. Důvody a nutnosti k jeho založení bylo sepsáno do *Provolání k paním a dívkám čechomoravským*, zveřejněným v lednu téhož roku. Podpisem tuto stať podpořily také Berta Mühlsteinová, nebo Ludmila Šimáčková – ženy, které spojovala podpora i ostatních ženských sdružení v českých zemích.¹³⁵

Vrcholná činnost tohoto spolku se vymezuje od poloviny 70. let až do 90. let 19. století. Zásadní odborná vzdělání byly základy obchodní nauky a šití. Později se přidávaly kurzy již více odborné.¹³⁶ Spolek na počátku svého ustanovení, tj. 12. července 1871, čítal přes tisíc členů.¹³⁷ Svou soběstačnost obhájil vystavěním vlastní budovy, ale hlavně stálým zájmem dívek o vzdělání. Jedinečnost mezi dalšími pražskými sdruženími potvrzoval spolek i mimopražské vliv, vlastním časopisem a především angažovanost v aktuálních problémech ženského hnutí.

S odchodem základajících členek, zejména na počátku 20. století, ubývalo na významu i Spolku samému, později se dostavily i ekonomické problémy, doprovázeny několikačetným stěhováním své základny. Tento spolek ukončil svou činnost k roku 1957. Ženský výrobní spolek nebyl v Evropě jediným svého

¹³⁴ Bahenská (pozn. 65), s. 104.

Škola založená Karolínou Světlou se jmenovala obchodnicko-průmyslová. Světlá poprvé veřejně demonstrovala, že tato škola má pomoci neprovdaným ženám ze všech společenských vrstev, osamostatnit se. V českých zemích doposud žádné takové podobné sdružení neexistovalo.

¹³⁵ Sv. Ludmila, Vyšší dívčí škola.

¹³⁶ Bahenská (pozn. 65) s. 121.

Např. Kloboučnictví, výroba umělých květin, balení vánočních dárků ad.

¹³⁷ Ibidem, s. 104-122.

typu. Ženská sdružení se stejným konceptem jako *Ženský výrobní spolek český* existovaly např. již v Londýně anebo i v nedaleké Vídni.¹³⁸

4.2 Kruh výtvarných umělkyně (1917/1920–1953)

Nastavení společnosti 19. století v českých zemích prezentovalo ženské výtvarné umění jen jako raritní jev a nástup radikální moderny v polovině 20. let 20. století naprosto zahýbal s uměleckým prostředím. Vývoj emancipace umění nabral spád především ve 20. století. Na ženu-výtvarnici-umělkyni konečně začalo být pohlíženo jako na tvůrčí svébytný element.¹³⁹

Členky Kruhu výtvarných umělkyně si skutečně svou chválu kritiků vybudovaly zcela od základu ve své osobitosti a kvalitou výtvarného umu. Svým mimořádným talentem vynikaly malířky jako Zdenka Burgauserová, Marie Chodounská, Julie Winterová-Mezerová anebo třeba i sochařka Karla Vobišová.¹⁴⁰

Přelom století 19. a 20. znamenal přesah impresionistů, dále postimpresionistů, přes expresionismus a kubismus až po abstrakci. Tato změť přinášela během krátké doby všem umělcům nelehký úkol. Bylo nutné se vyrovnat s duchovními obsahy těchto výtvarných vlivů a jejich působení. Zcela přirozeně chtěly umělkyně přinášet svědectví o svém osobním vhledu do této problematiky.¹⁴¹ Rozdílem mezi ženským a mužským uměním 30. let 20. století bylo patrně v cítění se a v náhledu na svět svou vlastní optikou. Jestliže bylo ženským dílům vytýkáno nedostatečné průbojnosti a odvahy, vše dorovnála pečlivá snaha o vnitřní pravdivost a poctivost.¹⁴²

¹³⁸ Londýnský *Spolek podporující zdokonalování ženského průmyslu* byl založen už v roce 1860. Ženy zde získávaly informace, kde snadněji nalézt práci. Sdružení pravidelně pořádalo i bazary s vystavenými ženskými výrobky, které byly prodejné. Především k londýnskému vzoru se soustřeďovala pozornost při ustanovení spolku českého. Tento fakt je celkem netypický, to do té doby se české země orientovaly spíše k německým vzorům. V roce 1867 byl založen *Spolek paní pro průmyslové vychování ženštin* ve Vídni. Bazary tohoto sdružení fungovaly na stejném principu, jako v Londýně. Vídeňská škola měla několik odborů a chtěla především zužitkovat ženskou práci.

¹³⁹ Pachmanová (pozn. 2), s. 42.

¹⁴⁰ Ibidem, s. 131.

¹⁴¹ Věra Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyně, in: *Sborník Kruhu výtvarných umělkyně*, Praha 1935, s. 36.

¹⁴² Ibidem, s. 36.

Na ženské umění 20 a 30. let 20. století bylo stále nazíráno jako na umění mírné, nevýbojné, přizpůsobivé. Což na druhou stranu posloužilo jako zdroj určité genderové polarizace – posílilo náhled na umění bez určování dominance či nálepkování přívlastku.¹⁴³ Je velmi důležité zmínit, že umělkyně se s tímto „úkolem“ vypořádaly velmi obstojně a bez jakékoliv podpory tradice prostředí, ve kterém se tyto změny odehrávaly. Jednalo se o období, kdy se hladovělo po novém směru, hledaly se nové cesty a výrazové prostředky, s vyčerpaným duchovním obsahem.

„Je pravda, že tvůrčí genius ženy nevychází od věcí známých k neznámým a tím se základně liší od tvůrčího genia mužského: ženský duch pojímá řád a přetváří jej podle daných základů a z instinktivní obezřetnosti zdráhá se pozměňovati přírodu. Je pravda, že žena, aby ušetřila sil, vyhledává nejčastěji zavedený způsob, určité zvyky, jímž se přizpůsobuje, a které jí ušetřují zbytečného úsilí nebo rizika, Je dále pravda, že žijíc nejčastěji vztahem k druhému, nebo zájmy, které sdílí s ostatními, neodlučuje ráda svou iniciativu od společné akce. A konečně je pravda, že žena, obávajíc se zbytečného rizika, rozhoduje se spíše pro zkušenost než pro hypotézu.“¹⁴⁴

Historie spolku Kruhu výtvarných umělkyně spadá do konce 19. století. V roce 1897 vznikl *Ústřední spolek českých žen* jako základ pro pozdější uskupení Kruhu výtvarných umělkyně.¹⁴⁵

V prosinci roku 1905 proběhla vůbec první ženská organizovaná ‚výstavka‘. Konkrétně se jednalo o vánoční prodejní *„výstavku ženského umění výtvarného“*, pořádanou Ústředním spolkem českých žen ve výstavní síni na Josefském náměstí v Praze. Výstavy tohoto typu však povětšinou sklízely spíše kritické recenze, a to i přesto, že mezi vystavujícími umělkyněmi byla známá jména jako Zdenka Braunerová, Helena Emingerová, A. M. Hausmannová, ale jména i mladších absolventek – Anna Roškotová nebo Marie Chodounská.¹⁴⁶

¹⁴³ Pachmanová (pozn. 2), s. 131.

¹⁴⁴ Lucien Romier, *Promotion de la femme*, Paříž 1930, s. 62–63.

¹⁴⁵ Bahenská (pozn. 65), s. 43.

¹⁴⁶ Pachmanová (pozn. 2), s. 119.

„... přáli bychom si jen z plna srdce, aby byly také bez pokračování a zůstaly tak opravdu jedinečné v každém smyslu slova. Šlechtné přání po prodeji, které inspirovalo tento podnik, dá se snad ukojit i jinak, aniž by bylo třeba zneužívat a brát slova „umění“ a „umělkyně“ a sehrávat nechutnou vystavovací ceremonii, kde k tomu není žádných, ale naprosto žádných vnitřních důvodů“¹⁴⁷

Na určité pochybnosti kvality ženských výstav umění prvního desetiletí 20. století organizované Ústředním spolkem českých žen v podobě vánočních prodejů vyjadřovalo zklamání dokonce i ženských recenzentek. Další výstavka českých umělekyní v roce 1909 prezentovala spíše než umění vkusné ruční práce.

„Nic více, nic méně. Vyšívání, krajky, malba na látkách, na porcelánu, zátiší, krajinky, etažery s vypalovanou malbou a podobné věci, stejného asi rázu a druhu, jaké vyplňují přílohy módních listů a časopisů pro ruční práce. (...) Hříchem je, že se věc nejmenuje pravým jménem. Když umění, tak umění! A řekne-li se umělkyně, tedy umělkyně. Ale nedovedu si představit, že by umělkyní byl někdo, kdo z vosku a z hrozných, o své falši na dálku volajících umělých listů vyrábí azalky, hyacinty, růže a bez. Zdálo se, že už minuly doby papírových květin v domácnostech, a ejhle! Týž nevkus opakuje se znovu, ale protože je z vosku, domnívá se míti právo na sankcionování a hrdě dává si název uměleckého díla. (...) Kdyby však tato výstavka skutečně měla representovati české umění ženské, bylo by to s námi smutné. Ú.S.Č.Z. učinil rozhodně chybu, že nazval uměním zábavnou práci ženskou, aneb, dejme tomu, uměleckoprůmyslové výrobky, které ke všemu byly ještě značně drahé, takže měly asi málo kupců a původkyním zbyla dle všeho jediná radost: že byly nazvány – umělkyněmi!“¹⁴⁸

V roce 1911 se konečně mění situace. Vedle nevkusných předvánočních salonů uskutečnila se výstava poměrně vyšší kvality. *Soubornou výstavu českých malířek*, na které se svými díly podílela i malířka Milada Benešová, později Špálová, pořádanou v Turnově, můžeme dnes považovat za věrohodnou demonstraci počátku skutečného ženského výtvarného umění. Na této expozici

¹⁴⁷ [An.], Vánoční výstava ženského umění, *Volné směry* I, 1906 – 1907, č. 10, s. 42.

¹⁴⁸ Ž. P. [Žofie Podhorecká], Výstavka ženských umělekyní, *Ženský obzor* VIII, 1909, č. 5, s. 34.

se představila díla čtyřiceti žijících umělkyní, přičemž se neopomnělo ani na prezentaci tvorby umělkyní předcházející generace.

Tato výstava byla významná pro české dějiny umění nejen z pohledu genderové diferenciaci, ale také z pohledu diferenciaci národnosti – všechny vystavující umělkyně byly Češkami jakožto kýženými propagátorkami i emancipace národní.¹⁴⁹

Stanovy uceleného ženského sdružení *Kruhu výtvarných umělkyní* byly sepsány v roce 1917. Zakladatelkou a první předsedkyní tohoto volného sdružení se stala Valérie Myslivečková-Hachlová.¹⁵⁰ Jako spolek byl *Kruh výtvarných umělkyní* řádně ustanoven v roce 1920.

Ženské umělecké sdružení, často obviňované ze separatismu, se však nikdy záměrně nestranilo proudu přirozeného výtvarného vývoje v českých zemích. *Kruh výtvarných umělkyní* vznikl spíše z nutnosti, potřeby určitého zázemí k rozvoji umělecké práce. Naléhavá potřeba prezentace a dostatečné obeznámení veřejnosti s tvůrčí prací umělkyní vedly k četným výstavám. Další výstava výtvarného odboru Ústředního spolku českých žen, proběhla ještě v roce 1917 v Obecním domě v Praze. Očekávaná expozice, která demonstrovala semknutý jednotný celek, tvořící tím důležitou složku v českém feministickém hnutí, se neobešla bez četných recenzí.¹⁵¹

Umělecké hnutí bylo bezesporu veřejně podporováno, naproti tomu však vyvstávala zvláštní ideologická propast. Na umění spolku bylo muži často pohlíženo jako na umění prostřední, na druhou stranu však upozorňovali

¹⁴⁹ Pachmanová (pozn. 2), s. 123.

¹⁵⁰ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyní (pozn. 141), s. 38.

¹⁵¹ K. Č. [Karel Čapek], Výstava obrazů výtvarného odboru Ústředního spolku českých žen, *Národní listy* LVII, 1917, 23. 10., s. 1.

Zdá se, dle subjektivního názoru Karla Čapka, že výstava se nesla v duchu „povšechného znaku“ výstav obecně, snad postrádal více ženského rysu ve vystavených dílech. Komentář naznačuje, že uvedené rysy jasně nepovažoval za podstatu ženského umění.

„Předměty, k nimž se táhne zájem a radost našich malířek, jsou zhruba (pokud nejde přímo o umělecký průmysl) tytéž, se kterými se setkáváme na všech průměrných výstavách; jen mnohem vzácněji než jinde je tu předmětem malby žena, nebo dokonce hezká žena. Najdete tu krajinky, hutě, portréty, děti, a konečně různé hračky; ale žena, zevní známka ženy, jistý lyrism krásy, zvláštní ženský představový svět tu zřetelně schází. Myslím třeba na současné umělkyně francouzské, na pí. Marvanovou nebo sl. Laurencinovou, abych po tomto srovnání poznamenal, že potkáváme se u nás s umělkyněmi, ale nikoliv s ženským uměním.“

na nebezpečí maskulinizace, volali po posílení femininního charakteru umění.¹⁵²

V roce 1919 proběhla 2. výstava Výtvarného odboru *Ústředního spolku českých žen*. Výstavní prostory opět poskytl Obecní dům v Praze. K této expozici se váže recenze, úvaha Václava Nebeského, zveřejněná v periodiku *Tribuna*.¹⁵³ I když se vyvaroval výkladu, který by posuzoval ženu jen podle biologických a genetických znaků, nevyhnul se opakování zaběhnutých frází.¹⁵⁴

O činnosti a dění v tomto uměleckém spolku měli čtenáři, především čtenářky, přehled díky už zmiňovanému periodiku *Ženský svět*.

Konec funkce tohoto spolku se připisuje k roku 1953.

¹⁵² Pachmanová (pozn. 2), s. 126.

Uvedenými citacemi tak bylo ženské umění definováno jako umění, které má zpodobňovat ženský svět, ale i jiné ženy. Z toho vyplývá, že žena má zastat roli tvůrčího a kreativního subjektu, ale nadále zůstat i uměleckým objektem. Obzvláště Čapkovu pojetí feminismu drží model idealizované feminity (ve vztahu subjekt-objektového umění). Nezvažuje tak sociální, nebo dokonce politický potenciál feminismu. Hnutí pro Čapka nereprezentuje rovnost práv, ale naprosté dosažení ženské podstaty, ženské esence.

¹⁵³ Václav Nebeský, *Ženské umění, Tribuna I*, 1919, č. 22, 25. 2., s. 1.

„Plně vědomy si svých slabostí svých sil i velikosti úkolu, jaký připadá muži ve chvíli, kdy chopí se péra, štětce, dláta, považují vystavující za radno varovati včas ústy svého vykladače (a přítele), laskavého návštěvníka výstavy v zájmu jeho vlastním i svým, aby hledal v pracích, jež přišel shlédnouti, více než obsahují: aby v nich hledal umění. Nemalují, aby odhalovaly skrytých tajemství a půvab věcí, aby se prodíraly všedním a běžným povrchem k trvalé věcnostě jevů a pro neviditelné hledaly výraz v souboru viditelná; malují, poněvadž malovati je zábavno nebo patří k dobrému tónu, nebo je zaměstnáním, výnosným nevýnosným, ale přece jen zaměstnáním. Ne, že by neměly talentu nebo píce, např. i dosti sebekázně a oddanosti k věci. Mají jich někdy až příliš mnoho. Ale tyto vlastnosti, jež ve stejné míře mohou zdobiti je i muže, ve vztahu k jisté výlučné schopnosti mužově, jí ženy postrádají, spíše svědčí proti tomu, kdo by chtěl budit v nich zvláštní sklon k specificky uměleckým výkonům, než aby jej v jeho pochybeném úsilí podporovaly, jsou – abych skočil rovnou do ohně a in media res – rozenými antigenii. Nápadno není v dějinách umění, že se v něm vyskytuje - v porovnání s nesčetným počtem mužů – jen několik málo jmen žen, které malovaly, psaly, komponovaly. Zjev ten přičisti se dá lehce na vrub dosavadnímu sociálně politickému postavení ženinu. Vládla nebo byla ovládána; pracovala pro jiné nebo nechala jiné pracovati a neměla snad ani příležitosti, ani času věnovati se něčemu tak prakticky neužitečnému, aspoň přímo na místě, jako umění, ač ovšem okolnost, že se právě v tomto postavení tak znamenitě a tak dlouho osvědčovala, je sama o sobě také dokladem. Ale kříklavě nápadným a přímo rozhodujícím je, že když již malovala a psala, nikdy nemalovala a nepsala tak, aby převracela svět, vzhůru nohama.“

¹⁵⁴ Pachmanová (pozn. 2), s. 129.

Martina Pachmanová interpretovala Nebeského slova: *„Tyto předpoklady z ní nevyhnutelně činí tvůrkyni konzervativní se sklony k napodobovosti, líbivosti, ba kýčovitosti, která nikdy nemůže vytvořit dílo srovnatelné duševní a umělecké intenzity jako muž.“*

4.2.1 Činnost Kruhu výtvarných umělkyně

Řádné stanovy dodaly spolku *Kruhu výtvarných umělkyně* punc oficiálnosti a vážnosti na české výtvarné umělecké scéně.

Po celá 20. a 30. léta bylo ženské umění odsuzováno slovy kritiků jako umění přizpůsobivé, mírné, nevýbojné a zdrobnělé a tedy bylo málo moderní. Tato kritika se dá interpretovat ve velmi pozitivním světle – konečně je zde snaha formulovat autentickou povahu tohoto umění, posílení jeho dominance bez přívlastku umění mužského.¹⁵⁵

První členská výstava, a tím i oficiální zahájení činnosti, byla v roce 1921.¹⁵⁶ Další výstava následovala o rok později.¹⁵⁷ *Kruh výtvarných umělkyně* se nejen s členskou výstavou prezentoval v roce 1924.¹⁵⁸ Vzájemnou soudržnost umělkyně potvrzovaly valné hromady za plné účasti.¹⁵⁹ Minka Podhajska hovoří o prokazatelné úspěšnosti výtvarného sdružení na souborných výstavách. Vyzdvihuje neutuchající snahu členek jediného ženského spolku v českých zemích, která pro jeho zviditelnění je vynakládána stále mnohem více úsilí, než o jaké jde u spolků mužských.¹⁶⁰ V daném roce 1924, proběhla ještě jedna výstava ženského výtvarného sdružení – v Domě umění v Olomouci.¹⁶¹ V roce 1925 se vybrané členky¹⁶² *Kruhu výtvarných umělkyně* zúčastnily

¹⁵⁵ Pachmanová (pozn. 2), s. 131.

¹⁵⁶ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyně (pozn. 141), s. 40.

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ III. výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1924.

¹⁵⁹ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyně v Praze, *Národní politika* XLII, 1924, č. 85, 26. 3., s. 8.

„*Kruh výtvarných umělkyně v Praze měl 18. t. m. IV. valnou hromadu na plné účasti svých členek v Ženském klubu v Jámě č. 5. Předsedkyní opět zvolena H. Šrámková, místopředsedkyní Z. Vorlová-Vičková, I. jednatelkou M. Štěpánková-Moudrá, II. jednatelkou A. Macková, pokladní B. Řežábková, zapisovatelkou Ž. Felbrová; členky výboru H. Autengruberová, V. Jelínková, M. Kálalová, O. Hlavínová, M. Rožánková.*“

¹⁶⁰ Minka Podhajska, Jednatelská zprava Kruhu výtvarných umělkyně za správní rok 1924, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 11-12, s. 176.

¹⁶¹ M. Kálalová, *Katalog umělecké výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), v Olomouci 1924.

¹⁶² – [Neautorizovaný text], Z Kruhu výtvarných umělkyně. Výstavní činnost Kruhu v. umělkyně, *Ženský svět* XXX, 1926, č. 7-8, s. 106.

„*Anna Roškotová vystavila 3 akvarely, Milada Špálová taktéž. Helena Šrámková a Zdenka Vorlová po jednom akvarelu.*“

mezinárodní výstavy v Miláně.¹⁶³ Ve stejný rok byly plánovány výstavy jak v Paříži, tak i ve Spojených státech. K tomu nakonec ale nedošlo.¹⁶⁴ V *Krasoumné jednotě* vystavovaly umělkyně v roce 1926.¹⁶⁵ Ve stejném roce vystavily i v Kroměříži¹⁶⁶ a v Ostravě.¹⁶⁷ V roce 1927 proběhla V. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyněň*.¹⁶⁸ Některé členky uměleckého spolku vystavovaly také v Paříži a ve Vídni.¹⁶⁹ Následovala výstava v Haagu a Amsterdamu v roce 1929, později byl zaslán soubor prací také do Buenos Aires.¹⁷⁰ Téhož roku otevřel *Kruh výtvarných umělkyněň* svou stálou prodejní výstavu obrazů, plastik a uměleckoprůmyslových předmětů v atelieru zahradní architektury malířky Zdenky Košákové na Národní třídě v Praze.¹⁷¹ Ve zmíněném atelieru proběhly v následujícím roce dvě souborné výstavy spolku.¹⁷²

V rámci zahraniční spolupráce s kolegyněmi z Bulharska pořádal *Kruh výtvarných umělkyněň* výstavu bulharského lidového umění v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze.¹⁷³ Další větší výstavou ženského sdružení byla výstava s názvem „*Malířky na prázdninách*“.¹⁷⁴

¹⁶³ – [Neautorizovaný text], Umění. Výstavy, *Národní listy* LXV, 1925, č. 128, 10. 5., s. 9.
„*Kruh výtvarných umělkyněň zastoupen na II. mezinárodní výstavě akvarelů v Miláně, pracemi těchto svých členek: Roškotová Anna, Šrámková Helena, Špálová-Benešová Milada, Vorlová Zdeňka.*“

¹⁶⁴ – [Neautorizovaný text], Z Kruhu výtvarných umělkyněň. Výstavní činnost Kruhu v. umělkyněň, *Ženský svět* XXX, 1926, č. 7–8, s. 106.

„*Obrazy členek pí. Z. Burhauserové, pí. M. Benešové-Špálové, pí. J. Mezerové-Winterové, sl. A. Roškotové, sl. H. Šrámkové poslány do Paříže pro výstavu v Americe; odmítnuty však s dotazem, chtějí-li dotyčné členky díla svá zde ponechat k výstavě v příštím roce, poněvadž obrazy druhých umělců byly již dávno dříve k účelu tomu vybrány, a tyto vlastně přišly pozdě.*“

¹⁶⁵ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyněň (pozn. 141), s. 40.

¹⁶⁶ *Výstava Kruhu výtvarných umělkyněň v Praze* (kat. výstavy), v Kroměříži 1926.

¹⁶⁷ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyněň, *Národní politika* XLIV, 1926, č. 326, 28. 11., s. 9.

¹⁶⁸ *V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyněň* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1927.

¹⁶⁹ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyněň (pozn. 141), s. 41.

¹⁷⁰ Hana Volavková, *Současné umění* (pozn. 113), s. 42.

¹⁷¹ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyněň, *Národní politika* XLVII, 1929, č. 333., 5. 12., s. 8.

¹⁷² – [Neautorizovaný text], Výstavy, *Národní listy* LXX, 1930, č. 136, 18. 5., s. 4.

¹⁷³ – [Neautorizovaný text], Výtvarné umění, *Výstava bulharského lidového umění, Národní listy* LXX, 1930, 3. 5., č. 121, s. 5.

¹⁷⁴ *Výstava Kruhu výtvarných umělkyněň, Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.

Kruh výtvarných umělkyně se v roce 1931 představil s výstavou v Západočeském uměleckoprůmyslovém muzeu města Plzně¹⁷⁵ a později s další členskou výstavou v Obecním domě v Praze¹⁷⁶ a po čtyřech letech znovu obsadil všechny jeho výstavní sály.¹⁷⁷

Do nového roku 1933 vstoupily „*Kruhyně*“ se svou XV. členskou výstavou.¹⁷⁸ Vzpomínkovou událostí byla v tomto roce posmrtná výstava Růženy Nekutové, pořádaná v Topičově salonu v Praze.¹⁷⁹

Od roku 1934 zastávala post předsedkyně Anna Roškotová, která ve vedení vystřídala předchozí členky – Karlu Vobišovou-Žákovou (1933)¹⁸⁰ a Helenu Šrámkovou.¹⁸¹ V březnu umělkyně poprvé vystavovaly ve výstavním sále v Roudnici nad Labem.¹⁸² O měsíc pozděj se se svými pracemi prezentovala Zdenka Burghauserová v Praze¹⁸³ a v říjnu Helena Broftová-Pitřhová v prostorách muzea v Hradci Králové.¹⁸⁴

Nejenže ženské výtvarné sdružení spojovala společná filosofie, výtvarná tvorba anebo členské výstavy. Umělkyně společně rády podpořily povědomí o sdružení i mimo ateliery a výstavní síně.¹⁸⁵

V letech 1935 a 1936 vystavovalo sdružené celkem třikrát – v Obecní domě v Praze,¹⁸⁶ také v pražském Modrém salonu¹⁸⁷ a v Průmyslovém muzeu města

¹⁷⁵ Čadík 1931 (pozn. 36).

¹⁷⁶ VI. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1931.

¹⁷⁷ J. R. Marek, *Kruh výtvarných umělkyně*, *Národní listy* LXVII, 1931, č. 67, 8. 3., s. 9.

¹⁷⁸ XV. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1933.

¹⁷⁹ – [Neautorizovaný text], Kultura. Posmrtná výstava Růženy Nekutové, *Národní listy* LXXIII, 1933, č. 255, 30. 12., s. 3.

¹⁸⁰ – [Neautorizovaný text], *Kruh výtvarných umělkyně v Praze*, *Národní listy* LXXIII, 1933, č. 129, 11. 5., s. 4.

„*Kruh výtvarných umělkyně v Praze zvolil na valné hromadě za předsedkyni K. Vobišovou, místopředs. B. Vejrychovou-Solarovou, I. jednatelku M. Štěpánkovou-Moudrou, II. jedn. L. Klímovou, pokladní J. Klenkovou.*“

¹⁸¹ Urbanová, *Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyně* (pozn. 141), s. 40.

¹⁸² – [Neautorizovaný text], Umění. *Kruh výtvarných umělkyně*, *Národní politika* LII, 1934, č. 76, 18. 3., s. 10.

¹⁸³ Jindřich Čadík, *Katalog výstavy Zdenky Burghauserové* (kat. výstavy), Topičův salon v Praze 1934.

¹⁸⁴ – [Neautorizovaný text], Umění. *Kruh výtvarných umělkyně*, *Národní politika* LII, 1934, č. 280, 11. 10., s. 4.

¹⁸⁵ – [Neautorizovaný text], Zábavy. *Národní listy* LXXV, 1935, č. 328, 30. 11., s. 4.

„*Kruh výtvarných umělkyně. Společenský večer 3. prosince o 19. hod. v hot. „Palace“.*“

¹⁸⁶ -jč- [Josef Čapek], *Naše výtvarné umělkyně*, *Lidové noviny* XLIII, 1935, č. 129, 12. 3., s. 9.

¹⁸⁷ XIX. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Modrý salon v Praze 1936.

Pardubic.¹⁸⁸ Ročník 1937 též nebyl na výstavě skoupý – identická výstava děl proběhla v Ostravě¹⁸⁹ a následně v Chrudimi. Soubornou výstavu představily umělkyně toho roku v dubnu.¹⁹⁰ K velkým úspěchům se dá přiřadit i navázání spolupráce s francouzskými umělkyněmi a prezentaci jejich děl v pražském Obecním domě, pod záštitou Kruhu výtvarných umělkyně.¹⁹¹ Následovaly dvě expozice v roce 1939 – jedna výstava členská¹⁹² a druhá autorská s díly Karly Vobišové.¹⁹³

O dvě léta později byla zrealizována XXVI. členská výstava *Kruhu výtvarných umělkyně* v pražské výstavní síni Hollar.¹⁹⁴ Členky výtvarného sdružení podpořily v červenci roku 1941 slavnostní otevření premiérovou výstavou novou Autengruberovu galerii v Pacově.¹⁹⁵

V roce 1942 v pražském výstavním pavilonu S. V. Myslbek, v rámci souborné výstavy, prezentovaly svá díla Valerie Hachla-Myslivočková, Minka Podhajská a Milada Špálová.¹⁹⁶ V letech 1943,¹⁹⁷ 1946,¹⁹⁸ 1947¹⁹⁹ a 1948²⁰⁰ byla představena jedna výstava ročně.

Po roce 1948 byla ve změněné společenské atmosféře k vidění

¹⁸⁸ *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Průmyslové muzeum města Pardubic 1936.

¹⁸⁹ *Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.

¹⁹⁰ *Výstava prací československých výtvarnic, Kruh výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1937.

¹⁹¹ H. V., *Výstava francouzských malířek v Obecním domě*, *Eva. Časopis moderní ženy IX*, 1936–1937, č. 15, 1. 6., s. 15.

¹⁹² *XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1939.

¹⁹³ – [Neautorizovaný text], *Výtvarnictví., Národní politika LVII*, 1939, č. 160, 9. 6., s. 5. „*Kruh výtvarných umělkyně v Praze otevírá výstavu sochařky Karly Vobišové a skupiny členek v Obecním domě dnes v pátek o 17. hod. Výstava potrvá do 30. června.*“

¹⁹⁴ – [Neautorizovaný text], *Výstavy. Národní listy LXXXI*, 1941, č. 68, 9. 3., s. 4.

¹⁹⁵ [pp], *Kulturním životem našich krajů*, Autengruberova galerie českého umění, *Lidové noviny XLIX*, 1941, č. 362, 18. 7., s. 2.

¹⁹⁶ Vydrová 1942 (pozn. 49).

¹⁹⁷ – [Neautorizovaný text], *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně vystavuje, Národní politika LXI*, 1943, č. 169, 23. 6., s. 3.

¹⁹⁸ Helena Dvořáková, *XXIX. členská výstava obrazů a soch Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Smetanovo muzeum v Praze 1946.

¹⁹⁹ *XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obchodní dům Bílá Labuť v Praze 1931.

²⁰⁰ *Kruh výtvarných umělkyně, Výstava užitého umění* (kat. výstavy), Dům umění v Olomouci 1948.

v moravských městech, v Uherském Hradišti a v Olomouci výstava *Květina osvěžením pracující ženy*.²⁰¹ Po těchto výstavách následovaly ještě další dvě, členské výstavy ženského uměleckého spolku. Zmíněná XXXII.²⁰² a XXXIII.²⁰³ členská výstava proběhla v Praze už na nové adrese Prokopská 8 v Praze III, kde nově sídlila výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně.

Úspěšným výstavním rokem pro *Kruh výtvarných umělkyně* byl i ročník 1950 – konaly se čtyři výstavy. Na autorských výstavách se představily umělkyně Helena Emingerová,²⁰⁴ Zdenka Papěžová²⁰⁵ a konečně Milada Špálová se svými oleji společně s kresbami Marie Čechové.²⁰⁶ Čtvrtou výstavou v tomto roce byla výstava s názvem *Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně*.²⁰⁷ Expozice *Malujeme socialistickou Prahu*, uspořádaná v roce 1951, je poslední známou výstavou, kterou výtvarné ženské sdružení uspořádalo.²⁰⁸

4.2.2 Chronologické seřazení výstav Kruhu výtvarných umělkyně

1919 – II. výstava výtvarného odboru Ústředního spolku českých žen,
leden – únor, Obecní dům v Praze.²⁰⁹

1921 – I. oficiální výstava Kruhu výtvarných umělkyně.²¹⁰

²⁰¹ *Květina osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci 1949.

²⁰² Vydrová, 1949 (pozn. 8).

„(...) upřímné snahy jsou odbývány shovívavým souhlasem, galantními, někdy však i velmi ironicky znějícími poklonami, úsudky, z nichž je více než zřejmé, že kritikům jeví se jejich úsilí spíše jen jako další odrůda ženské ruční práce. (...)“

²⁰³ Urbanová 1949. (pozn. 55).

²⁰⁴ Alžběta Birnbaumová, *Helena Emingerová (1858–1943)* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁰⁵ Viktor Kučer, *Zdenka Papežová* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁰⁶ *Výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁰⁷ *Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁰⁸ *Malujeme socialistickou Prahu* (kat. výstavy), v Praze 1951.

²⁰⁹ *II. výstava výtvarného odboru Ú. S. Č. Ž.* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1919.

²¹⁰ Urbanová, *Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyně* (pozn. 141), s. 40.

- 1922 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyň.²¹¹
- 1924 – III. výstava Kruhu výtvarných umělkyň, červen, Obecní dům v Praze.²¹²
- Souborná výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Olomouci.²¹³
- 1925 – II. mezinárodní výstava akvarelů, březen – červenec, Milán.²¹⁴
- 1926 – IV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 4. – 21. únor, Dům umělců-Parlament (Krasoumná jednota) v Praze.²¹⁵
- Souborná výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 24. říjen – 7. listopad, Kroměříž.²¹⁶
- Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, listopad, Výstavní pavilon města Moravské Ostravy.²¹⁷
- 1927 – V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, leden – únor, Obecní dům v Praze.²¹⁸
- Výstava v Paříži, ve Vídni.²¹⁹
- 1929 – Výstava v Haagu a Amsterdamu, výběr prací zaslán do Buenos Aires.²²⁰
- 1930 – Výstava drobné plastiky a uměleckého průmyslu, únor, Atelier Zdenky Košákové v Praze.²²¹

²¹¹ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyň (pozn. 130), s. 40.

²¹² III. výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1924.

²¹³ M. Kálalová, *Katalog umělecké výstavy Kruhu výtvarných umělkyň v Praze* (kat. výstavy), v Olomouci 1924.

²¹⁴ – [Neautorizovaný text], Umění. Výstavy, *Národní listy* LXV, 1925, č. 128, 10. 5., s. 9.

²¹⁵ – [Neautorizovaný text], Umění. IV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Národní politika* XLIV, 1926, č. 40, 9. 2., s. 4.

„IV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň v Krasoumné jednotě (Dům umělců-Parlament), zahájena byla 4. t. m. předsedkyní spolku, za přčetné účasti obecnstva, zejména zástupců ministerstva, zástupců městské rady pražské, Obce umělecké a literární a mnoha jiných významných osobností. Výstava je bohatě a rozmanitě obeslána a hned prým dnem upoutala značnou pozornost. Potrvá pouze do 21. t. m. Otevřena denně od 9–17 hodin.“

²¹⁶ Výstava Kruhu výtvarných umělkyň v Praze (kat. výstavy), v Kroměříži 1926.

²¹⁷ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* XLIV, 1926, č. 326, 28. 11., s. 9.

„Kruh výtvarných umělkyň, dne 18. t. m. otevřel svou výstavu v paviloně města Moravské Ostravy. Výstavu zahájil proslovem dr. Geisler.“

²¹⁸ V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1927.

²¹⁹ Urbanová, Vznik a vývoj Kruhu výtvarných umělkyň (pozn. 130), s. 40.

²²⁰ Ibidem, s. 41.

²²¹ J. D. Richard, Umění, *Národní politika* XLVIII, 1930, č. 43, 13. 2., s. 1.

Výstava bulharského lidového umění, od 3. května,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze.²²²

Jarní výstavka Kruhu výtvarných umělkyň, od 17. května, Atelier
Zdenky Košákové v Praze.²²³

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Malířky na prázdninách,
v Praze.²²⁴

1931 – Souborná výstava Kruhu československých výtvarných umělkyň,
11. leden – 8. únor, Západočeské uměleckoprůmyslové muzeum města
Plzně.²²⁵

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 19. únor – 15. březen,
Obecní dům v Praze.²²⁶

1933 – XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 7. – 29. leden,
Obecní dům v Praze.²²⁷

Posmrtná výstava Růženy Nekutové, prosinec, Topičův salon
v Praze.²²⁸

1934 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, březen, Výstavní sál radnice
v Roudnici nad Labem.²²⁹

Výstava Zdenky Burghauserové, 11. – 30. duben, Topičův salon
v Praze.²³⁰

Výstava Heleny Broftové-Pitřhové, říjen, Výstavní sál městského
průmyslového muzea v Hradci Králové.²³¹

²²² – [Neautorizovaný text], Výtvarné umění, Výstava bulharského lidového umění, *Národní listy* LXX, 1930, 3. 5., č. 121, s. 5.

²²³ – [Neautorizovaný text], Výstavy, *Národní listy* LXX, 1930, č. 136, 18. 5., s. 4.

²²⁴ *Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.

²²⁵ Čadík 1931 (pozn. 36).

²²⁶ *VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1931.

²²⁷ *XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1933.

²²⁸ – [Neautorizovaný text], Kultura. Posmrtná výstava Růženy Nekutové, *Národní listy* LXXIII, 1933, č. 255, 30. 12., s. 3.

²²⁹ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* LII, 1934, č. 76, 18. 3., s. 10.

²³⁰ Čadík 1934 (pozn. 183).

²³¹ – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* LII, 1934, č. 280, 11. 10., s. 4.

„Soubornou výstavu obrazů H. Broftové-Pitřhové, členky Kruhu výtvarných umělkyň

- 1935 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, březen – duben Obecní dům v Praze.²³²
- 1936 – XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 16. – 31. květen, Modrý salon v Praze.²³³
- Souborná výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 13. – 31. prosinec, Průmyslové muzeum města Pardubic.²³⁴
- 1937 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 18. leden – 5. únor, Dům umění v Moravské Ostravě.²³⁵
- Souborná výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 17. únor – 5. březen, Obrazárna Městského divadla v Chrudimi.
- Souborná výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 9. – 30. duben, Obecní dům v Praze.²³⁶
- Pražská výstava francouzských umělkyň, červen, Obecní dům v Praze.²³⁷
- 1939 – XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň v Praze, květen, Obecní dům v Praze.²³⁸
- Výstava Karly Vobišové, 9. – 30. červen, Obecní dům v Praze.²³⁹
- 1941 – XXVI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, únor – březen, Výstavní síň Hollar v Praze.²⁴⁰

v Praze, pořádá do 21 t. m. městské průmyslové museum v Hradci Král. ve výstavním sále musea. Malířka vystavuje 88 obrazů, figurálních, květinových zátiší z let 1982–1934.“

²³² -jč- [Josef Čapek], Naše výtvarné umělkyně, *Lidové noviny* XLIII, 1935, č. 129, 12. 3., s. 9.

²³³ XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Modrý salon v Praze 1936.

²³⁴ Výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Průmyslové muzeum města Pardubic 1936.

²³⁵ Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyň v Praze (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.

²³⁶ Výstava prací československých výtvarnic, Kruh výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1937.

²³⁷ H. V., Výstava francouzských malířek v Obecním domě, *Eva. Časopis moderní ženy* IX, 1936–1937, č. 15, 1. 6., s. 15.

²³⁸ XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1939.

²³⁹ – [Neautorizovaný text], Výtvarnictví., *Národní politika* LVII, 1939, č. 160, 9. 6., s. 5.

„Kruh výtvarných umělkyň v Praze otevírá výstavu sochařky Karly Vobišové a skupiny členek v Obecním domě dnes v pátek o 17. hod. Výstava potrvá do 30. června.“

²⁴⁰ – [Neautorizovaný text], Výstavy. *Národní listy* LXXXI, 1941, č. 68, 9. 3., s. 4.

Výstava členek Kruhu výtvarných umělkyně, 20. červenec – 10. srpen
Autengruberova galerie českého umění v Pacově.²⁴¹

1942 – XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové,
26. únor – 15. březen, Pavilon S. V. Myslbek v Praze.²⁴²

1943 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, červen, Výstavní síň Hollar
v Praze.²⁴³

1946 – XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, 2. – 22. září,
Smetanovo muzeum v Praze.²⁴⁴

1947 – XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, říjen, Obchodní dům
Bílá Labuť v Praze.²⁴⁵

1948 – Výstava užitého umění, 16. květen – 7. červen, Dům umění
v Olomouci.²⁴⁶

1949 – Květina osvěžením pracující ženy, Výstava obrazů a užitého umění
českých a moravských výtvarných umělkyně, Muzeum Uherském
Hradišti, Dům umění v Olomouci.²⁴⁷

XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Výstavní síň Ars
Melantrich v Praze.²⁴⁸

XXXIII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, listopad, Výstavní
síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze.²⁴⁹

²⁴¹ [pp], Kulturním životem našich krajů, Autengruberova galerie českého umění,
Lidové noviny XLIX, 1941, č. 362, 18. 7., s. 2.

²⁴² Vydrová 1942 (pozn. 49).

²⁴³ – [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyně vystavuje, *Národní politika*
LXI, 1943, č. 169, 23. 6.s. 3.

²⁴⁴ Helena Dvořáková, XXIX. členská výstava obrazů a soch Kruhu výtvarných umělkyně
(kat.výstavy), Smetanovo muzeum v Praze 1946.

²⁴⁵ XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně (kat. výstavy), Obchodní dům
Bílá Labuť v Praze 1931.

²⁴⁶ *Kruh výtvarných umělkyně, Výstava užitého umění* (kat. výstavy), Dům umění v Olomouci
1948.

²⁴⁷ *Květina osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých
a moravských výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Muzeum v Uherském Hradišti
a Dům umění v Olomouci 1949.

²⁴⁸ Vydrová 1949 (pozn. 8).

²⁴⁹ Urbanová 1949 (pozn. 54).

1950 – Helena Emingerová (1858–1943), leden, Výstavní síň Kruhu
výtvarných umělkyně.²⁵⁰

1950 – Zdenka Papežová, březen, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně
v Praze.²⁵¹

1950 – Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně, duben, Výstavní
síň Kruhu výtvarných umělkyně.²⁵²

1950 – Výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně v Praze.²⁵³

1951 – Výstava *Malujeme socialistickou Prahu*, 10. květen – 17. červen,
v Praze.²⁵⁴

Členkami spolku Kruhu výtvarných umělkyně byly:

Vlasta Ambrožová, Hana Autengruberová-Jedličková, Milada Benešová-Špálová,
Helena Bochořáková-Dittrichová, Helena Broftová, Zdenka Burghauserová,
Marie Čechová, Vlasta Čecháková-Klemsová, Vlasta Dohnalová-Pešanová,
Helena Emingerová-Holanová, Pavla Fořtová-Šámalová,
Valérie Hachla-Myslivedčková, Božena Hájková, Otta Hlavínová-Kostková,
Marie Chodounská²⁵⁵, Aloisie Jenšovská, Jaroslava Klenková, Lucie Klímová,
Jarmila Knížová-Stolletová, Zdenka Košáková, Divica Landrová-Votočková,
Milada Lexová, Anna Macková, Julie Mezerová-Winterová, Marie Neubertová,
Alba Nosková, Zdenka Papežová, Olga Pikhartová, Emilie Plačková,
Minka Podhajská, Molly Procházková-Reisingerová, Anna Roškotová,
Marta Rožánková-Drábková, Sláva Straková-Šponarová, Helena Šindelářová-
Žváčková, Pravoslava Stefanová, Milada Spazierová-Hezká, Helena Šrámková,
Marie Šrytrová, Karla Vobišová-Žáková, Zdeňka Vorlová-Vlčková,
Marie Zlatníková-Mikanová.²⁵⁶

²⁵⁰ Birnbaumová 1950 (pozn. 204).

²⁵¹ Viktor Kučer, *Zdenka Papežová* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně
v Praze 1950.

²⁵² *Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu
výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁵³ *Výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové* (kat. výstavy), Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

²⁵⁴ *Malujeme socialistickou Prahu* (kat. výstavy), v Praze 1951.

²⁵⁵ Pachmanová (pozn. 2), s. 131.

²⁵⁶ www.vytvarneumelkyne.cz, vyhledáno 21. září 2019.

5 Malířka Milada Benešová-Špálová (1884–1963)

5.1 Životopis malířky

Milada Josefa Benešová se narodila 31. května 1884 v Berouně, rodičům Janu a Aloisii Benešovým. Dne 8. června 1884 byla malá Milada pokřtěna děkanem Václavem Slavíkem. Své druhé jméno Josefa zdědila malířka po své kmotře Josefě Fiedlerové.

Otcem Milady byl Jan Beneš, který byl komisařem finanční stráže v Berouně. Narodil se rodičům Josefu Benešovi, který se živil jako rolník, a Alžbětě, rozené Růžičkové. Oba prarodiče malé Milady původem pocházeli z obce Dobešovice.

Matka Milady Aloisie Benešová, rozená Vocloňová, byla dcerou Jana Vocloně, povoláním řezníka z Turnova, a Anny, rozené Burešové, taktéž z Turnova. Sňatek rodičů Milady, Jana Beneše a Aloisie Vocloňové, proběhl 25. listopadu 1875 v Turnově.²⁵⁷

Milada pocházela ze čtyř dětí. V roce 1877 se narodil nejstarší bratr Jaroslav Beneš, o pět let později Aloisie. Obě starší děti byly narozeny v Turnově. Milada se narodila jako třetí dítě. A v roce 1890 se narodila nejmladší sestra Josefa v Hradci Králové. Kvůli povolání otce se rodina často stěhovala.

Ačkoliv se malá Milada narodila v Berouně, své rané dětství prožila v Turnově. Do svých šesti let zde pobývala u své tety a strýce, kteří byli bezdětní a tím měli prostor se malé Miladě naplno věnovat. Důvodem Miladina odloučení od její rodiny bylo pravděpodobně ochoření její matky. Malířka se později do kraje v okolí Turnovska navracela velmi ráda, často se později promítal na jejích plátnech – námětem jí byl hrad Kost, Trosky anebo velmi často i Černé jezero na Šumavě.²⁵⁸ V roce 1899 se Milada navrací se svou rodinou už nastálo do Prahy.

Mezi léty 1900–1905 studovala Vysokou uměleckoprůmyslovou školu v Praze u profesora Josefa Schussera. Svá studia dokončila v Mnichově, studiem

²⁵⁷ Matriční kniha Narozených Beroun 1883–1887, s. 68.

²⁵⁸[V. M.], O paní Miladě Špálové, Akdemické malířce, Lada, ročník 64, číslo 10, s. 137.

figurální malby u profesora Waltera Thora.²⁵⁹ I v průběhu malířčina jednoročního mnichovského pobytu je nám známo, že nadále udržovala čilý korespondenční styk s domovinou. Důkazem toho jsou dopisy a pohlednice, adresované především profesoru Josefu Vítězslavu Šimákovi do důvěrně známého Turnova. V roce 1905 vstoupila do spolku *Artěl*. Vůbec první větší výstavou, které se malířka zúčastnila, byla turnovská výstava, která proběhla v roce 1911. Od té doby následovalo několik dalších úspěšných autorských i souborných výstav. Od samého vzniku Ústředního spolku českých žen, později přejmenován na Kruh výtvarných umělkyň, byla jeho stálou členkou. A to i v dlouhodobém období života na Ukrajině.

Začátkem roku 1915, se seznámila se svým nastávajícím manželem Františkem Špálou.²⁶⁰ Jejich svatební den připadl na 24. června 1915, s obřadem, jenž proběhl v kostele sv. Gotharda v Praze v Bubenči.²⁶¹ Necelý rok po svatbě, dne 25. dubna 1916, se novomanželům Špálovým narodila prvorozená dcera Milena.²⁶² Ve stejném roce, v roce 1916, ukončila malířka své působení ve výtvarném spolku *Artěl*, své výtvarné ambice si však stále udržovala. V roce 1920 přišel na svět druhorozený syn Vratislav.²⁶³ Nejmladší dítě, dcera Danica,²⁶⁴ se narodila na Ukrajině, v Užhorodu v roce 1921.

²⁵⁹ Prokop Hugo Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, II. díl (L-Ž), Ostrava 1993, s. 550.

²⁶⁰ Citace pí. Zory Damové: „*Milada chodila v Praze s přítelkyní, Sakařovou ze Sobotky, do kavárny Union a jednou tam potkaly Františka Špálu se společností (znal se se Sakařovou ze Sobotky). Jak je viděl, tak si k nim přisedl, pak že doprovodí Sakařovou a pak maminku (Miladu) – až do Dejvic, kde tehdy rodina bydlela. Druhý den přinesl kytici a domluvili se, že se vezmou – bylo to v únoru a měli se brát v květnu, ale to umřela matka Špály, a tak to o měsíc posunuli.*“

²⁶¹ Matriční kniha oddaných Praha Bubeněč, 1912–1920, s. 109.

²⁶² Mileně se běžně říkalo ‚*Ljuba*‘, jak mělo znít její původní jméno. Takové jméno ale farář zamítl jako křestní. Ačkoliv se rodina později přestěhovala na delší dobu na Podkarpatskou Rus, Milena zůstala u své tety Kateřiny Špálové v Hradci Králové, kde navštěvovala gymnázium. Později se i Milena navrátila zpět na Podkarpatskou Rus a v Mukačevu vystudovala pedagogickou školu, kterou dokončila těsně před 2. světovou válkou. Začátkem války se rodina přestěhovala zpět do Prahy. Po válce začala učit v Liberci na základní škole, později pracovala v Jedličkově ústavu.

²⁶³ Vratislav se dožil pouze necelých dvaceti let (27. srpen 1920 – 7. červen 1940). V Praze zahájil své studium anglického na filosofické fakultě. V roce 1939 se zúčastnil studentských listopadových povstání proti nacistické okupaci, kde se údajně nachladil a na následky toho, v roce 1940, zemřel.

²⁶⁴ Dcera Danica se také věnovala malbě. V průběhu války vystudovala pravděpodobně oděvní dívčí školu. Vdala se po válce, její příjmení se změnilo na Píchalová. Po celý život už zůstala ženou v domácnosti.

Milada Špálová svého času žila i několik let na Ukrajině se svou rodinou – manželem i dětmi, a to mezi léty 1919–1938. Rodina Špálových se k přestěhování rozhodla na popud manželova přítele. Sám František Špála byl vystudovaným zámečníkem a kovářem, který velmi dobře ovládal ruský jazyk. V Rusku prožil celkem 15 let, také tam působil jako učitel. Na Ukrajinu byl povolán jako učitel odborné školy v Užhorodu. Město Sevljuš, dnešní Vynohradiv, byl ukrajinským městem, kde malířka se svým manželem žila po dobu 14 let. Manžel František v té době působil jako ředitel odborné školy v Sevljuši. Vykonal i místo školního inspektora odborných škol na Podkarpatské Rusi. Manželé byli v Sevljuši členy okrašlovacího spolku a Sokola, což také napovídá, že zde byla výrazná česká komunita. Na Ukrajině rodina zažila velmi pěknou éru společného života. Milada v té době měla dostatek prostoru pro svou tvorbu – především malbu svých bohatých ovocných zátiší. S malíři Vojtěchem Michajlovičem Erdélyim a Jozefem Bokšajem patřila ke špičce tamního uměleckého života.²⁶⁵

V roce 1933 se přestěhovali do Užhorodu. Žili zde po dobu pěti let, do roku 1938, na tamní adrese *Na Ceholně 12*. Začátkem třicátých let vzniklo na Podkarpatské Rusi sdružení tamních umělců, z většinové části Čechů. Milada do tohoto spolku také patřila, stejně i jako její žačka Anna Lánczyová. Úspěšná a překvapující debutová výstava tohoto spolku, kde se Milada Špálová prezentovala především se svými květinovými zátišími, proběhla v červenci roku 1934.²⁶⁶

Se začátkem nacistické okupace Československa byla rodina nucena v průběhu roku k návratu zpět do Prahy. Na život na Ukrajině však malířka stále vzpomínala s láskou. Po příjezdu do Prahy v roce 1939 se přestěhovala na ulici 1. listopadu v Praze-Nuslích. Dnes je tato ulice známá pod názvem 5. května.

Návrat do Prahy příliš přívětivý nebyl. Nejenže byla malířka nucena se rozloučit s ukrajinským prostředím, které jí přinášelo tolik inspirace, ale rok po návratu zemřel syn Vratislav. Po válce malířka tvořila nadále

²⁶⁵ [dj], Výstava Podkarpatských výtvarníků v Košicích, *Lidové noviny* XLII, 1934, č. 342, 11. 7., s. 9

²⁶⁶ *Ibidem*.

s *Kruhem výtvarných umělkyní*. V roce 1950 byla díla Milady Benešové-Špálové vystavena na souborné výstavě společně s Marií Čechovou. V počtu zastoupených děl to byla doposud největší výstava Milady Špálové, kterých se v rámci výtvarného ženského sdružení zúčastnila. Za šest let, v roce 1956, se přestěhovala nastálo do Liberce, kde žila až do své smrti, do roku 1963. V roce 1959 se k výročí jejích 75. narozenin uskutečnila autorská výstava v Liberci.²⁶⁷ Malířka Milada Benešová-Špálová zemřela v liberecké nemocnici 1. prosince 1963 ve svých 79 letech.

²⁶⁷ [9] Soukromý rodinný archiv, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.

5.2 Výtvarná tvorba Milady Benešové-Špálové

5.2.1 Malba

„Projevuje radost z barvy, jakousi kuráž užítí ji a ornamentní cit. Její kytice a krajiny jsou pestré, ale v celku udržte.“²⁶⁸

V dílech malířky Milady Benešové-Špálové nalezneme odraz vřelého vztahu ke skutečnosti projevu, v podstatě své jednoduché krásy. Ústředními náměty většiny jejích obrazů jsou čistá, jednoduše komponovaná zátiší s tradičními objekty ovoce a květin. Výjimkou na jejích plátnech nebyly ani krajiny, zejména ty ukrajinské (*Zima na Uží, Podhradí v Užhorodu*). Malířka tuto zemi milovala, což se také patřičně v její práci projevilo. Živý styl, kterým probouzela své malby, byl ojedinělý v porovnání s obrazy kolegyně a přítelkyně z *Kruhu výtvarných umělkyně*.

V počátcích svého působení na Umělecko-průmyslové ve třídě profesora Josefa Schussera získala Milada tradiční vzdělání v řádné akademické malbě, příznačné pro dobu 19. století. Roční vzdělávací pobyt v Mnichově posunul malířčin rozhled zase o něco dál. Bavorské město jí přineslo spoustu nové inspirace a chuť do další tvorby.

Její krajiny často mívají poetický klasický ráz, dynamiku pozdnějších ovocných a květinových zátiší bychom hledali v těchto plátnech marně. Nalézáme určitý stupeň stylizace, barvy jsou kladeny velmi plošně. Kolem 30. let 20. století se její styl tvorby zásadně změní.

„Smělými tahy, čistou barvou nahrazuje mistrně své náměty. Vyrovnává se s modernou velmi vkusně, je to samozřejmé tvoření, bez příchuti nepřátelského odmítání skutečného světa, tolik krásného, že právě krásou svojí vyvolává tvůrčí činnost uměleckou.“²⁶⁹

²⁶⁸ Soukromý rodinný archív, autor neuveden, přepis – strojopis, citace Václava Viléma Štech.

²⁶⁹ Soukromý rodinný archív, autor neuveden, přepis – strojopis, citace Františka Xavera Harlase

Ačkoliv malířka vládla svou vlastní originální verzí malby, nelze na druhou stranu popřít vliv stylových vazeb s malířem Václavem Špálou, k nimž mohly vést jejich rodinné vztahy.

V polovině 30. let 20. století začala být tvorba Milady Špálové expresivnější, dynamická a energická. V obrazech Milady Špálové, jak již bylo zmíněno, převažují tradiční náměty zátiší a květin, nyní v jejich živelné verzi. Objekty jsou mnohem více propracovány a dostávají svou hloubku. V obrazech snad můžeme sledovat skutečné vlastní uspokojení, které je odrazem její tvorby na Ukrajině.

(...) „Nakonec přiklonila se úplně k malířským methodám svého švagra a pěstuje s oblibou malbu pestrých kytic a zátiší. Barva a její kompozice staly se samoučelnými, vše ostatní je tu zcela podřadné. Proto je lhostejno, o jaký jde motiv: zátiší, květiny, architektura, krajina; všechno je pouze příležitostí k barevnému jáso. Prazákladem této moudrosti, jež je tak blízká našemu lidovému, slovanskému cítění, jest vlastně impresionism, který byl tu proměněn pouze v lapidárnost a temperamentní vášnivost výrazu i řemesla. (...) Je to snad hra na varhany s málo rejstříky, ale nutno přiznati, že Milada Špálová tuto hru ovládá v melodice, figuraci v kontrapunktové imitaci velmi dobře. Oproti svému švagrovi je jaksi salonně disciplinovanější, žensky jemnocitnější.“²⁷⁰

Přestože se Jindřich Čadík mylí v úvaze o impresionistickém prazákladu malířčiny tvorby z této doby, avšak celek jeho hodnocení odpovídá skutečnosti. Ve svých dílech se snaží zachytit skutečnost, svébytnost námětu buduje sytý výjev, který se nevydává za kopii přírody. Neupadá do pouhé popisnosti, která občas bývají příznačná pro podobná umělecká úsilí. Tato inspirace vdechla malbám naprosto nový život. Z jejích maleb lze pocítit vnesení vlivu francouzské školy, stejně jako u jejího švagra. Svébytně se vypracovala svou vlastní manýrou, vlastním stylem a rukopisem.

„Špálová miluje přírodu v její barevnosti se vší vášní a pochopením. Nedluhuje sice Václavu Špálovi za své jméno, zato však za své krajinářské podání a techniku. Přibližuje-li se snad technikou svému švagru, může to býti

²⁷⁰ Čadík 1931 (pozn. 36), s. 12-13, 21.

*bráno jen jako plus, když podléhá vlivům tak vynikajícímu, jakým je umění mistra Špály.*²⁷¹

Malířka nesklízela jenom chválu. Všudypřítomná podobnost jejího malířského stylu se stylem švagra Václava Špály bývala na druhou stranu také i častým terčem kritiky její práce.

*(...) „Milka Špálová-Benešová napodobí co nejvěrněji svého jmenovce Václava Špálu. Špálovým stylem, špatně chápaným ostatně, maluje Špálový syžety. Jejím dosud jediným úspěchem je skvělá reprodukce velkého Š Špálová podpisu.“ (...)*²⁷²

*(...) „Nevím, je-li M. Špálová-Benešová ještě v nějaké jiném příbuzenském vztahu k V. Špálovi, než výtvarnickém; jenže přejímá a ještě ne obratně jen Špálovo vnější gesto, jemuž však nedává obsahu osobnosti“ (...)*²⁷³

Avšak tvorba pod taktovkou švagrovy múzy výtvarnici naprosto svědčila a její díla začínala promlouvat. Vyzrálé pozdní malby rozhodně nepůsobí prvoplánově, pozorovatele nutí ohledávat její obrazy zvědavým zrakem, rozpoznávat a dále mezi skladbami stínů hledat příslušné předměty, které v zátiší autorce figurovaly. Názvy obrazů zůstávají jednoduché, přesto výzor a dojem z určitých jejích děl je naprosto obohacující.

Malířčina díla se ve sbírkách našich galerií neobjevují nijak často. Příčinný faktor důvodu tohoto jevu lze obtížně určit. Svůj patřičný podíl na velké absenci děl Milady Benešové-Špálové v českých galeriích zapříčinila pravděpodobně i její dlouhodobější etapa života na Ukrajině. Jediné dílo, které se mi podařilo objevit ve sbírkách českých galerií, nese název „Zátiší s ovocem a bramboříky“ z roku 1935 a náleží depozitu Muzea města Brna. Většinu prací bychom dnes našli v databázích aukčních síní.

²⁷¹ Soukromý rodinný archív, autor neuveden, přepis – strojopis, citace Josefa Čapka.

²⁷² František Muzika, 5. výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Rozpravy Aventina II*, 1926–1927, s. 131.

²⁷³ J. R. Marek, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Národní listy* LXVII, 1927, č. 29, 30. 1., s. 9.

Seznam aukčních síní s díly Milady Benešové-Špálové

Aukční dům Sýpka

Bramboříky, 1931, olej, plátno, lepenka, 46 × 53, 5 cm, sign. PD²⁷⁴

Aukční galerie Platýz

Květinové zátiší, olej, plátno, 30 × 40 sign. LD, vydraženo září 2016

Kytice, olej, deska, 29 × 39 cm, sign. LD

Kytice, olej, karton 38 × 28 cm, sign. PD, vydraženo září 2018

Zátiší s květinami, olej, karton, 38 × 34 cm, sign LD, vydraženo březen 2017²⁷⁵

Aukční síň Art Gallery R&K s.r.o.

Zátiší, olej, karton, 33 × 27 cm, sign LD, 1. pol 20. stol, leden 2018²⁷⁶

Aukční síň Galerie Národní 25

Kvetoucí stromy, olej, karton, sign. PD, 2.pol 20. století, vydraženo březen 2018

Kytice karafiátů, olej, karton, 40 × 29,5,sign LD, 1.pol20stol, září 2012

Kytice šeříků, olej, plátno 60 × 50 cm, sign PD, 1.pol20.stol., září 2012

Kytice ve váze, olej, karton, 34,5 × 26, sign LD, 1.pol.20.stol., září 2012

Kytice ve váze, 1931, olej, karton, 37,5 × 45,5, sign LD, vydraženo v únoru 2013

Les, olej na kartonu, 41 × 32, sign LD, 1.pol 20stol., únor 2013

Lesní cesta, olej, plátno, 70 × 65 cm, sign PD, 1pol.20.stol., září 2012

Polní kytice, olej, plátno, 63,5 × 58,5, sign LD, 1. pol. 20. stol, vydraženo v prosinci 2014

Portrét ženy, olej, karton, 37 × 30, sign LD, 1.pol 20 stol, březen 2018

Tamburica, olej, karton, 53,5 × 45,5 cm, sign. PD, 1. pol 20.stol., vydraženo září 2012

²⁷⁴ <https://www.sypka.cz/bramboriky-1931/a66/d17616/>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁷⁵ www.galerieplatyz.cz/autori/milada-spalova, vyhledáno 21. září 2019.

²⁷⁶ <https://www.obrazy-aukce.cz/aukce-autor/milada-spalova.html>, vyhledáno 22. července 2019.

Žlutá dýně s kapustou, olej, karton, sign LD, 1.pol20.stol, vydraženo v září 2013

Žlutý strom, olej, karton, 26,5 × 34, sign LD, 1.pol 20.stol, září 2012²⁷⁷

Aukční síň U Národní galerie

Kytice, olej, lepenka, sign LD, vydraženo v únoru 2019²⁷⁸

Kytice s kosatci, olej, lepenka, 34,5 × 26, 5 cm, sign. PD, vydraženo v únoru 2019²⁷⁹

Kytice s tulipány, olej, lepenka 40 × 30 cm, vydraženo v únoru 2019²⁸⁰

Rozkvetlý strom, olej, lepenka, 41 31, sign. LD, vydraženo v dubnu 2019²⁸¹

Zátiší s ovocem, olej, lepenka, 31 × 46 cm, sign. LD, vydraženo v únoru 2019²⁸²

Zátiší s ovocem, olej, lepenka, 32 × 41 cm, sign. LD, vydraženo v dunu 2019²⁸³

Kytice, akvarel, 30 × 25 cm, sign LD, vydraženo v únoru 2019

Krajina, akvarel, 23 × 29 cm, sign. PD, vydraženo v únoru 2019

Krajina – Přehrada u Liberce, akvarel, 28, 5 × 20, 5 cm, sign LD, vydraženo v únoru 2019²⁸⁴

Aukčná společnost Darte

Dědina, olej, sololit, 40 × 54 cm, sign. PD, vydraženo v červnu 2013

Dědinka, kolem 1930, olej, 37 × 46 cm, sign. PD, vydraženo v červnu 2011

Máky, olej, karton, 56 × 38 cm, sign. PD, vydraženo v květnu 2014²⁸⁵

Aukčná společnost Soga

Zátiší s květinami a ovocem, kolem 1940, olej, plátno, 70 × 60 cm, sign LD.

Zátiší s květinami a ovocem, kolem 1950, olej, karton, 54 × 43 cm, sign PD.²⁸⁶

²⁷⁷ <https://www.galerie-narodni.cz/cs/autori/284-detail/spalova-benesova-milada/>, vyhledáno 22. července 2019.

²⁷⁸ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3003/?page=95&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁷⁹ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/2973/>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁰ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/2971/>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸¹ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3438/?page=36&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸² <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/2972/>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸³ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3437/?page=128&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁴ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3003/?page=95&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁵ www.dartesro.sk heslo Milada Špálová, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁶ <http://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/vyhľadavanie?fulltext=%C5%A1p%C3%A1lov%C3%A1>, vyhledáno 21. září 2019.

Aukro

Hrad Loket, olej, karton, 35 × 45 cm, sign. LD ²⁸⁷

Zátiší, olej, sign LD²⁸⁸

Bidtoart

Kytice ve váze – Cynie, olej, plátno, 52 × 42, 5 cm, sign. PD, vydraženo v květnu 2009.²⁸⁹

Růže ve džbánu, olej, plátně, 37 45 cm, sign PD, vydraženo v březnu 2012.²⁹⁰

5.2.2 Akvarel

Akvarel představoval pro malířku Milada Benešovou-Špálovou také oblíbenou techniku malby. V roce 1925 se účastnila se svými dvěma díly i na Mezinárodní výstavě akvarelů v Miláně,²⁹¹ v témže roce i v Košicích.²⁹² Své akvarely vystavila i v roce 1930 na výstavě *Kruhu výtvarných umělkyně, Malířky na prázdninách*.²⁹³

Součástí obrazové přílohy je i pohlednice, přání k novému roku profesoru Josefu V. Šimákovi, namalované Miladou Benešovou technikou akvarelu.²⁹⁴

5.2.3 Kresba

Kresba Milady Špálové byla povětšinou prezentována v dobových časopisech určených především ženskému publiku. *Československý Svéráz – rodinný list pro svéráznou módu, původní výšivky, umělecký průmysl* byl jedním z nich.

²⁸⁷ <https://aukro.cz/milada-spalova-benesova-hrad-loket-olejomalba-1910-6950540879>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁸ <https://aukro.cz/zatisi-kvetiny-olej-spalova-6948553037>, vyhledáno 21. září 2019.

²⁸⁹ <https://bidtoart.com/en/fine-art/kytice-ve-vaze---cinie/3560848>, vyhledáno 31. října 2019.

²⁹⁰ <https://bidtoart.com/en/fine-art/roses-in-a-jug/1406468>, vyhledáno 31. října 2019.

²⁹¹ – [Neautorizovaný text], Z Kruhu výtvarných umělkyně. Výstavní činnost Kruhu v. umělkyně, *Ženský svět XXX*, rok 1926, č. 7-8, s. 106.

²⁹² *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Východoslovenské muzeum v Košiciach 1925.

²⁹³ *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.

²⁹⁴ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

5.2.4 Užité umění

Milada Špálová byla dlouholetou členkou i spolku Artěl, mezi léty 1900–1916. Avšak členkou ne tak prokazatelně činnou, jak tomu bylo u sdružení *Kruhu výtvarných umělkyně*. V publikaci spolku *Artěl* jsou Miladě Špálové připisány dva výrobky – dvě dřevěné panenky z roku 1920. Nyní se tyto dvě drobné postavičky – hračky – nachází ve sbírkách Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. V roce 1954 byly zakoupeny od jisté E. Pavlů-Kvalírové. Autorky příspěvku této knihy čerpaly z periodika *Drobné umění*, kde byly tyto dvě panenky původně připisány Václavu Špálovi.²⁹⁵

5.3 Výstavy autorské i souborné

Chronologický seznam výstav Milady Benešové-Špálové

5.3.1 Autorské výstavy Milady Benešové-Špálové

1939 – Výstava Mil. Špálové-Benešové v Sobotce, 26. – 28. srpen, Okresní hospodářská záložna v Sobotce.²⁹⁶

1948 – Praha, Československý klub.²⁹⁷

1959 – výstava k 75. výročí narození malířky, výstava Liberec.²⁹⁸

²⁹⁵ Helena Koenigsmarková – Marie Míčová, Hračky, in: Jiří Froněk (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*. Praha 2009, s. 153.

²⁹⁶ [rk.], Výstava Mil. Špálové-Benešové v Sobotce, *Národní listy* LXXIX, 1939, č. 231, 26. 8., s. 3.

„Od 26. do 28 t. m. se koná v sále Okresní hospodářské záložny v Sobotce výstava obrazů Milady Špálové-Benešové, s náměty z Podkarpatské Rusi, ze Sobotecka i jiných míst Českého ráje. Výstavu pořádá spolek soboteckých studentů.“

²⁹⁷ LM, Špálová Milada, in: Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2006*, XVI Šan-Šta, Ostrava 2006, s. 365.

²⁹⁸ [9] Soukromý rodinný archiv, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.

5.3.2 Souborné výstavy

1911 – výstava v Turnově.²⁹⁹

1919 – II. výstava výtvarného odboru Ústřední spolek českých žen, leden – únor, Obecní dům v Praze.³⁰⁰

1924 – III. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, červen 1924, Obecní dům v Praze.³⁰¹

1925 – Mezinárodní výstava akvarelů, duben, Milán.³⁰²

Mezinárodní výstava, Athény.³⁰³

Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, říjen 1925, Východoslovenské muzeum v Košiciach.³⁰⁴

1927 – V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, leden – únor, Obecní dům v Praze.³⁰⁵

Žena a umění, 28. květen – 12. červen, Prostory Radiotrhu v Praze.³⁰⁶

Výstava Sdružení severočeských umělců, srpen, Zemská průmyslová škola v Mladé Boleslavi.³⁰⁷

1930 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyně „*Malířky na prázdninách*“, srpen, Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze.³⁰⁸

1931 – Souborná výstava Kruhu československých výtvarných umělkyně, 11. leden – 8. únor, Západočeské umělecko-průmyslové muzeum města Plzně.³⁰⁹

VI. Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, 19. únor – 15. březen, Obecní dům v Praze.³¹⁰

²⁹⁹ [An.] Výstava českých malířek v Turnově, (pozn.29) s. 20-21.

³⁰⁰ II. výstava výtvarného odboru Ú. S. Č. Ž. (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1919.

³⁰¹ III. výstava Kruhu výtvarných umělkyně (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1924.

³⁰² – [Neautorizovaný text], Umění. Výstavy, *Národní listy* LXV, 1925, č. 128, 10. 5., s. 9.

³⁰³ – [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 21-22, s. 340.

³⁰⁴ [J. Š.], Výstava v Mladé Boleslavi, *Národní listy* LVII, 1927, č. 215, 1. 8., s. 1.

³⁰⁵ V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1927.

³⁰⁶ [J. K.], Žena a umění, *Ženská rada* III, 1927, č. 5-6, s. 76.

³⁰⁷ [J. Š.], Výstava v Mladé Boleslavi, *Národní listy* LVII, 1927, č. 215, 1. 8., s. 1.

³⁰⁸ Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, *Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.

³⁰⁹ Čadík 1931 (pozn. 36).

³¹⁰ VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1931.

1933 – XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 7. ledna – 29. ledna, Obecní dům v Praze.³¹¹

1934 – Výstava Podkarpatských výtvarníků, Košice.³¹²

1936 – 57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode, 6. – 20. februára, Dom UBS v Bratislave.³¹³

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, 27. března – 10. dubna 1936, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně.³¹⁴

XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 16. – 31. května, Modrý salon v Praze.³¹⁵

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 13. – 27. prosince, Průmyslové muzeum města Pardubic.³¹⁶

1937 – Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 18. ledna – 5. února 1937, Dům umění v Moravské Ostravě.³¹⁷

Výstava Československé jednoty, Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění, 29. ledna – 23. února, Pavilon Myslbek v Praze.³¹⁸

Les femmes artistes d'Europe exposent au Jeu de Paume, 11. – 28. únor, Jeu de Paume v Paříži.³¹⁹

³¹¹ XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1933.

³¹² [dj], Výstava Podkarpatských výtvarníků v Košicích, *Lidové noviny* XLII, 1934, č. 342, 11. 7., s. 9.

³¹³ 57. výstava výtvarného spolku UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislave 1936.

³¹⁴ Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě (kat. výstavy), Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně 1936.

³¹⁵ XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy), Modrý salon v Praze 1936.

³¹⁶ Výstava Kruhu výtvarných umělkyň (kat. výstavy) Průmyslové muzeum města Pardubic 1936.

³¹⁷ *Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyň v Praze* (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.

³¹⁸ Wagner 1937 (pozn. 44).

³¹⁹ Olga Brodská, Výstava evropských malířek v Paříži, *Eva. Časopis moderní ženy* IX, 1936–1937, č. 11, 1. 4., s. 15.

Výstava prací československých výtvarnic. Kruh výtvarných umělkyň,
9. dubna – 30. dubna 1937, Obecní dům v Praze.³²⁰

1938 – Výstava výtvarných umělkyň států Malé dohody, II. výstava, únor,
Výstavní sál Cvěty Zuzorić v Bělehradě.³²¹

1939 – XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, květen, Obecní dům
v Praze.³²²

Národ svým výtvarným umělcům, 12. listopadu – 15. prosince, výstavní
síně v Praze.³²³

1940 – světová výstava v New Yorku.³²⁴

1942 – Národ svým výtvarným umělcům, 20. ledna – 20. února 1942, výstavní
síně v Praze.³²⁵

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové,
26. února – 15. března 1942, Paviilon S. V. Myslbek v Praze.³²⁶

1946 – Český národ Rudé armádě. Výstava obrazů, plastik a grafik, 23. února,
v Praze.³²⁷

XXIX. výstava Kruhu výtvarných umělkyň, 2. – 22. září,
Smetanovo muzeum v Praze.³²⁸

1947 – XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, říjen 1947, Obchodní
dům Bílá Labuť v Praze.³²⁹

³²⁰ *Výstava prací československých výtvarnic, Kruh výtvarných umělkyň* (kat. výstavy),
Obecní dům v Praze 1937.

³²¹ I. Malínská, *Výstava výtvarných umělkyň států Malé dohody 1938, Ženská rada XIV,*
1938, č. 2, s. 25.

³²² *XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze
1939.

³²³ Hýsek 1939 (pozn. 47).

³²⁴ [9] Soukromý rodinný archiv, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.

³²⁵ Mokry 1942 (pozn. 48).

³²⁶ Vydrová 1942 (pozn. 49).

³²⁷ Anna Masaryková – Jaroslav Šanda, *Český národ Rudé armádě. Seznam děl výtvarného
umění věnovaných českými umělci Rudé armádě z vděčnosti za osvobození a odevzdaných
k výročnímu dni založení Rudé armády 23. února 1946* (kat. výstavy), v Praze 1946.

³²⁸ Helena Dvořáková, *XXIX. členská výstava obrazů a soch Kruhu výtvarných umělkyň*
(kat. výstavy), Smetanovo muzeum v Praze 1946.

³²⁹ *XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Obchodní dům Bílá
Labuť v Praze 1931.

1949 – XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň,
Umělecká síň Ars Melantrich v Praze 1949.³³⁰

Květina osvěžením pracující ženy, Muzeum v Uherském Hradišti
a Dům umění v Olomouci.³³¹

1950 – Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyň, duben,
Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň.³³²

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové,
Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň v Praze.³³³

1951 – Malujeme socialistickou Prahu, 16. května – 17. června, v Praze.³³⁴

³³⁰ Vydrová 1949 (pozn. 8).

³³¹ *Květina osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci 1949.

³³² *Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyň* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň v Praze 1950.

³³³ *Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň v Praze 1950.

³³⁴ *Malujeme socialistickou Prahu* (kat. výstavy), v Praze 1951.

6 Závěr

Proces feministického emancipačního vývoje znamenal poměrně nelehký úkol obsáhnout celkovou problematiku ženské emancipace v českých zemích. Rozhodla jsem se proto pro pouhý nástin důležitých momentů, které se mi jevily jako zásadní a zlomové pro českou ženskou uměleckou společnost. Rozbor daného období nemá představovat pouhou deskripci dění. Z celé změti nepřehledného množství různých statí, článků a citací jsem se snažila konstruovat podstatné mezníky, které se úzce dotýkaly žen-umělkyní a které ovlivňovaly následující dění na české umělecké scéně.

Rozhodla jsem se do textu zařadit i autentické citace, které jasně definují nálady panující v tehdejší společnosti. Pro mne jsou rozhodně výmluvné a pevně věřím, že i obohacující pro mou diplomovou práci. Použitím těchto citací jsem se snažila přiblížit situace, v jakých musely či byly nuceny české umělkyně pracovat a tvořit.

V první části své diplomové práce jsem nejvíce vycházela ze spisů a publikací, které přímo napsala či na nich spolupracovala historička umění Martina Pachmanová. Přestože jsem v určitých pasážích jejích interpretací, které reflektují silné feministické nálady, úplně nesdílela, jak přiznávám, stejný úhel pohledu, použila jsem citace Martiny Pachmanové ve své práci nejčastěji. Je ale zcela jasné, že na tuto problematiku a celkem zanedbanou část našich i evropských dějin umění nelze pohlížet jinak než jasnou optikou genderu. Zároveň je vidno, že rehabilitace celku ženského díla má ve světě i u nás už velmi dobré výsledky.

O rehabilitaci ženského díla jsem se v mé diplomové práci pokusila i já. Hlavním cílem této mé práce bylo seřadit a zpracovat všechna podrobná data a informace o malířce Miladě Benešové-Špálové. Díky potomkům a rodině paní Milady jsem měla možnost nahlédnout i do osobní korespondence rodinného archivu, stejně tak použít archivní rodinné fotografie. Střípky informací o jejím životě jsem sestavila do zevrubného životopisu, který je úvodní částí práce, věnující se osobnosti malířky.

Svou badatelskou činnost jsem však zaměřila především na katalogy výstav,

jichž se malířka se svými díly účastnila. Důsledkem toho vznikl i katalog jejích prací, který tvoří velkou část příloh. Její malby jsou povětšinou bez datace, seřazeny abecedně, podle svých názvů.

Přes všechny snahy o pořízení vlastních reprodukcí děl Milady Benešové-Špálové to bohužel bylo nemožné. Galerie, která vlastní jedno dílo malířky v depozitáři a byla ochotna zaslat reprodukci „*Zátiší s ovocem a bramboříky*“, bylo Muzeum města Brna. Tato reprodukce je taktéž v příloze uvedena. Studium malířčina díla probíhalo prostřednictvím dostupných reprodukcí z aukčních síní, katalogů výstav či různých periodik. Výběr z nich je také součástí obrazové přílohy.

Je zřejmé, že její švagr Václav Špála pro ni byl určitým inspiračním zdrojem. Malířka se tím často dostávala do hledáčku výtvarných kritiků. Ale vymanit se z vlivů akademické malby 19. století představovalo zajisté pro všechny umělce nelehký úkol. Nástup vlivů avantgardy v českých zemích bořil doposud všechny ustálené jistoty. Osvojit si expresivní styl, plný barev a dynamičnosti chtělo otevřenou mysl a pevný záměr nenechat se svazovat přežitou lyričností. Všechny malířky či ženy umělkyně hledaly svůj progresivní styl, který bylo nutno stále rozvíjet. Milada Špálová zvolila styl plný barev, členitosti, nechávala vyznít zátiší a hledala opravdovost při zobrazování každého objektu.

7 Katalog děl Milady Benešové-Špálové

7.1 Malby

7.1.1 Datované malby

Kytice, 1926

olej

Vystaveno:

Výstava prací československých výtvarnic, Obecní dům v Praze (1937), cena: 1.500,-

Podkarpatské zátiší, 1928

olej

Vystaveno:

Výstava prací československých výtvarnic, Obecní dům v Praze (1937), cena: 800,-

Kytice ve váze, 1931

olej, karton; 37,5 × 45,5 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová

Galerie Národní 25, vydraženo v únoru 2013, cena: 5.800,-

Domky v zahradě, 1934

olej

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Ostravě (1937), cena: 1.000,-

Kytice floxu, 1934

olej

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Průmyslové muzeum města Pardubic 1936, cena: 1.000,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Ostravě (1937), cena: 1.000,-

Polní květy, 1934

olej

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Průmyslové muzeum města Pardubic 1936, cena: 400,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Ostravě (1937), cena: 400,-

Zátiší se švestkami, 1934

olej

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Průmyslové muzeum města Pardubic 1936, cena: 1.000,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Ostravě (1937), cena: 1.000,-

Žluté růže, 1934

olej

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Dům umění v Ostravě (1937), cena: 600,-

Melouny, 1936

olej

Výstava prací československých výtvarnic, Obecní dům, Praha (1937), cena: 1000,-

Tulipány, 1936

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V.

Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajske, Milady Špálové,

Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), neprodejné dílo

Kostelík na Užoku, 1937

olej,

Vystaveno:

Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění, Pavilon Myslbek v Praze (1937), cena: 1.000,-

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939), cena: 1.500,-K

Polní kytice, 1937

olej,

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939), cena: 1.500,-K

Turja Remety, 1937

olej,

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939), cena: 600,-K

Cynie, 1938

olej

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939),

cena: 1.000,-K

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové,
Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

Dáňa, 1938

olej

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939),
neprodejné

Šeřík, 1938

olej,

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům, Praha (1939),
cena: 1.000,-K

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové,
Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.800,-

Zátíší se slunečnicí, 1938

olej

Vystaveno:

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939),
cena: 2.000,-K

7.1.2 Malby bez datace

Anemonky

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.500,-

Arbuz

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1927),
cena: 700,-

Báseň

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 2.000,-

Bez

olej

Vystaveno:

XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Modrý salon v Praze (1936),
cena: 350,-

Bílé květy

olej

Vystaveno:

XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Modrý salon v Praze (1936),
cena: 500,-

Blatouchy

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.000,-

Blatouchy

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 3.500,-

Brambořík

olej

Vystaveno:

XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Ars Melantrich
v Praze (1949), cena: 8.000,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 6.000,-

Bramboříky

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.000,-

Brigáda na Leteňské pláni

olej

Vystaveno:

Malujeme socialistickou Prahu, Praha (1951), cena: 4.000,-

Břízy

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných

umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS
v Bratislave (1936), cena 1.500,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 1.500,-

Cesta do hor

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajske, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

Cesta u mostu

olej, lepenka; 53 × 44 cm

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyní, Západočeské umělecko-průmyslové
muzeum města Plzně (1931), cena: 500,-

Cesta u vody

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyní (1950), neprodejné

Cyklámy

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajske, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.800,-

Černý rybník

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajske, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyní, Smetanovo muzeum v Praze
(1946), cena: 5.000,-

Černý rybník

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyní (1950), cena: 7.000,-

Černý rybník pod Kostí

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 6.000,-

Česká krajina

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 9.000,-

Červená růže

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislave (1936), cena 800,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 800,-

Domky v Sevluši

olej

Vystaveno:

VI. Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931), cena: 1.500,-

Dům se zahradou

olej, karton, 46 × 53 cm, sign LD

Vydraženo v květnu 2015

<https://obrazyvaukci.cz/polozka/milada-1-dum-se-zahradou-2235>

Gloxinie

olej

Vystaveno:

Květina, osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyň, Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci (1949) cena: 6.000,-

Hory

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.000,-

Houby

olej

Vystaveno:

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 800,-

Hrad Kost

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajske, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.000,-

Hrozny s jablky

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 4.500,-

Humprecht z jara

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), neprodejně

Hyacinty

olej

Vystaveno:

Květina, osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých
a moravských výtvarných umělkyň, Muzeum v Uherském Hradišti
a Dům umění v Olomouci (1949), cena: 3.500,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 3.500,-

Chaty pod Menčulem

olej

Vystaveno:

Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění, Pavilon
Myslbek v Praze (1937), cena: 1.000,-

Jablka s ořechy

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 2.500,-

Jarní květy

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 2.000,-

Jaro v Mníšku

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť v Praze (1947), cena: 4.500,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 4.500,-

Ještěd

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť v Praze (1947), cena: 3.000,-

Jiřiny

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 7.000,-

Jižní ovoce

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 1.600,-

Kapřík

olej

Vystaveno:

XXXIII. výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze (1949), cena: 4.000,-

Karafiáty

olej

Vystaveno:

XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Smetanovo muzeum v Praze (1946), cena: 3.300,-

Konvalinky

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1933), cena: 800,-

Kost od Plakánku

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1927),
cena: 500,-

Kostelík ze Zdislavy

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obchodní dům Bílá Labuť
v Praze (1947), cena: 2.500,-

Krajina,

olej, karton; 37 × 46 cm

značeno vpravo dole:

M Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v prosinci 2007, cena: 1.900,-

Krajina ze Sulic

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obchodní dům Bílá Labuť
v Praze (1947), cena: 6.000,-

Kvetoucí alej

olej

Vystaveno:

XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Ars Melantrich
v Praze (1949), cena: 7.000,-

Kvetoucí alej

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň v Praze (1950), cena: 5.500,-

Kvetoucí jabloň

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

Květiny

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.000,-

Květiny

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 4.000,-

Květiny v černé váze

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.500,-

Kytice

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1927), cena: 1.000,-

Kytice

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1933), cena: 4.000,-

Kytice

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.500,-

Kytice

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 6.000,-

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť v Praze (1947), cena: 6.000,-

Květina, osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyně, Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci (1949), cena: 6.000,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 7.000,-

Kytice bezu

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.500,-

Kytice karafiátů

olej, karton; 40 × 29,5 cm

značeno vpravo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 2.900,-

Kytice šerfků

olej, plátno; 60 × 50 cm

značeno vpravo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 4.500,-

Kytice ve váze

olej, karton; 29,5 × 23 cm

značeno vpravo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 2.800,-

Kytice ve váze

olej, karton; 34,5 × 26 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 3.700,-

Kytička

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 900,-

Les

olej, karton; 41 × 32 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v únoru 2013, cena: 3.500,-

Lesní cesta

olej, plátno; 70 × 65 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 4.500,-

Letní den

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 4.000,-

Letní kytice

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.000,-

Letní slunko

olej

Vystaveno:

Výstava *Malířky na prázdninách*, Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze
(1930), cena: 600,-

Ležící kytice

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 2.500,-

Mák

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných
umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS
v Bratislave (1936), cena: 450,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 500,-

Makové pole

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.400,-

Melouny

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 1.000,-

Měsíčky

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 900,-

XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Smetanovo muzeum v Praze
1946, cena: 3.300,-

Květina, osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých
a moravských výtvarných umělkyň, Muzeum v Uherském Hradišti a Dům
umění v Olomouci 1949, cena: 3.500,-

Na Jizeře

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), neprodejně

Ovoce

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 1.000,-

Pestrá kytice

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných
umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS
v Bratislave (1936), cena: 2000,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 2.000,-

Pestré zátiší

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 800,-

Pivoňky

olej, 84 × 72 cm

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Západočeské umělecko-průmyslové
muzeum města Plzně (1931), cena: 2.000,-

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 2.500,-

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivečkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 5.000,-

Podhradí v Užhorodu

olej

Vystaveno:

III. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1924),
cena: 1.000,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Muzeum umění v Olomouci (1924), cena:
600,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Východoslovenské muzeum v Košiciach
(1925)

Podkarpatský domek

olej

Vystaveno:

Výstava *Malířky na prázdninách*, Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze
(1930), cena: 350,-

Podzim

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivečkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 7.000,-

Podzim v Mníšku

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 4.500,-

Polní kytice

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných
umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS
v Bratislave (1936), cena: 600,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 600,-

Polní kytice

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

Polní kytice

olej, karton; 63,5 × 58,5 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová

Galerie Národní 25, vydraženo v prosinci 2014, cena: 3.600,-

Polní kytička

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 1.600,-

Pomněnky

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.000,-

Pomoranče

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 2.000,-

Potok

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1927),
cena: 700,-

Rameno Tisy

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1927),
cena: 500,-

Rudé máky

olej, plátno; 60 × 54 cm

Vystaveno:

Výstava KVU, Západočeské umělecko-průmyslové muzeum města Plzně
(1931), cena: 1.500,-

Růže

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 800,-

Růže

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), neprodejné dílo

Růže s melouny

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 8.000,-

Růže v bílém

olej

Vystaveno:

VI. Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 2.000,-

Růže v modrém

olej

Vystaveno:

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 1.000,-

Růže ve sklenici

olej, lepenka; 40 × 31 cm

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Západočeské umělecko-průmyslové
muzeum města Plzně (1931), cena: 500,-

VI. Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 500,-

Růžový brambořík

olej

Vystaveno:

XXXIII. výstava Kruhu výtvarných umělkyň v Praze, Výstavní síň Kruhu
výtvarných umělkyň (1949), cena: 9.000,-

Rybník nad Kostí

olej

Vystaveno:

XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Smetanovo muzeum v Praze 1946, cena: 5.000,-

Rybník v Rožmitále

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů

V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon

S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.500,-

Ryby

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 2.000,-

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných
umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS
v Bratislave (1936), cena: 2.000,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě,
Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 2.000,-

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů

V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon

S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 4.000,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 5.000,-

Řeřichy

olej

Vystaveno:

Výstava *Malířky na prázdninách*, Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze
(1930), cena: 300,-

Skálův rodný domek v Turnově

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 3.000,-

Slepá Tisa

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1927),
cena: 500,-

Sněženky

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 3.000,-

Songe

olej

Vystaveno:

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), neprodejné

Stavba mlékárny

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 15.000,-

Studie třemdavy

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 4.500,-

Stromy

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 1.200,-

Stromy v parku

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislavě (1936), cena 2.000,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 2.000,-

Šeříky

olej

Vystaveno:

XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, výstavní síň Ars Melantrich, v Praze (1949), cena: 7.000,-

Šeříky

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze (1950), cena: 3.500,-

Švadlena

olej

Vystaveno:

Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyně, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 6.000,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze (1950), cena: 6.000,-

Tamburica,

olej, karton; 53,5 × 45,5 cm

značeno vpravo dole:

M. Špálová

Galerie Národní 25, vydraženo září 2012, cena: 6.600,-

Ticho

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1933), cena: 2.000,-

Tulipány

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť v Praze (1947), cena: 4.000,-

Tůň

olej

Vystaveno:

V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1927), cena: 1.000,-

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů

V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), neprodejné dílo

Úroda z vinice

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1933), cena: 5.000,-

Vidění

olej

Vystaveno:

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), neprodejné

Vybírání bramborů

olej

Vystaveno:

Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 6.000,-

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 5.500,-

Zátiší

olej

Vystaveno:

XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Modrý salon v Praze (1936), cena: 350,-

XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1939), cena: 500,-

Zátiší

olej

Vystaveno:

Národ svým výtvarným umělcům (1942), cena: 3.500,-

Zátiší

olej, 45 × 53 cm

Vystaveno:

Český národ Rudé armádě (1946)

Zátiší

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 9.000,-

Zátiší s banány

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislavě (1936), cena: 800,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 800,-

Zátiší s citrony

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obchodní dům Bílá Labuť v Praze (1947), cena: 2.500,-

Zátiší s hroznem

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), neprodejně

Zátiší s jablky

olej

Vystaveno:

XXXIII. výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň v Praze (1949), cena: 3.500,-

Zátiší s květinami, jablky a vínem,

olej, plátno, karton; 48 × 34,5 cm

značeno vlevo dole:

MŠ.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 2.800,-

Zátiší s kytarou

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933), cena: 1.500,-

Zátiší s melounem

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislave (1936), cena 600,-

Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně (1936), cena: 600,-

Zátiší s melounem

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 3.000,-

XXXIII. výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň v Praze (1949), cena: 4.000,-

Zátiší s melouny

olej

Vystaveno:

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 2.500,-

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1933),
cena: 4.000,-

Zátiší s melounem a vínem

olej

Vystaveno:

VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 1.000,-

Zátiší s ovocem

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť
v Praze (1947), cena: 4.000,-

Zátiší s ovocem (I.)

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 3.000,-

Zátiší s ovocem (II.)

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň
Kruhu výtvarných umělkyně (1950), cena: 3.000,-

Zátiší (růže s melounem)

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů
V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon
S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 4.000,-

Zátiší s rybami

olej

Vystaveno:

XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Obchodní dům Bílá Labuť
v Praze (1947), cena: 8.000,-

Zátiší s rybou

olej

Vystaveno:

XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Smetanovo muzeum v Praze (1946), cena: 6.000,-

Zátiší se slunečnicí

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů

V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon

S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 8.000,-

Zátiší se švestkami

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů

V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon

S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 2.000,-

Zátiší s vínem

olej

Vystaveno:

Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové, Výstavní síň

Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 2.500,-

Zátiší s vínem (a hruškami)

olej, lepenka; 52 × 44 cm

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Západočeské umělecko-průmyslové muzeum města Plzně (1931), cena: 1.000,-

VI. Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1931),
cena: 1.000,-

Zima na Uži

olej

Vystaveno:

III. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1924),
cena: 1.500,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Muzeum umění v Olomouci (1924),
cena: 600,-

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Východoslovenské muzeum v Košiciach
(1925)

Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění, Pavilon
Myslbek v Praze (1937), cena: 1.000,-

Zrání

olej

Vystaveno:

57. výstava výtvarného odboru UBS, Členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislave (1936), neprodejné

Žlutá dýně s kapustou

olej, karton; 45,5 × 53 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2013, cena: 4.500,-

Žluté arbusy

olej

Vystaveno:

XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivečkové, Minky Podhajské, Milady Špálové, Výstavní pavilon S. V. Myslbek v Praze (1942), cena: 4.000,-

Žluté růže

olej

Vystaveno:

XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Obecní dům v Praze (1933), cena: 1.000,-

Žlutý strom,

olej, karton; 26,5 × 34 cm

značeno vlevo dole:

M. Špálová.

Galerie Národní 25, vydraženo v září 2012, cena: 3.200,-

Žně pod Ještědem

olej

Vystaveno:

Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyň, Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyň (1950), cena: 6.000,-

7.2 Akvarely

Azalky

Vystaveno:

II. mezinárodní výstava v Miláně (1925)

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Východoslovenské muzeum v Košiciach (1925)

Kytice

30 × 25 cm, sign LD,

vydraženo v únoru 2019³³⁵

Krajina

23 × 29 cm, sign. PD

vydraženo v únoru 2019³³⁶

Krajina – Přehrada u Liberce

28, 5 × 20, 5 cm, sign LD

vydraženo v únoru 2019³³⁷

Les

Vystaveno:

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Východoslovenské muzeum v Košiciach (1925)

Milé chvíle

Vystaveno:

II. mezinárodní výstava v Miláně (1925)

Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, Východoslovenské muzeum v Košiciach (1925)

Na Vltavě

Vystaveno:

II. výstava výtvarného odboru Ústřední spolek českých žen, Obecní dům v Praze (1919), cena: 100,-

Popradské pleso

Vystaveno:

Výstava *Malířky na prázdninách*, Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze (1930) cena: 550,-

Rybářská chýše

Vystaveno:

II. výstava výtvarného odboru Ústřední spolek českých žen, Obecní dům v Praze (1919), cena: 100,-

³³⁵ <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3003/?page=95&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

³³⁶ Ibidem.

³³⁷ Ibidem.

Z Grada

Vystaveno:

II. výstava výtvarného odboru Ústřední spolek českých žen, Obecní dům v Praze (1919), cena: 100,-

7.3 Kresba

Za prací

Vystaveno:

Motiv práce v díle členek Kruhu výtvarných umělkyň 1950, cena: 1.000,-

Temně fialová roba, návrh kostýmu

Publikováno:

Návrh M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl III*, 1919, č. 9., s. 2.

Roba z černého sukna

Publikováno:

Návrh M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl III*, 1919, č. 9., s. 2.

Dvě halenky z hedvábí neb plátna

Publikováno:

Návrh M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl III*, 1919, č. 9., s. 4.

8 Přílohy

8.1 Přepisy korespondence Milady Benešové-Špálové

Dopis č. 1

Mnichov, 15. XII. 1904

Pane doktore!

Konečně dnes dostala jsem se zase jednou po dlouhém čase ku psaní. – Nesmím se vymlouvat na mnoho práce, ale musím se přiznat, že velkou vinu toho nesou koncerty, večírky atd., které mi nedovolují, abych šla rovnou ze školy domů a svoji korespondenci dala trochu do pořádku. – Mohu říci, že Vaše psaní, pane doktore, mne skutečně překvapilo, jest to od Vás ale velice hezké, že dal Jste se zase jednou o sobě trochu více vědět. – Musím se za to nyní přičinit, abych Vám pověděla co možná vesele o trampotách nynějšího mého života. V tak veselém tónu, jak byl Váš dopis psán, to ovšem já dnes nedokážu. Musel Jste být skutečně ve velmi dobré náladě, když Jste mi psal.

Naříkáte si na Vaší němčinu, ale jak vidím dle první stránky Vašeho dopisu, jde to již výtečně. Takovou stránku bych já přec jenom ještě nesvedla dát dohromady. Umluvím sice víc než „Guten Tag a Danke schön“, ale jak, to nepřejte si nikdy vědět a slyšet.

První dny, když byla jsem zde, to mi bylo trochu smutno, ale nyní, nedovedu ani chápat dobře, že tak jsem si tu zvykla. – Příčinou toho je hlavně škola Waltra Thora. Musím nejprve říci, že W. Thor je mým nynějším učitelem. Slyšel Jste snad již to jméno. Thor je zde, v Mnichově, velice známým a jest skutečně výtečným učitelem. –

Chodím nyní do školy o mnoho raději, než v Praze a také doufám, že udělám větší pokrok, nežli dříve. U nás ve škole jest asi polovička pánů a polovička dám, dohromady asi ke třicíti. Cizinců je tam ovšem dosti, na příklad jedna Američanka, kterou mám velice ráda, potom dvě Rusové, jeden Angličan aj. –

Ten Angličan neumí ani hnout jazykem německy, a to se mi na něm nejvíce líbí. Byla jsem totiž až do nynějška ve škole samojediná, která neuměla

tu samospasitedlnou. Tak jsem si často myslila, že mají ti ostatní asi divné mínění o mně, když nedovedu dobře hovořit touto překrásnomluvou. Nyní ovšem, když přišel ten Angličan jsem úplně....? Dnes jsem dokonce slyšela ve škole, že prý mám asi talent k řečem a mě zatím ani nenapadlo, k řečem jsem já právě talentovaná. – Zdejší Němci se o Čechy mnoho nestarají, jest jim to jedno, jest-li to Čech či Angličan, oni jsou ku všemu lhostejní. –

Do Pinakothek tu chodívám dosti část. Když vycházím odtamtud, to jsem vždy pokorně se svěšenou hlavou a netroufám si v tu chvíli ani myslit že jsem snad také – malířkou. –

Je zde také ostatních výstav uměleckých dost a dost, překrásné museum aj., takže neví člověk ani kam by dříve šel. Nemám také ani tolik volného času, abych stále jen chodila, jsemť od devíti ráno do sedmi večír ve škole. Tyto poslední dny to již neberu tak přísně a jdu mnohdy jen jednou za den do školy. Rozdělení je totiž od 9 – 12 od 2 – 4 a od 5 – 7. Doma skorem ani nemaluju. Jen jednoho bílého pejska jsem vymalovala pro jistou dámu a dostala jsem pak od ní krásný prstýnek. Takovýchto dám mohlo by být více. –

Píšete pane doktore, že býváte často ve společnosti Čechů a následkem čehož mluvíte více česky než německy. Právě tak jest tomu i u mne. Zůstávám u jedné paní, která umí česky, sice špatně, ale to nevadí, abych spíše nemluvila česky, než německy. Tato paní jest rozená Češka, provdala se však za Němce a děti jsou úplní Němci. Paní jest vdova a má mne u sebe spíše proto, aby nebyla tak úplně sama, než z kteréhokoliv jiného důvodu. Její synové jsou totiž již ženatí. –

Mám zde také jednu kamarádku Pavlu, chodily jsme spolu v Hradci do školy. S tou bývám nejčastěji pohromadě a rozumí se, že hovoříme stále česky a ještě k tomu hodně nahlas. –

Dále jest tu několik známých malířů Čechů, kteří, když slyšeli nás mluvit česky, ihned se přihlásili. Tu toho vidíte pane doktore, jak mnoho mám příležitosti mluvit česky a proto musím se skutečně jenom sama nutit do té němčiny. –

Jest-li pak Jste si už v tom českém spolku také zatančil? Vidíte pane doktore, to já už jsem měla to potěšení v Mnichově si zatančit. Byl zde předešlou neděli jeden velký koncert, na němž jsem byla s paní Puttnerovou. Po koncertu byl v „*Kunstlerhausu*“ banket, ale jen pro zvané. My jsme sice zvané nebyly, ale přece jsme se tam dostaly. Po banketu se pak tančilo. –

Moji tanečníci byli se mnou úplně spokojeni, co se týče tance i řeči a snad je bavila moje hrozná němčina více, než kdybych byla dobře mluvila. Dosud jsem Vám však nepověděla nic o Mnichovu. Naše Praha, to jest ovšem něco zcela jiného, tu polohu nemá hned tak některé město. Mnichov však svými moderními stavbami a svým životem vůbec dělá dojem rozhodně velkoměstštější. Vlastně to není jen dojem, jest tomu tak skutečně. –

Snad v každém domě naleznete tu atelier a obzvláště ve „*Swabingu*“, tj. nová jedna čtvrt' Mnichova, tam jest třeba pět atelieru v jednom domě. Také každý druhý člověk je zde malíř, nebo sochař. –

Byla jsem už také dvakrát v „*Hofbraühausu*“. Pivo mi tam sice chutnalo, ale musím říci, že místnostem a společnosti Hofbraühausu jsem věnovala větší zájem, než pivu, tomu já nerozumím. –

Blízko Mnichova jest obrovská anglická zahrada, snad asi dvě hodiny dlouhá. Na druhé straně Mnich. jest zámek „*Nynphenburg*“ s překrásným parkem. Musím Vám nyní ještě povědit o krásné, zelené Isaře. – Nechtěla jsem tomu dříve také věřit, až jsem se sama přesvědčila a viděla jsem, že Isara má skutečně báječnou, zvláštní zelenou barvu.

Nyní mám na jazyku ještě dvě otázky. Musím je honem napsat, abych je nezapomněla. 1) Nevěděl Jste skutečně o tom, že jsem byla snad více než 14 dní v Turnově? – 2) Dojedete na Vánoce domů? – Co se týče první otázky, to nevím, nevím, je-li skutečně pravda že neměl Jste ani tušení, že v Turnově jsem. Chodila jsem často ven malovat, ale ne sama, s Ončou Brichovou (také jedna Umprumačka) ona byla se mnou tam u nás, u Raka a to bylo hned veselejší, jinak bych bývala ani tak dlouho docela sama v Turnově nevydržela. Pana Prouska jsem byla s Ončou také navštívit, tentokrát nám však již své malby ani neukázal. –

Tak Vy Jste pane doktore opravdu nevěděl...? –

Nyní přijde druhá otázka. Pojedete na Vánoce domů? Já jedu a sice již příští úterek a zůstanu doma asi 14 dní, déle rozhodně nemohu a ani – nechci. Těším se však již hrozně, doma jest to přec o Vánocích nejkrásnější. Také jsme již umlouvaly s Pavlou, že tu spolu zůstaneme přes Vánoce, ale brzy jsme si to rozmyslily. Pavla je už doma a já budu v úterý. –

Vidím ale, že moje psaní nebere žádného konce a já mám ještě tolik toho psát, to nejde tak dále. Nuže, mějte se o Vánocích co nejlépe, ať už kdekoli.

Srdečně Vás zdraví M. Benešová

(Nyní jsem pročetla celé psaní ještě jednou, abych se přesvědčila, nejsou-li v něm nějaké *chibi*. Jest-li že Jste nyní neomdlel, tak Vám ještě řeknu, že jsem shledala, že zvykám si psát jen na půl slova, ale to je konečně docela moderní, vždyť nyní se stavějí domy také jen na půl cihly. –)

Dopis č. 2

Mnichov, 7. VI. 1905

Drahý tatínku a maminko!

Dnes tu byl pan Svoboda a říkal mi, že prý mám psát domů, že je to trochu moc, když i on musí se o to starat, abych zase jednou domů psala. To je arci pravda, ale není divu, při tom velkém horku mozek pak dobře neslouží, že se ale dnes trochu ochladilo, chápu se pera, abych napsala ještě cosi o posledních dnech v Mnichově, ty následující budou totiž již na Chiemsee.

Především ale děkuji mnohokrát za peníze, které zcela v pořádku přišly, a pak za velmi hezkou gratulaci k mým narozeninám. Ten den jsem neslavila, teprve až ten druhý. To jsem byla s milostivou paní na Starenberském jezeře, odkud jsem poslala lístek. Je to tu skutečně báječné. To jsme jely po lodi do Futzingu a odtamtud jsme šly lesem do Bssenhofen, kdež jsme byly celé odpoledne ve ville u direktoru Manelu. V té ville zůstávala také císařovna, když byla jeden čas nervozní.

Nedaleko villy je zámek, který patří nyní princí Karlu Theodorovi a ve kterém prožila své mládí naše císařovna. Jezero je zelené a kolem dokola jsou modré hory, nahoře posněžené a na břehu jsou krásné villy a u nich překrásné zahrady. Přivezla jsem si velikou kytici bezu a pivoněk a také hodný katar, poněvadž jsem ležela v trávě. To jsem dostala ale jenom rýmu, a když pak jsem na to třetí den se byla vyplavit na švábinské plovárně, tak jsem pak měla v krku také malý cirkus. Tak jsem honem lila do sebe téa a dávala si horké obklady a všelijakými cukrлаты jsem dávala krk zase do pořádku, takže dnes kašlu už beze vší námahy. – Nyní začínám už skládat všecko do hromady a 15. t.m. bych poslala už koš domů. To mi musíš ale tatínku napsat, jak to mám udělat a jest-li to může být, aby ho prohlíželi teprvé v Praze, aby mohl někdo při tom být. Ty výkresy, ty pošlu také zvlášť. Potom si vezmu jenom to nejpotřebnější s sebou a ve čtvrtek bychom jely na Chrse. Děvčata Přikrylová a Cerhová tam za mnou přijedou a zůstanou tam také nějaký den. Pak pojedeme společně přes Salzburg domů. Ovšem že se podíváme do dolů Königsel. Pak se dáme buď přes Linec a nebo budou-li ještě penízky zbývat, tak bychom jely na Pasov a odtamtud po lodi do Lince, to prý má být něco úchvatného. Nyní na jezeru utratím je jistě méně než v Mnichově, tak se to dá pak všecko dělat. Já myslím, když je tak velká příležitost, to že by byl hřích, abych to propásla.

Dopis č. 3

7. 10. 1905

Milý pane doktore!

Děkuji srdečně za Vaši soustrast. Trochu pozdě sice, ale nevěděla jsem dříve Vaší adressy.

Ráda bych s Vámi pane doktore několik slov promluvila a protož, bude-li Vám možno, přijďte zítra ve 4 h. odpoledne sem k našemu domu, nebudu Vás dlouho zdržovat.

Se srdečným pozdravem Milada Benešová

Dopis č. 4

V Mnichově, 15. V. 1906

Pane doktore! Vzkázal jste mi po panu Dru. N., že slušností jest na dlouhý dopis brzy odpovědět. Ovšem, to uznávám také, ale měla, či mohla bych mít také tu omluvu, že musela jsem až do dneška dopis Váš luštit, při každém slově se zastavit a zase ze začátku každou větu pročit, abych přesvědčila se, zdali dobré, či špatné bylo rozluštění slovo toho. Kdy bych tedy chtěla mít za každou cenu výmluvu, mohla bych prostě říci, že čtení dopisu Vašeho zdrželo tak dlouho odpověď mojí. Já ale na místě toho, řeknu jenom tolik, že přála bych si v této chvíli umět španělsky, abych mohla Vám svou odpověď ve španělském jazyku napsati. Škoda, skutečně, že nemohu Vám i sobě tohoto potěšení dopřáti. – Musíte tedy odpustit, když odpověď svou napíšete jen tak tou docela obyčejnou češtinou. Nyní již musím ale skutečně začít. –

Jak jsem seznala z vašeho dopisu, mnoho Jste spokojen v Lipsku nebyl, snad se Vám nyní lépe daří, což? Já sice nemohu říci, že bych se v Mnichově cítila nějak nešťastnou, ale jak Vy si mne představujete před velkým plátnem se štětkami v ruce a štěstím zářící to, musím Vám říci, Jste dobře neuhádl. Předně, pro letošní rok jsem opustila plátno i štětky a přidržela jsem se kresby, která mi byla tak velice potřebnou. A protože stojím vždy jen s uhlím v ruce před papírem na rámu napnutém. –

Za druhé, co se toho štěstí týče to myslím, že zrovna tak příliš zářivě nevypadám, ačkoliv jsem rozhodně spokojenější, než bývala jsem na „Umprum“. –

Ta podobnost se sleč. učitelkou v Turnově jest skutečně zajímavá, ale s tím divadelním kouskem to nevím, jak to půjde, já dosud nikdy nehrála. – Co tomu říkáte, že sleč. Narcissa Kolihová bude snad přec jen angažovaná v Nár. divadle? – Co vy soudíte o jejím hlase? Já ničeho říci nemohu, poněvadž jsem ji nikdy zpívat neslyšela.

O Velikonocích bylo u mne veselo. Byla tu Zdena Liebscherova a Berta Jahnů. Tolik se jim zde líbilo, byly tu celý týden. Prohlídly si Mnichov důkladně, ale žádný výlet do okolí jsme pro špatné počasí nemohly podniknout. –

Onehdy byl tu zase pan Dr. N. R. to jsme byli oslavit jeho návštěvu v Hofßrähausu, také i s panem Ivobaden, kterého zná pan Dr. z archivu. Pan doktor se tu zdržel jenom tři dny. Já musela ovšem celý den být ve škole a tak jsme spolu celkem ani mnoho nemluvili. – Kdypak Vy se rozjedete pane doktore do Mnichova? Či si to snad ještě rozmyslíte? Já dělám již také plány, ale doufám, že se v Mnich. ještě uvidíme. Můj plán by byl asi tento. – Chci nyní ještě do 15. června chodit do školy a pak pojedou s moji domácí paní na Chiemské jezero, kdež asi 14 dní zůstanu. Má tam prý být krásná, horská krajina, kterou bych také ráda malovala. –

Bude-li se mi tam líbit, zůstanu tam popřípadě déle. –

Na mojí zpáteční cestě do Prahy bych se ráda podívala do Norimberka, jakž jsem měla projektováno již o Vánocích. O dalších plánech nebudu ještě mluvit, poněvadž jich je tolik, že nevím, na kterou stranu se dříve mám rozejct. Kdy a na jak dlouho se do Turnova dostanu, to ještě opravdu nevím. –

Nyní doufám, že mi příště oznámíte Váš příjezd do Mnichova, alespoň Jste psal, že chcete v červnu přijet. –

Myslím, že tomu bude již brzy rok, co jsme se neviděli a protož budeme moct slavit při našem příštím setkání již jakési jubileum.

Pozoruji, že mám dneska nějak mnoho řečí a protož musím raději již ukončit. –

Musím ještě připomenout, že čtení mého dopisu Vám snad nezavdá příčiny k podobným výmluvám, jakých jsem užila já a protož ...

Srdečně zdraví Vás Milada Benešová.

9.2. Přepisy pohlednic adresovány profesoru

Josefu Vítězslavu Šimákovi

- Pohlednice – *„Sala terrina v paláci Waldštýnském“* – 15. XII. 1902

Velevážený pán
pan Dr. Josef Šimák, professor.
Turnov.

Děkuji za vzpomínku! Přijměte zároveň nejsrdečnější přání k Novému roku!
M. Benešová.

- Pohlednice – *„Pozdrav z Prahy. Fürstenbergská zahrada.“* – 30. XII. 1902

Velectěný
pan Dr. J. V. Šimák
professor.
Turnov.

Děkuji za gratulaci.
M. Benešová

Jménem celé rodiny vyslovuji nejuctivější blahopřání k novému roku.
S veškerou úctou,
Jan Beneš

- Pohlednice – *„Gruss aus Lückendorf.“* – 2. VIII. 1904

Slovutný Pán
p. Dr. J. Šimák, professor.
Turnov.
(Böhmen.)

Jak se Vám líbí tato saská vesnička?
Srdečně Vás zdraví M. Benešová

- Pohlednice – *„Oybin. Blick nach Zittau“* – 6. VIII. 1904

Pan
Dr. Josef Šimák, professor.
Turnov.
Böhmen.

Děkuji za pozdrav ve verších a abych nezůstala pozadu, zasílám zde tuto básničku, která (jak vidět) mi dala práce, než-li Vám. –
M. B.

- **Pohlednice – „*Oybin. Ostseite.*“ – 21. VIII. 1904**

Pan

Dr. Josef Šimák, professor.

Turnau.

(Böhmen.)

Děkuji za lístek, nemohu se však tentokrát podobně revančovati. Vlastně snad přece, povede-li se mi některá skizza.

Zdraví Vás M.B.

- **Pohlednice – „*München. Siegestor*“ – 17. XI. 1904**

An Herrn

Dr. Josef V. Šimák, professor.

Leipzig.

Salomonstrasse 18 – I etage.

Po dlouhých cestách mne lístek Váš našel, ovšem ne na akademii, neboť tam nejsem.

Tak Jste spokojen v Leipzigu?

Zdraví Vás M. Benešová.

- **Pohlednice – „*München. Propyläen.*“ – 25. XI. 1904**

An Herrn

Dr. Josef V. Šimák, Professor

Leipzig.

Salomonstrasse. – 18.-I. et.

25. XI. 1904

Když se Vám ta brána tolik líbila, pane doktore, tož Vám posílám ještě jednu. Není sice tak krásně nabarvená, jako byl Váš lístek, ale když chcete, tak si můžete nějaké ty červánky přimalovat.

Pomalu již brzy pomýšlet na cestu domů. Zdržím se doma asi 14 dní. Jedete také na Vánoce, pane doktore?

Čekám, že mi napíšete příště „ty ostatní dojmy“, které se již na lístek nevešly.

Zdraví Vás M. Benešová.

- **Pohlednice – 31. XII. 1904**

Pán

Dr. J. V. Šimák, professor.

Turnov.

Za gratulaci děkuje a šťastný nový rok přeje

M. Benešová

- **Pohlednice – „*München, Wasserfall im Englischen Garten*“, 18. III. 1905**

Monsieur
Dr. J. Šimák, Professeur
Böhmen. – Turnau.

Je vous dis mes sincères voeust à l'ocassion de votre fête, et je vous remercie de votre aimable carte. – Pourquoi n'êtes vous plus à Leipzig. Pourriez vous me a dire.
Bien des choses de votre M. Benešová.

- **Pohlednice – „*München, Wasserfall im Engl. Garten*“, 25. IV. 1905**

Pán Dr. Josef Šimák, professor.
Turnov. Böhmen.

Duben 1905. Veselé svátky!
Měly jsme se tento týden tak výtečně, že zapomněly jsme na všechny přání k svátkům, která musíme posílati dodatečně. Srdečný pozdrav posílá
M. Benešová. –

- **Pohlednice – „*München. Neue Pinakothek*“ – 1905**

An Herrn Prof. Dr. J. V. Šimák
Leipzig
Salomonstrasse 18 – I. et.
Sachsen.

Ve dvorním pivováře v Mnichově na Vaše zdraví a štěstí v lásce pijí džber ve 3 fundamentu a ze srdce Vám vše nejlepší přející krajané,
Dr. V. J. Nováček
Ph. St. Gustav et Svoboda
Milada Benešová

- **Pohlednice – „*Abbazia*“ (Opatija, Chorvatsko) – 17. III. 1907**

Pán
V. J. Šimák, profesor vyšší dívčí školy
Praha. Bohemia.

17. III. 1907
Srdečné blahopřání k svátku zasílá s pozdravem z jižních končin
M. Benešová

8.2 Přepisy recenzí a kritik

Pojizerské listy XXVI, 1911, č. 6, s. 20-21.

[An.], Výstava českých malířek v Turnově (1911)

Užité umění na turnovské výstavě. Je-li veliký počet výtvarných děl i rozmanitost jich utěšeným zjevem a dokladem, jak čestně již česká žena vystupuje na poli umění, tím více vítati lze, potkáváme-li se na výstavě naší i s užitým uměním z ruky ženské. Není vůbec dávno, co užité umění pod nesprávným názvem „uměleckého průmyslu“ slavilo samo své vzkříšení, co tvůrčí duchové vzdali se nepravé odmítavosti „vysokého umění“ a sestoupili u „všední“ ruch, aby pomáhali zdobiti celý život vytvářením ladného prostředí duší umělecky cítící. A již došli jsme daleko; nejenom dnes dává se s porozuměním výhost všelikým zbytečně (při vší láci) předraženým olejtiskům, nýbrž i věci denního života hledíme zdobiti sobě vhod, aby byly výrazem vlastního nitra, ne všelijak splenou nahodilou tuctovou fabrikací. A právě na tyto předměty vřele upozorňujeme naše návštěvníky, aby jich nepomíjeli vedle efektnějších prací malířských. Ty výtvořky užitého umění nejsou tovární, en gros vyráběné umělecky bezcenné práce; každý kus jest zvláštním originálem, tvůrčím vkusným činem uměleckým. Snad zdá se drahou ta která drobnůstka, ale což původní myšlenka, vlastní provedení rukou tvůrčí jest věcí všední a bezvýznamnou? A jest věru radostno přihlížeti, kolika již oborů dovedla se žena zmocniti. V ručních pracích ovšem sotvakdy měla soutěž mužovu. Ale i tu nejsou vystaveny práce obyčejné. Všimněme si jen tkanin Marie Teinitzerové. Málokomu známo, jakou energii razila si cestu tato jindřichovohradecká pracovnice; co studia a námahy podnikla, aby osvojila si známost různé techniky tkací – až i ve Skandinávii – a mohla tuto industrii, všude již skoro hynoucí, obroditi a umělecky zdokonaliti. Na vlastním stavu sama všecko tká dle vlastních osnov a kompozic, sama tvůrkyně i dělnice pospolu. A její práce, jakož i gázy a hedvábné šály diskretních tichých tónů a tlumených vzorů jsou opravdu svérázný. Knim druží se malované a batikované závoje a přehozy El. Mikanové a Valerie Myslivečkové, ne sice tkané, ale zdobené jimi dle vlastních invencí, jemného prolínavého provedení. Krajky pí. Hornekové, neobyčejné útlosti a původní kompozice, jsou uměleckým dílem úžasné trpělivosti a obratnosti. Malba a látka dělí se o dílo Mil. Benešové. Dva lehounké vějířky, na jednom stylizovaný vínek šípkový, na druhém zelená víla prostřed žlutých květů, svědčí o opravdovém vkusu. Nejsou-li vyšíváné práce hojny počtem a neznámy technikou, vyznačují se za to myšlenkou ornamentální a rozmanitostí, ať jsou to čepečky a kabelky Mikanové, zdobené pestrými květy a fantastickými arabeskami, ať šňůrkami pošíité podušky a kabelky Myslivečkové a Lud. Žďárské, ať arabesky vzoru polštáře F. Řivnáčové, či rokokové práce L. Hendrichové. Vzácným výrobkem v ruce ženy

je keramika. Arci nevyrábí dílo sama, jen tvar navrhuje a teprve výzdobu provádí, ale přece je dílo to jejím originálem. Nejefektněji prezentuje se sklo Zdenky Braunerové, napodobující staré naivně zdobené sklenice 17. a 18. století věku, ale umělecky zdokonalené a rázovité: veliká láhev na víno, zdobená jelenem, dva soubory likérové, kráslené tulipány a tmavou kozé bradou, rokoková cukřenka, dvojitý flakonek s bílými kvítky, soubor k pivu, peřestý věnečky z tulipánků a lučního kvítí (výhra výstavní). Do nejnovější doby zato hlásí se vázy Lud. Žďárské svými fantastickými stylizovanými květy a listy, kdežto soubor žlutozelené garnitury na moka a tři koflíčky zeleně ornamentované vystupují sice skromněji, avšak neméně roztomile. Moderní zálibě v navlíkaných okrasách hoví šňůrky skleněných korálek klidných lomených barev od Žďárské, jednak stříbřitých bústek s barevnými kaménky a drátky, reminiscence vzorů rokokových a empirových, od Myslivečkové. Práce v kovu zastoupeny jsou od Myslivečkové, Mikanové a Řivnáčové. Obě jardiniery z měděného a bílého plechu, vytepávané první kartuší, druhá stylizovanými rajkami a rozvilinách, pak mosazné rámy zrcadla a leptu úmyslně hledané primitivy jsou prosty, ale originální. Ale i vázy divných tvarů starožitných i nových. Tepané a stříhané, soupravy toaletní, hřebeny, souprava na psací stůl, krabičky a spony, popelníčky, při nichž užito buď vybíjených patinovaných linií, buď emailu, vzbuzující pozornost. Mikanová zdobí své práce lasturových tvarů emailem, Řivnáčová kameny, a to se zdarem. K tomu dílu pojí se i tepání v kůži na psech a velikém adventu mořskou faunou porýsovaném v mosazné montáži od Myslivečkové. Anna Sequensová nezapírá malířku ani v užitém umění, její útlé bonboniéry a vazby, zdobené siluetami, prozrazují vnímavou zálibu v umění rokoka a působí jímavými upomínkami. Dekorační talent Máni Pošíkové kloní se převahou k vnější výzdobě knižní. Její papíry na obal desek a na předsázky, hotové vazby, fantastické návrhy japonerií, hodící se za motivy na desky, stěny i výšivky, jeví neobyčejné bohatství motivů i barvitosti, jež nezapře ani její výzdoba dřevěných drobnůstek, ani křehoučké skupiny dekorativních pestře pomalovaných kraslic na pestrých stuhách. Hračky Anny Boudové napodobují ruský katarský průmysl, kdežto Mikanová v drůbeži aj. spojuje primitivní motivy české s vlastní invencí, hledající nový výraz i ráz přiměřený umění a dnešnímu citu. Patrně, že i tento druhý oddíl, třeba poměrně skrovněji oblesaný, prezentuje je neméně význačně jako umění malířské; přáli bychom si, aby těšil se i stejné zálibě obecnstva.

Ženský svět XXIX, 1925, č. 1-2, s. 17-18.

– [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyní v Olomouci.

Po měsíčním trvání ukončena byla dne 1. ledna 1925 výstava Kruhu výtvarných umělkyní, kterou pořádal Klub přátel umění v Olomouci ve svých výstavních místnostech. Byla to první výstava Kruhu výtvarných umělkyní

na Moravě. Vystavovalo 18 výtvarných umělkyň:
Autengruberová-Jedličková, Bradková, Burghauserová, Dysmasová,
Jelínková, Klenková, Kredbová, Macková, Mokrá, Nekutová, Podhajska,
Roškotová, Rožánková-Drábková, Špálová-Benešová, Šrámková, Vobišová,
Vorlová-Vlčková, Winterová-Mezerová.

V „*Pozoru*“ se píše: „Můžeme směle říci, že nepamatujeme hned tak výstavy, jejíž vernisáž ukazovala by tak velikou účast, zájem a animovanost příšedších jako tato. Jménem Klubu přátel umění zahájil ji p. ředitel Celner, vítaje první krok pražských umělkyň, na Moravu. Mluvčím Nár. jednoty a Pöttingea byla pí. Pospíšilová, za Sdružení pokrokových žen učinila projev pí. Jul. Knechtlová, za Kunstverein dr. Mojžíšček. Za projevy tyto poděkovala místopředsedkyně Kruhu výtvarných umělkyň pí. Zdenka Vorlová-Vlčková. – Podle „*Lidových novin*“ byla výstava uspořádána vzorně. –

Výstava docílila skutečného úspěchu.

Přinášíme ještě tento výňatek z „*Deníku československého*“, který ve své kritice píše: „Tento mladý a jediný spolek českých výtvarných umělkyň z Prahy vykazuje za poměrně krátkou dobu svého trvání významný a stálý vzestup. Jeho členky čestně obstály v nebezpečné soutěži s nejpřednějšími uměleckými spolky mužskými v Praze. Silné umělecké individuality, soustředěné v Kruhu, nedaly se zastrašiti četnými překážkami, vymanily se z područí spolků mužských, v nichž cítily se odstavovány a téměř hravě prolomily hráze neodůvodněné předpojatosti a skepticismu proti „ženskému umění“ a vynutily si samostatně zaslouženého uznání. Tak i jejich první vystoupení na Moravě, členskou výstavou v Olomouci, znamená rozhodně nový další úspěch. Přišly a zvítězily. Neboť i tato výstava v Olomouci znova dokazuje, že prací jejich nelze nadále přezírat, že výkony jsou úplně rovnocenné, ba namnoze že předčí myšlenkově nebo svým podáním výtvořily umělců-mužů.

***Ženský svět* XXIX, 1925, č. 21-22, s. 340.**

– [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyň.

Kruh výtvarných umělkyň byl vyzván Malou Ženskou Dohodou prostřednictvím Ženské Národní Rady k účasti na exposici obrazů žen-výtvarnic v Athénách, kde Dohoda o tomto měsíci zasedá. O výstavě bude podrobněji referováno v příštím čísle. Výstavu obeslaly: Autengruberová Hana, Burghauserová Zdenka, Bradková Ludmila, Dysmasová Vilma, Hachlová Valerija, Machová Anna, Mezerová Julie, Nekutová Růžena, Pikhartová Otilie, Roškotová Anna, Rožánková Marta, Špálová-Benešová Milada, Šrámková Helena, Vorlová Zdenka.

***Ženský svět* XXX, 1926, č. 7-8, s. 106.**

– [Neautorizovaný text], Z kruhu výtvarných umělkyň. Výstavní činnost Kruhu v. umělkyň.

V tomto roce pořádáno bylo několik uměl. výstav. První účast byla na mezinárodní výstavě akvarelů v březnu až červenci 1925 v Miláně.

Súčastnily se členky: sl. A. Roškotová 3 akvarely, pí M. Špálová 3 akvarely; sl. Hel. Šrámková 1 akvarel; pí Z. Vorlová 1 akvarel. Akvarel sl. A. Roškotové byl reprodukován v katalogu výstavním.

*

Obrazy členek pí. Z. Burhauserové, pí. M. Benešové-Špálové, pí. J. Mezerové-Winterové, sl. A. Roškotové, sl. H. Šrámkové poslány do Paříže pro výstavu v Americe; odmítnuty však s dotazem, chtějí-li dotyčné členky díla svá zde ponechat k výstavě v příštím roce, poněvadž obrazy druhých umělců byly již dávno dříve k účelu tomu vybrány, a tyto vlastně přišly pozdě.

***Ženský svět* XXXI, rok 1927, č. 1-2, s. 15,16, 17.**

L. Atsebešová, 1. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň.

(...) Prudší a výbojnější jsou krajiny Rožánkové-Drábkové, ač ani ony nebouří, spíše prozpěvují, stejně jako oleje Špálové-Benešové, kterým jaksi přibývá energie. (...)

***Rozpravy Aventina* II, 1926–1927, s. 131.**

[F. M.] František Muzika, 5. výstava Kruhu výtvarných umělkyň (1927). Tři ženské výstavy.

Obecně se má za to, že k slabůstkám paní a dívek, různě projevovaným, je nutno býti obzvlášť shovívavým. Budiž. Rozhodně však není důvodu, aby s toutéž shovívavostí bylo nazíráno na jejich malířské a sochařské výrobky. Má-li někdo dlouhou chvíli a krátí-li ji malováním, nebylo by možno ničeho namítati proti této tiché zábavě, zůstává-li jen při tom. Přistupuje-li však k tomu nedostatek autokritiky a nadbytek romantické touhy po umělecké slovnosti, nabývá celá věc jiné tvářnosti: malující paní nebo dívka domáhá se uznání ne jako žena, ale jako malířka. Kritice pak nezbývá než zabývatí se jí jako malířkou a konstatovati malířské kvality jejích výrobků, nebo jejich nedostatek. Nic více. Ženskost ženského malování přitom nepadá celkem na váhu. Je samozřejmou. Není tedy třeba omlouvatí malující ženy jejich pohlavím jako okolností polehčujících. Dobrá malířka nepotřebuje nižšího měřítko. Těch však je citelný nedostatek na *Výstavě Kruhu výtvarných umělkyň*, prapodivné směsi obrazů nejrůznějších kvalit a směrů. Křivdilo se ženské snášenlivosti. Vedle kýčů visí výsledky poctivé práce. Vedle naivních, víceméně zdařilých

napodobenin pokusy o individuální výraz. Silných individualit tu ale nenajdete. Nejrůznější vlivy se kříží v každém jednotlivém obraze. Středem a zlatým hřebem výstavy má být soubor Zdenky Liebscherové. Její velmi obyčejně malované, nudné, lokálně obarvené krajiny jsou ala atrakcí silně spornou. Milka Špálová-Benešová napodobí co nejvěrněji svého jmenovce Václava Špálu. Špálovým stylem, špatně chápaným ostatně, maluje Špálovy syžety. Jejím dosud jediným úspěchem je skvělá reprodukce velkého Š Špálová podpisu.

Julie Winterová-Mezerová má zcela dobrou snahu vypořádati se s problémem modernosti v obraze. Nemá však dosti jasné vědomí o existenci vnitřku a vnitřní souvislosti obrazu. Její povrchové experimenty vzbuzují nakonec dojem povrchnosti.

Božena Solarová vedle dobrých *Děti*, ploše a ostře barevně malovaných, vystavuje řadu prací podprůměrných, které kazí dobré zdání, jež by bylo možno si učinit o její malbě z tohoto obrazu.

Minka Podhajska spojuje syrovými barvami hyperliterární syžety s jistým druhem Kupkova orfismu. Plod má všechny špatné vlastnosti svých rodičů. Portréty Karly Vobišové nevynikají nikterak nad průměr sochaření pilných žáků akademie.

Druhou ženskou výstavou těchto čtrnácti dnů je soubor Caroly Machotkové v Rudolfinu. Je to typický ženský expresionismus, bezradný a nemohoucí. Světlá barvitost, bez kontrastu, barvy zeslabované bělobou ve svém účinu, násilné deformace v pochybené kompozici. – Třetí výstava ženského malování skví se u Rubeše. O středoškoláckých akvarelech Valérie Hachly-Myslivočkové, tam vystavovaných, je škoda každého slova.

***Lidové noviny*XXXV, 1927, 21. 1., s. 7.**

[-jč-] Josef Čapek, Kruh výtvarných umělkyně.

Sdružení českých umělkyně přehledem členské práce obsadilo tentokrát všechny výstavní sály Obecního domu. Jsou to veliké plochy stěn a zástěn, které tu tedy bylo třeba vyplniti rukodílnou produkcí, a výstavní porota vedle ostatních úloh byla postavena i před požadavek přihlížeti nejen k hodnotě, nýbrž i k počtu a rozsahu. Tím utrpěla výstava poněkud na reliéfnosti a působí trochu ploše; zdá se, jako by se tu mnohé obrazy a motivy někdy zbytečně stejno- a jednotvárně opakovaly, zvláště tam, kde byly uspořádány větší soubory, jako třeba u Zdeňky Liebscherové, jejíž oleje i akvarely by v užším souboru jistě působily svěžeji.

Vidíme, že české malířky snaží se v spolkovém součtu udržovati krok s duchem doby a obsáhnouti kus novodobého vývoje, v němž ke staršímu směru, který tu svými pracemi solidně zastupuje Rožánková-Drábková, široce nasazuje směr mladší, nejkrajněji zde tentokrát zastoupený symbolistními

kompozicemi Minky Podhajské a měkce traktovanými studii Winterové-Mezerové. Mezi těmito mezníky pohybuje se ve větších nebo i ve velmi drobných vlnách proud celkové produkce členek spolku: Autengruberová-Jedličková, Bradková, Čechová, Klenková, Macková (grafika), Nekutová, Řežábková, Stachová, Výrazněji z tohoto úhrnu vynikají práce Heleny Šrámkové a Vilmy Dysmasové, na nichž je patrný ohlas krajinářství Otakara Nejedlého a Vincence Beneše, oleje Lily Jenšovské, robustní akvarely Anny Roškotové, barevně pikantní obrazy Boženy Solarové a studie Marie (*Milady) Špálové-Benešové, která sice nedluží Václavu Špálovi za své jméno, zato však za své krajinářské podání a techniku.

Výstavy účastňuje se jako host sochařka Karla Vobišová, žákyně Štursova a Bourdellova. Vystavuje tu řadu portrétů, z nichž hlavně upoutává podobizna Elišky Krásnohorské, na níž je zřejmo, jak sochařka usilovala sloučit charaktery básnické významnosti s ženským půvabem, a podobizna Renáty Tyršové, podaná v širokých a prostých rysech.

Národní politika XLV, 1927, č. 24, 25. 1., s. 9.

F. X. Harlas, Kruh výtvarných umělkyně

vystavuje v Obecním domě na Náměstí Republiky ve všech sálech přes dvě stě čísel maleb, kreseb a grafických listů, a soubor plastických prací Karly Vobišové. Celkový dojem výstavy lze označit jako překvapující – je to umění tak živé, tak vážně pojaté, tak přesycené tepajícím proudem svobodné tvořivosti, že mnohý návštěvník si odnáší přesvědčení o nelíčené modernosti tohoto všeho tvoření, neméně pak o vysoké jeho úrovni. Co nám dnes modernismus k věření předkládá, nebývá ani na výstavách vyslovených modernistů tak jasně proklamováno, jako na této výstavě, ale předem nutno zdůraznit, že tu nejde o módní artikly, jak jimi býváme representováni na výstavách v cizině, nejde o bezduché omílání německého expresionismu nebo francouzské kubistiky. Naše české malířky pochopily uvolnění umělecké tradice mnohem bystřeji a vycítily svým vrozeným citem pro všecko, co vlny moderních proudů připlavují a na pokraji dne zanechávají, mnohem jemněji, než jejich mužští kolegové. Je tu v jádru vše, co se stalo programem modernistů, ale je tu také vše lépe skloubeno s tím, co bylo, takže právě na této výstavě se stává moderní umění něčím přirozeně rostoucím z půdy od věků vzdělávané, a nemá těch tvrdých rysů schválnostních, těch umíněností a nejapností, s jakými muži zpravidla vpadají do nějakého ismu. Minka Podhajská např. básní o stvoření světa v sedmi obrazech zcela konstruktivisticky, ale má to barvu, a barvou vyjádřeno tu – pokud vůbec lze mluvit o vyjadřování – vidění jakési krystalisace světa z beztvárného chaosu. Přitom jsou zde ale výborné kreslířky, jako Autengruberová, M. Čechová, Anna Marková, Božena Řežábková, malířky tukové potence a takové dobré školy co se týče jejich řemesla, že ob stojí v každé

konkurenci. Pí. Winterová-Mezerová maluje portrét paní Evy M s děťátkem sic volně, ze široka, má však ruku jistou, umí zachytit realnost, fundament všeho, a když studuje přírodu, přebarví si ji po svém, nikdy však proti smyslu. Akvarely klasické již ráže, tak jednoduché, tak volně malované, jako jsou krajiny Anny Roškotové, světlem prochvěné akvarely i oleje Zd. Liebscherové, hlavně italské motivy, velké, krásně barvou zvučící oleje M. Rožánkové-Drábkové, barevně rovněž zajímavá zátíší i děti Boženy Solárové, krajiny pí Lindy Stachové, krásně vzdušné, prosté v motivu a při tom výrazné svou prostorovostí, vážně pojaté šumavské krajiny a portrét senátorky F. Plamínkové od H. Šrámkové, to jsou díla umělecká, z nichž také mluví individuality umělecké. Každá má, co by řekla svého, není zde uniformity, obvyklé na výstavách, kde jde o propagaci módních směrů. Jenšovská, Dysmasová, Jar. Klenková, Lud. Brádková, Nekutová, Špálová-Benešová vyrovnávají se s modernou velmi vkusně, je to samozřejmě tvoření bez příchuti nepřátelského odmítání skutečného světa, tolik krásného, že právě krásou svojí vyvolává tvůrčí činnost uměleckou.

A pak je tu sochař – pardon – sochařka K. Vobišová s pracemi jimiž naráz získá přízeň obecnstva, aniž by bušila po lýtivosti. Jsou to mužně udělané podobizny z mramoru, práce tak poctivé ve své jednoduchosti kalorické, ale tak pronikavě prožité, viděné jaksí ve velkém, ucelené v tvarech, aniž byly zatrnuté. Je v nich život, a je v každé osobnost, v každé rytmus osobitý. P. Landová, naše básnířka Krásnohorská, paní a dívky, tu hlava, tam poprsí – díla, nejen modelované podobizny. Výstava tak zajímavá, že silně konkuruje ostatním, nyní tak četným expozicím pražským!

***Národní listy* LXVII, 1927, č. 29, 30. 1., s. 9.**

J. R. Marek, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně.

Zase nemohu neopakovati letos výtky problematičnosti Kruhu výtvarných umělkyně jako spolku ženského, na němž není nic výlučně ženského, kromě toho separatismu od mužů. Tím spíše, že z celé výstavy máte dojem souboru nakvap sehnaného, aby stůj co stůj naplnil volné místnosti Obecního domu, což v době necelého roku by byl výkon odvážný i na mnohem početnější sdružení umělecké. Ještě tak kdyby tato odvaha byla podepřena vynikajícími uměleckými činy –, ale i těch několik dobrých věcí tu mizí v záplavě prostřednosti a není s to, aby zachránilo prapor.

„*Lesní motiv*“ a „*Pramen*“ Vilmy Dismasové prozrazují malířku jemného vidění a vnímání krajiny jako citového zážitku: prostor lesního vnitřku je plasticky členitý a barevně čistý a podobně jako i „*Kytice*“, ač v jejím podání není dnes, kdy Nejedlý dělá školu, nic nového ani zvláště osobitého. A totéž lze s obměnou jmen opakovati o „*Weitfällerských statích*“ Heleny Šrámkové: ale jen o nich. Julie Winterová-Mezerová si z celého souboru – letos nevystavuje

Zdenka Burghauserová – klade nejtěžší úlohy, jako např. ve velkém dvojportrétu „*Paní Evy M. s dětátkem*“, kde jde o prolomovanou podobiznu monumentálního stylu. Není tu jen podobnost – soudím, že u matky i dítěte živa – ale zřejmě přemáhání vši impresionistické náhodnosti jasně vymodelovanou zhuštěnou formou, jež ve snaze po oproštěném a sevřeném výrazu se stává ve tváři a v šatech paní až tvrdou. Barevně je obraz sladěn v těžký akord, jenž odpovídá ostře řezané fysiognomii mladé matky, až znepokojivě vážné. Také ve velké „*studii ženského aktu*“ je zřejmo totéž úsilí, jenže vše je tu vláčnější a teplejší; jen kulisovitě vyčnívající plochý pravý prs a nepoměrně široká pravá noha v koleně, jsou u Winterové zbytečná nedopatření. Velká „*Katedrála*“ je výtvarně nedomyšlena a nehotova; více hotovosti a výraznosti je ve třech malých studiích k ní. Nevím, je-li M. Špálová-Benešová ještě v nějaké jiném příbuzenském vztahu k V. Špálovi, než výtvarnickém; jenže přejímá a ještě ne obratně jen Špálovo vnější gesto, jemuž však nedává obsahu osobnosti. B. Solarová prozrazuje letos více začátečnické bezradnosti než loni; jen jakási ornamentální barevnost jest nevelkým plus jejich figur. Krajiny Loly Jenšovské jsou koloristicky měkké, ale mdlé: proti ní zase příliš suché jsou akvarely Anny Roškotové, z nichž ještě „*Blaník*“ a „*Podblanická krajina v zimě*“ působí nejsytleji. V syrovém impresionismu krajin M. Rožánkové-Drábkové jest nejcelistvější „*Jaro v Tarmoši*“, ztlumené v hnědavou souhru. Krajiny Z. Liebscherové jsou školsky čistotné; dřevoryty A. Mackové jsou technicky dobré, ale přeplněné. Vyloženým omylem jest cyklus Minky Podhajske „*Stvoření světa*“: ornamentální barvičkování.

Nejvyzrálejší uměleckou osobností výstavy je Karla Vobišová. Její plastiky, vesměs podobizny, mají intenzitu podobnosti, plné duše, v klidném jasném podání, účelném a pohotovém. Její Eliška Krásnohorská má zasněný pohled i úsměv básnířky, hluboká inteligence a vůle prozařuje rysy Renáty Tyršové, jimž oběma, podobně jako M. Laudové dává sochařka plnost šťastných let. Také portréty M. Winterové-Mezerové a M. Podhajske mají nervósní živost. Úcty hodna jest i snadnost a jistota, s níž sochařka teše kámen i řeže dřevo (Hlava stařeny).

***Národní listy* LXVII, rok 1927, č. 215, 1. 8., s. 1.**

[J. Š.], Výstava v Mladé Boleslavi.

Výtvarné umění zastoupeno je na výstavě velmi pěkně. Převahu přirozeně má malířství. V budově zemské průmyslové školy je v oddělení kulturním retrospektivní výstava moderních umělců z výstavní oblasti v II. patře a v jedné místnosti III. patra celkem v 11 prostorných sálech, dále zmíněná již expozice „*Sdružení severočeských výtvarných umělců*“ při výstavě hraničářské v budově státní reálky, pak výstava L. Kuby při expozici mužských Srbů a konečně roztroušená díla krajinářská v různých expozicích měst s okresů. V oddělení

retrospektivním zastoupeno je 16 malířů 209 obrazy, a to: Jan Kupecký kopíí pištce a 43 rytinami, Václav Březina 21 plátny, Alois Bubák 19, Bubák Jan 1, Bubák Josef Augustin 6, Ant. Ederer 1, Ant. Chitussi 1, Fr. Kavan 34, Marie Kirschnerová 21, Beneš Küpfler 6, Balt K. Kutina 1, Otakar Lebeda 1, Karel Liebscher 4 (vedle toho panorama Prahy v pražské městské expocici), St. Lolek 1, V. Malý 1, Josef Mánes 1, Quido Mánes 1, Václav Mánes 1, Čeněk Melka 10, Ant. Müller a Gustav Müller po 1, Jan Prousek 9, Gustav Ullik 1, Ant. Waldhauser 3, Jos. Žák 10 a 1 kopii jeho Zuzany v lázni. V oddělení soudobého umění zastoupeno je 18 malířů 144 díly. Karel Boháček 10, Zdeňka Čechová-Liebscherová 3, Petr Dillinger 6, Ludvík Dvořáček 17, Miroslav Hegr 5, J. Hraba 1, Ed. Karel 1, Karel Kinský 11, Jar. Klenková 1, Pravoslav Kotík 41, Jar. Král, který je zastoupen i v oddělení expocic dělnické strany nár. soc. dosti početně 9, Anna Macková 3, Fr. Procházka 1, Frant. Soukup 2, Milada Špálová 14, Alois Šťastný 5, Božena Vavroušková 4 a Božena Vrhánková 10.

O výstavě Sdružení severočeských umělců i Kubově zmínil jsem se již na předchozích místech. Při retrospektivě zasluhuje pozornosti značný počet velkých pláten starších umělců, který je v soukromém majetku rodin boleslavských jako doklad pěkného smyslu pro umění minulých měšťanských generací. Převládá tu vyjma, vyjma Kupeckého, vesměs olej. Oddíl soudobého umění vedle olejů, akvarelů, pastelů a temper je i pěknou ukázkou reprodukčních technik leptu, dřevorytu, atd. V plastice zastoupen je prof. Boh. Kafka 8 díly. Hugo Mauerman 1, Stan. Sucharda 1 a 3 tably o 49 číslech. K tomuto oddílu snad bylo by možno připočísti i expocice Franty Franty Anýže v Průmyslovém paláci. Konečně je plastika zastoupena i několika čísly v expocicích měst, o nichž jsem se příležitostně zmínil, i sochařil na volném výstavišti, jako pomníkem Svatopluka Čecha poblíže reklamní brány Lázní Poděbrad. K oddílu výtvarných umění náleží i bohatá výstava knižních značek (ex libris), obsahující ex libris věnovací s průpověďmi, kombinovaná s předsádkou a kreslená přímo do knih, ukázky postupu tisku a domácí i cizí spolkové publikace exlibristů. Výstava byla uspořádána Kroužkem českých exlibristů. V sousedních dvou sálech je pak umístěna expocice Klubu fotografů amatérů v Ml. Boleslavi. (...)

***Ženský svět* XXXIV, 1930, č. 8-9, s. 156.**

[Jarka], Kruh výtvarných umělkyň.

(...) uspořádal výstavku „Malířky na prázdninách“ na Národní tř. č. 19, IV. p. Lift. Vstup volný, ve všední dny od 10 – 16 hod.

Výstavka je souhrnem drobných prací, náčrtů a skizz, vyprávějících,

co malířky zajímalo a čím se těšily letošního léta. Figuralistky Bažantová a Burghauserová kreslily ženské tělo v koupeli, či před ní v křehkých a půvabných pózách. Bochořáková vyryla do dřeva několik letmých vzpomínek na cestu po Alpách. Broftová skicuje sebe uprostřed květin a svou společnost. Klenková podle vystavených pastelů trávila své léto v lesních samotách a u vody. Machové stonal pes a smutně se na vás dívá z tužkové kresby s ovázanou hlavou. Mezerová maluje zádumčivé a zajímavé pobřeží Bretagne. Nekutová a Špálová nám letními, modře červenými barvami předvádějí krajinky i květiny. Pikhartová byla pro své pastely kdesi na severu, kde mají větrné mlýny. Rožánková se spokojila barevným dojmem v moravské krajině o žních. Roškotová nám líčí svého psa-mazlíčka při jeho zábavě i odpočinku sytými, svěžími akvarely. To vše nám obrázky na výstavě vyprávějí. O jejich provedení po stránce umělecké si tvořte úsudek samy. Zkoušejte svůj vkus a nespolehejte vždy jen na mínění kritiků.

Veraikon XVII, 1931, č. 6, s. 78-81.

Emil Pacovský, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně (Výstavy).

Naše výtvarné umělkyně obohacují naše umění něčím, co samozřejmě vyplývá ze zvláštního ustrojení charakteru ženského. Jako v jiném povolání, tak zejména v umění projevují se ženy delikátněji, cudněji, neokázale a projevují zájem o záležitosti a věci, na nichž obvykle pozornost mužova neulpívá. Proto již motiv obrazový žena umělkyně volívá si jiný než muž umělec, nebo aspoň odlišně ho zpracovává z hlediska docela jiného. A protože okruh jejich osobních zájmů nebývá tak široký jako mužův, proto všímá si více podrobností života i přírody a klade větší důraz na detail.

V každém případě jest umění ženy intimnější mužova, a pokud jde o poměr stránky citové k rozumové, jeví se v umění ženy obvykle vyrovnanější. Konečně i v technickém vypracování jeví se rozdíl. Temperament ženy se nevybízí nikdy siláckým výkonem, ale prostou vřelostí srdce. Lze tu vždy kontrolovat péči o výtvarnické vyjádření a rozmyslnost ve volbě prostředků. – Z toho dojem mužů (bohužel i četných našich odborných referentů veřejného tisku), že žena nebyla dosti technicky připravena k ovládnutí materiálu výtvarnického. Nicméně jenom to ji chrání před nebezpečím, ve kterém se velmi často ocitají i nejlepší výtvarníci, upadající konečně do bezduché manýry.

Žena umělkyně ocitá se na nedobré cestě jen tehdy, když popře nebo utlačí svoje ženství, aby docílila výkonu muže. Muž i žena vždy a všude docílí stejného, ale každý svými prostředky.

Takovému, arci ještě bohatšímu rozjímání dává popud výstava Kruhu výtvarných umělkyně. Je bohatě obeslaná asi třiceti členkami, malířkami a sochařkami, z nichž některé vystavují celé velké kolekce, takže katalog zaznamenává 246 vystavených děl.

Středem výstavy jest vpravdě monumentální dílo sochařky Karly Vobišové-Žákové – definitivní velký model pomníku Elišky Krásnohorské, jenž bude letos postaven na Karlově náměstí v Praze. Byl to nesnadný úkol, převést do monumentálního díla pomníkového osobnost, jejíž celou duchovní a společenskou velikost bylo lze podati toliko výrazem oduševnělé tváře a prostým postojem, a nikoli mohutností tělesnou, umělým gestem a jinými tělesnými přednostmi, neodpovídajícími pravdě. Avšak Vobišová dala pravdě i umění vše, co jim náleží. Předvádí nám nejvyšší skromnou, tělesně nepatrnou, zcela prostičkou, ušlechtilou Elišku Krásnohorskou v nejjednodušších formách a nejúspornějších liniích, a přece v monumentální postavě, jaké se dožaduje pomník na volném prostranství. Otázka oděvu, která vždy vzbuzuje rozpaky ve vytváření podobiznových pomníků ženských, byla zde vyřešena mimořádně duchaplně a šťastně tak, že ústroj této sochy nebude nikdy rušiti dojem z nějaké časové, historické módy.

Veliká kolekce obrazů Juliány W. Mezerové reprezentuje velmi dobře a všestranně tuto umělkyni, jejíž dílo setkalo se již v Paříži s nejlepším porozuměním. Jsou to zejména její nové obrazy živých květin, stále nově pojímané a podávané. K těmto druží se nejnověji obrazy ze života tajnosnubných hub. Ostatně i na velkých četných kompozicích figurálních Mezerové lze sledovati zvláštní porozumění umělkyně pro nejjemnější důvěrnosti čistého života květin a rostlinné vegetace. Ty všechny cudné dívky v těchto figurálních obrazech žijí opět životem květin, šířící kolem sebe jen lahodnou vůni a radost z podívání. – V repertoáru Mezerové nejsou nejposlednější podobizny, jichž několik obohacuje celou vystavenou kolekci. – Živé, dokonalým malířským temperamentem udělané jsou různé obrazy z cest po Bretani a z mořských lázní.

Helena Šrámková je především podobiznářka a jako taková hledá charakter a psýchu také v motivech krajinářských. V podobiznářství jest Helena Šrámková na výši situace v každém ohledu, a zejména v noblesním podání kompozice a delikátním koloritu. Nicméně i v krajinářských obrazech projevuje se její silná umělecká osobnost.

A pokud jde ještě o výrazné osobnosti na této výstavě, pak jsou to nesporně Jarka Klenková, Vilma Dysmasová a Zdenka Burghauserová. Klenková a Dysmasová jsou krajinářky – básnířky lyrické. Poezie Klenkové je více duchovní, idealistická, kdežto Dysmasová naturalistní, realistická. Klenkové *Smutná krajina* je vzácný obraz krajinářského žánru. – Figurální obrazy Zdenky Burghauserové vyznačují se svým dramatickým spádem v kompozici, ve formě i barvě, kde jsou až příliš překrveny.

Pozoruhodné svým malířským osobitým stylem jsou krajinářské obrazy Lucie Klímové. Velká kolekce akvarelových obrazů Anny Roškové vyznačuje se výborným výběrem námětu a jeho malířským hodnocením, jakož i nejlepším ovládnutím materiálu. – Milka Špálová-Benešová a Božena Vejrychová-Solarová prokazují svým vystaveným dílem nejlepší potence v duchu moderního

malířství.

Vůči tomu v impresionistickém podání dospívá Marta Rožánková-Drábková nových krásných mezí koloristních ve svých půvabných obrazech ze slovenské Oravy.

A pokud jde o expozici grafickou, tu kolekce dřevorytů Anny Mackové jest hotovým uměleckým překvapením pro každého, kdo rozumí grafice a miluje dřevoryt. Je zde výběr skvělých listů, zvláště barevných dřevorytů, kde snoubí se umění ducha s uměním techniky v dokonalé souhře. Anna Macková jest na cestě, kde naše moderní, specificky evropské umění dřevorytecké soutěží s proslulým starým asijským dřevoryteckým uměním japonským.

Konečně jednotlivé obrazy dobré úrovně celé řady dalších členek Kruhu zapadají dobře do celkového rámce výstavy. V prostoru velkých sálů výstavních jsou pak umístěna četná sochařská díla, většinou Karly Vobišové-Žákové, z nichž zvláštní pozornost upoutá zejména krásná *Pohádka* a posmrtná podobizna paní Ch. G. Masarykové. (...)

Veraikon XIX, 1933, č. 14, s. 23-33.

Věra Urbanová, Několik poznámek o Kruhu výtvarných umělkyně.

Dějiny výtvarného umění vyznačují se dvěma duchovními proudy, dvěma tendencemi, které se objevují buď v časovém střídání, nebo v občasném prolínání a střídání, nebo konečně v reakcích, jimiž ten či onen směr útočí na směr období předcházejícího.

Je to jednak úsilí o podání skutečnosti se všemi konkrétními znaky a popisnou pravdivostí, snaha o výraz realistický a pokud možno úplný přepis přírody, které je tomuto směru svrchovaným příkazem uměleckého projevu. Vedle tohoto směru existuje však směr druhý tendence opačné, který nechce napodobiti tvary a jevy přírodní, nýbrž vytvořiti svůj výraz nezávisle na konkrétní skutečnosti, z prvků abstraktních podle zákona umělcovy vlastní představitosti. První směr zastoupen je realismem, jehož krajní výkyv směřuje k naturalismu, druhý možno charakterizovati jako umění geometrické, ornamentální, abstraktní.

Umělecký dnešek je ve znamení přechodu, kdy v uměleckém tvoření setkávají se oba tyto směry, z nichž jeden projevuje se doznívajícím impresionismem, druhý zastoupen je směrem abstraktním, který vycházeje z expresionismu dospívá přes kubismus a surrealismus k výrazu ornamentálnímu a samoučelnému.

V tomto uměleckém zápasu zaujímá ženské umění své zvláštní samostatné místo. Ženským uměním není tu ovšem míněno umění, které by se podstatně lišilo od takzvaného umění mužského. Naopak každé skutečné umělecké dílo nese v sobě znaky i prvky mužské i ženské, a záleží jen na osobnosti autorově, která dává dílu svůj charakteristický ráz, převládají-li ty, či ony elementy. Dnes

je například zcela jasné, že ženská literatura má své zcela zvláštní odstíny, že přináší novou koncepci, obohacuje novými postřehy a zážitky, a hlavně zachycuje obraz života, jak jej vidí ženy. Je-li například psychologicky dokázáno a zkušeností potvrzeno, že ženy mají smysl pro věci konkrétní a reálné, kdežto muži zase naopak pro experiment a abstraktní spekulaci, neznamena to nikterak méněcennost ženského vidění a projevu, nýbrž dvojitý názor, s nímž nutno počítat a jenž se může navzájem doplňovat a popřípadě korigovat. Je přímo nepochopitelné, proč ženám byla upírána schopnost výtvarného projevu, když právě dějiny dokazují, že jejich účast na tomto poli byla tak značná. Od výroby tkaniny, zhotovení oděvu, či nářadí, výzdoby příbytku a předmětů denního života vede přímá a logická cesta k výtvarnému projevu samostatnému a vrcholnému, ať jde o obraz, sochu, či konečně plán architektonický. Naopak podle nejnovějších názorů historických a sociologických – uvádím jen knihu francouzského historika Luciena Romiera – byly to právě ženy, které vytvořily všechny příjemné a zdobné formy života, i když tu vystupovaly jen anonymně a nikoliv jako aktivní činitelé. Podle něho mužský instinkt, kdyby byl ponechán toliko sám o sobě, vytvářel by jen kasárny a lycea, kdežto ženy přispěly k tomu, že se život obohatil uměleckými formami, a to i tehdy, působily-li jen v úloze inspirátorek.

Ženské hnutí, kterému dlouho nebylo a dosud není zcela rozuměno a jemuž – snad pro některé ojedinělé výstřelky, které se samou jeho podstatou neměly co činiti – byl vytýkán jeho bojovný a protimužský ráz, usilovalo právě jen o to, aby tyto samozřejmé principy byly uplatněny v životní praxi, aby byla dána ženám možnost projevit své schopnosti a svou ženskou osobnost. Toto hnutí nemělo – alespoň pro nás – nikdy separatistický a protimužský ráz. Práce s muži a vedle nich – to byla a jest jejich devíza. Ale ovšem za stejných podmínek a za stejného hodnocení. Ale říká-li F. X. Šalda již v svých *Bojích o zítřek*, že všechen společenský život ženy přímo nutí a váže ke konvenčnosti, praví-li doslovně „že celý život jakoby se spíkl, aby se ukazoval ženě podvodně a klamavě v divadelním osvětlení – tisíce ohledů a konvencí společenských zrazují ji od toho, aby mluvila, i když prohlédla a poznala, a aby mluvila, co poznala a jak poznala“ – platí to, třebaže ne tou měrou, ještě i dnes, neboť jsou určité tradice a nepsané zákony, které se zachovávají, i když se změni životní podmínky i hesla doby.

Ani dnes není zplna rozuměno ženskému výtvarnému umění, které je mnohdy nespravedlivě hodnoceno a na něž se kladou absolutní měřítka, třebaže se týmiž měřítky nehodnotí vždy práce mužská. V dnešním ženském umění lze právě spatřovat rovnováhu mezi podáním realistickým a mezi úsilím abstraktním. Výtvarné umělkyně nezřikají se zcela skutečnosti, která jim poskytuje motivy a náměty k uměleckému tvoření, ale nechtějí zase nikterak podávat jen obraz určitého přírodního výseku, napodobovat prostě realitu, nýbrž podávají ji po svém, doplňují ji svými vnitřními zkušenostmi, aniž zase

upadají do směrů výlučně abstraktních. Vytýká-li se ženskému umění nedostatek průbojnosti, nutno zase na druhé straně přiznati mu snahu o vnitřní vyrovnanost, která jest znakem poctivého úsilí a uvědomění svých výrazových prostředků. Toto vnitřní pouto – nikoliv jen vnější nutnost praktického rázu – sdružuje též Kruh výtvarných umělkyně, kde jsou zastoupeny výtvarnice různých uměleckých směrů a vyznání, jakož i samostatných a vyhraněných individualit.

Sochařství, v němž dosud ženy se poměrně málo uplatňovaly, zastoupeno je tu Karlou Vobišovou, umělkyní monumentálních záměrů i vnitřní ukázněnosti. Ve své řadě portrétů i v pracích pomníkových projevuje Vobišová svou psychologickou pronikavost, jíž snaží se vyjádřiti nejen vnější podobu modelu, ale i osobnost portrétovanou, již vyjadřuje působivými, ale přitom klasicky klidnými a nenásilnými výrazovými prostředky, a to vždy vzhledem k materiálu, v němž pracuje. Nedává se másti rušivými zevními vlivy, nýbrž pracuje vždy s rozvahou, ale zároveň vnitřní citovou přísností. Toutéž sebekázní a vnitřní opravdovostí vyznačuje se krajinářka Anna Roškotová. Vyšedši z impresionismu, oprostila se záhy od formulí její osobnost znásilňujících a podává ve svých akvarelech krajinu či architektonický motiv v odvážné zkratce, s neobyčejným smyslem pro strukturu obrazu, vyváženost barev a linií, jakož i pro náladu krajiny, kterou vyjadřuje s vnitřní vřelostí a citovým zaujetím.

Zajímavou osobností je Zdeňka Burghauserová, pro niž malba znamená vždy nové a nové problémy ideové i výtvarné, jež řeší s neumdlévající vášní a novými malířskými prostředky. Ale tato malířka filozofického založení a vznícené obraznosti, které dává výraz v obrazech symbolistického rázu, dovede zejména ve svých portrétech vyjadřovati se svěžími a teplými tóny, klidnou barevnou harmonií, která prozrazuje druhý pól její složité bytosti, citlivě reagující na všechny podněty vnějšího světa.

Julie W. Mezerová známa je především jako malířka květin, ač i ve svých portrétech a krajinách snaží se o rozmyslné zvládnutí barevné plochy i tvaru. Její květiny, které jsou podivuhodně svěže viděny a barevně podány, vyjadřují vnitřní život přírodního dění s veškerou kořennou mízou a zároveň básnickou poetičností. Vedle tohoto soucítění s přírodou nutno však zdůraznit i technickou stránku jejího díla, svědčící o novém hledání a strůjně rozvaze.

Malířkou květin je i Minka Podhajská, známá svými hračkami dekorativně působivými. Je realistkou radostného a optimistického životního názoru, miluje svět barev, květin, slunečních nálad, které slouží jí k rozvinutí kompozic dekorativních záměrů a barevné účinnosti. Stejně radostného založení je i krajinářka Lucie Klímová, která ve svých plátnech vyjadřuje půvab a náladu krajinného výseku ve svěžích barvách, s živým smyslem pro malebnost detailů, které však nejsou na úkor celkové koncepci jejích obrazů, pojatých s citovou vroucností a pravdivostí.

Lyričnost podání vyznačuje i Vilmu Dysmasovou, krajinářku diskretních a střídmých malířských prostředků. Ať maluje své krajiny přímořské, horské motivy, či lesní nálady, vždy je si vědoma svých výtvarných možností a její

obrazy vynikají delikátní barevnou harmonií. K ní řadí se i Růžena Nekutová, která ve svých poctivých a solidně rozvržených plátnech podává své malířské zážitky s upřímnou snahou o výraz tvarově i barevně vyvážený.

Stejně i Jaroslava Klenková ve svých obrazech ze Šumavy, a zejména studiích stromů zachycuje náladu přírody tlumenými barvami, které odpovídají charakteru daného motivu a jsou odrazem jejího malířského založení.

Také Hana Autengruberová-Jedličková je interpretkou lesních nálad a jemnou kreslířkou prostých přírodních motivů. Naopak zase vyznavačkou barvy je Milada Špálová-Benešová, kterou podává skoro s lidovou zálibou pro pestrost ve svých zátiších a živě barevných studiích květin.

Věcnou střízlivostí a klidným postřehem vyznačují se krajiny Loly Jenšovské, zejména v jejích italských motivech. Důslednou impresionistkou je Marta Rožánková-Drábková, která ve svých obrazech z Oravy zachycuje klidnou krásu přírody ve střídání ročních dob a nálad.

Vedle této skupiny krajinářek uplatňuje se portrétistka Helena Šrámková, malířka klidné a vyrovnané barevné kompozice, která v portrétech našla si svůj malířský výraz, odpovídající její vnitřní teplé srdečnosti, s níž přibližuje se i k svému námětu.

Svéráznou osobností je i Božena Vejrychová-Solarová, činná nejen jako malířka, ale i vydavatelka uměleckých publikací. Vyznačuje se především svěžestí postřehů a smyslem pro barevnou skladbu obrazů, v nichž klade si nové úkoly i nové výtvarné problémy. V oboru malířství dekorativního podala Anna Suchardová-Boudová ukázky malby na skle, vynikající živým dekorativním cítěním i originální technikou.

Z mladších umělkyň Kruhu upozornily na sebe Vlasta Ambrožová, krajinářka pracující rozmyslně a se svým smyslem pro barevný rozvrh plochy a Helena Broftová-Piřhová, zkoušející své síly v krajinářství i portrétu s mladistvou odvahou a svěžestí.

Z umělkyň pracujících v grafice uplatňuje se zejména jako ilustrátorka Helena Bochořáková-Dittrichová, která zaujímá nejen technickou stránkou svého díla, ale především lidskou účastí, s níž podává své typy a scény zejména ze života dělnického a hornického. V barevném dřevorytu dosahuje Anna Macková překvapujících účinků svou technickou pohotovostí a barevnou vyvážeností. Vanda Bažantová pracuje se značným smyslem pro linii a vystihuje zejména chmurnost motivů baladických.

Jak je patrné z tohoto přehledu, který nechce být kritikou, ale spíše výkladem, zachycujícím uměleckou tvářnost jednotlivých umělkyň, sdružuje Kruh výtvarnice nejrůznějších individualit, jimž jsou však společné některé vlastnosti: senzibilita, s jakou reagují na dojmy a zážitky, jež jim poskytuje životní skutečnost, smysl pro konkrétnost, poctivost uměleckého výrazu a konečně i citové zaujetí, které není na úkor malířským kvalitám jejich díla.

Přes nepříznivé okolnosti vyvinul Kruh činnost, která svědčí, že plní čestně

své umělecké poslání a snaží se poctivě o to, aby uplatnil ženské umění, které nechce se v principu odlišovati od umění mužského, nýbrž přináší toliko nové složky, nové hodnoty, právě jako je ženy už vnesly do literatury. K tomu je ovšem třeba nejen úsilí individuálního, nýbrž soustavné práce kolektivní. A přiznává-li např. mladý francouzský autor Maurice Bedel, že ženy v několika letech změnilly tvárnost světa a dále, že byly-li dříve jeho úsměvem, staly se nyní nejsilnějším výrazem jeho vůle, znamená to skutečnost, již nelze přehlížeti a s níž pravděpodobně bude třeba stále více počítati.

V lednu absolvoval Kruh výtvarných umělkyně svoji členskou výstavu (v Obecním domě) – s deficitem. Deficit finanční v kulturním podnikání našem jest ovšem samozřejmý. Ale mravní, způsobený pražskou žurnalistikou, nebyl zde zasloužen ani proto, že Kruh, z ohledů společenských, pozval k výstavě i některé dobré místní diletantky. Bylo zde přece dobré dílo celé řady vážných, ve službách umění dávno osvědčených umělkyně, které českému umění přinesly již mnoho hodnotného, jež podceňovati nelze, leč ze zlomyslnosti. Pojmenování „ženské umění“ nemůže být příhanou. Ovšem ani cena ženského umění není jen z toho, že je ženské, tak jako cena mužského umění není jen z toho, že je „chlapské“. Je to jenom zajímavé, snad z hlediska psychiatrického nebo sexuologického, že muži, kteří mají jinak značné porozumění pro všeliké ženské subtilnosti vůbec a jinde tolik obdivují ženskost, že tu, v umění, ji tak bagatelizují. Ale tj. také species českého novinářského referentství. Pravá umělecká kritika nalezne v umělecké produkci českých žen opravdu vážné, vzácné a nové hodnoty, které mohly přinést právě toliko ženy, a ne muži. Neboť ony nazírají na život a na umění právě jen žensky, a tito právě jen mužsky, chlapsky, pokud jsou to zdraví a vůbec normální lidé. Tam, kde jeví se úchylka od tohoto pravidla, tam jest hledat i – ať již podle teorie Sigmunda Freuda, nebo bez ní – nějakou úchylku biologickou nebo mravní. A s takovými úchytkami se shledáváme i v moderním umění českém, v díle některých mužů i žen. Jsou to ovšem případy ojedinělé.

***Lidové noviny* XLII, 1934, č. 342, 11. 7., s. 9.**

[dj], Výstava Podkarpatských výtvarníků v Košicích.

Výtvarní umělci Podkarpatska, kteří se sdružili teprve před třemi lety, představují se košickou výstavou vlastně po první representačně. Proto representačně, že košická výstava dává vystaveným pracím velmi pěkný rámeček a že se umělci touto výstavou připravují na podnik ještě větší, na výstavu v Praze. Není jinak ani možné, než že výstava devatenácti umělců (z nichž je 17 malířů a dva sochaři), jejichž jediným pojítkem je příslušnost ke spolku, daná působištěm, je nesourodá. Tato nesourodost není ovšem na závadu, ba naopak, dodává výstavě zvláštního půvabu. Nevystavují jen akademičtí malíři, najdeme zde i amatéry. Ani to není na škodu.

Z malířů jsou zde dva, kteří bývají pokládáni za nejvýznačnější pro podkarpatské výtvarnictví: Erdélyi a Bokšay. Jsou si na hony vzdáleni: Erdélyi je malíř moderní francouzské školy, Bokšay je pod vlivem renesanční školy italské, z níž hodně čerpal zejména pro svoje motivy náboženské. Je to osobní poměr k náboženství a snad i k Bohu, co má největší vliv na jeho práci, věnovanou zejména řeckokatolickým kostelům, jejich výzdobě. Z nejlepších vystavených prací je malířova podobizna. Jeho krajinné oleje jsou příliš věrným zobrazením viděného. Erdélyi nasazuje ve svých pracích jakýsi pochmurný tón: snad to působí jeho oblíbená tmavá modř, přecházející do fialova, která převládá skoro ve všech pracích. Leckde pozorujeme, že se umělec dosud hledá. Erdélyi má na Podkarpatsku už i svou školu. Vystavuje z ní Andrej Kocka (dva velmi pěkné obrazy kytic) a H. Doboš. Zátíší a květiny pěstuje i Milada Špálová: je zajímavé, že v duchu svého švagra. Vystavuje zde i její žačka Anna Lánczyová.

Nejzajímavějším poznatkem z výstavy je snad to, že Podkarpatsko s jeho pozoruhodnými folkloristickými, krajinnými a sociálními, zachycují ve svých obrazech nikoliv Podkarpatorusi, ale Češi. Je to akad. malíř O. Jelen se svou výraznou technikou a zvláštním pojetím, malíř nadaný a nevšední. Jediné grafiky na výstavě jsou též jeho. K němu se druží J. Tomášek: Zachycuje na velkých plátnech zejména kraj a snaží se být Podkarpatsku tím, čím je Slovensku Hála. Vystavují i modernista Klein, krajinář Kelemen. L. Miloš a dvě ženy, M. Reilová (vesměs krajiny) a B. Rodová, hledají aspoň některé motivy na Podkarpatsku. Také J. Malkus zde má několik krajin. Velmi pěknou krajinku jemné nálady, dokonalou technicky i pojetím, vystavuje Eduard Mráz.

Kapitolou pro sebe je plastika. I v ní, ač vystavují jen dva umělci, jsou ostré kontrasty. Jaromír Cupal, žák Myslbekův, je realista, neuchylující se od hlavy, kterou tesá, ani o vlasek. Nikolaj Ostaškin, rovněž z pražské akademie, avšak žák Kafkův, je proti němu umělec vlastních cest, někde připomínající slavný ruský vzor, Archinenka. Hledá si motivy původní a zachycuje je tak, jak je vidí, buď ve skutečnosti, nebo ve fantasi. Jeho taneční pár je plastika naprosto dokonalá, věrná v zobrazení pohybu i toho vnitřního, co tanec dává. Stejně ucelená je jeho matka s děckem, i portrét. Ostaškin je z nejpozoruhodnějších zjevů výtvarnictví na Podkarpatsku, zasluhujícího si lepšího životního údělu, než dosud. –

Prostřední i velmi dobré, slabší i překvapující, to je asi krátce charakteristika této výstavy podkarpatských výtvarníků. Pozornosti si však zaslouží.

***Národní politika* LIV, 1936, č. 143, 23. 5., s. 9.**

F. X. Harlas, Umění.

Kruh výtvarných umělkyň vystavuje v modrém salonu na Vinohradském náměstí proti kostelu sv. Ludmily malby svých členek pod souhrnným názvem „bílá“. Je to bílá barva, která udává směr – bílá, nepřítomnost barev všech.

Malířsky je to problém, luštěný velkými mistry a zde našimi dámami, takže např. Bož. Hájková namaluje dívčí akt s bílým utěradlem, nebo Jarmila Knížková svoje miláčky, kvetoucí kaktusy a Lucie Klímová macešky, stromy v květu, nebo Pavla Fořtová zimní krajinu, jako Rožánková-Drábková.

Bílá barva se ozve na každém obraze, např. na podobizně kapitána lodi na Jadranu od Zd. Burghauserové, která svůj osvědčený talent podobiznářský zde uplatňuje. Od A. Brandýsové jsou tu bílé květy, od Bahočákové-Dittrichové zátiší. Také V. Dymasová studuje „bílý kaktus“, zátiší vystavuje Hlobilová-Mrkvičková, J. Klenková strom v uličce a konvalinky, Křížková-Krčmářová taktéž jarní motiv, M. Lexová naše racky ve vzduchu se třepetající, A. Macková svoje jasné barevné dřevoryty, J. W. Mezerová kopretiny, velký obraz zádumčivé nálady, jak ji umí Mezerová malířskými prostředky vyvolat, a bílé tulipány – malované svolnou šíří.

E. Mikanová-Urbanová akvareluje velmi svižně, Minka Podhajska maluje olejem podvěčer a sněh v Orlických horách. B. Pšeničková rovněž volí jarní motiv a zasněženou krajinu pro svá „bílá“ díla, květiny vystavuje A. Rocová, H. Šrámková kvetoucí hrušku, M. Šrytrová kresby lehce akvarelované ze Slováckého kraje a Urbanová-Zahradnická překrásné bílé pivoňky a roztomilý akvarel sněženek – malířka klasické školy květinomalby české.

Výstava působí velmi ladně, je to soubor v útulných salonech výhodně umístěný a vše to, co charakterizuje ženu jako umělkyni, jemný barevný cit, vkus kompoziční, něžnou přichylnost k určitému námětu, jako jsou např. květiny nebo šperky, výhodně se tu uplatňuje. V. Hachlová-Myslivečková se svými pracemi z mramoru, ze stříbra a výšivkami a stříbrnými šperky duchaplně tu doplnila program výstavy.

Jak vidno z výčtu katalogového (24 umělkyní, 55 prací), je tu výkvět našich malířek dobře zastoupen, a ukázky tak vyspělé malířské kultury, jaké podává Jarmila Knížková (čís. 24. květináče s kaktusy), kresebná jistota, již vyniká Pavla Fořtová, švih malířského přednesu olejové barvy u Rožánkové-Drábkové, to svědčí u zdatnosti umělkyní, navazujících na dobré tradice 19. století, byť si jeho odkaz dovedly sebe lépe a po svém přizpůsobit duchu doby.

***Národní politika* LVII, 1939, č. 136, 16. 5., s. 4.**

- B. S. -, 22 výtvarných umělkyní vystavuje. Kruh výtvarných umělkyní.

V Obecním dome pražském nabízí milovníkům výtvarnických výstav spolkový soubor 22 výtvarnic, žen, svou práci, jako XXIV. členskou výstavu „Kruhu výtvarných umělkyní“. Chceme-li se alespoň stručně zmíniti o jednotlivých umělkyních, nelze přehlédnout zálibu Vlasty Ambružové v modré a zelenomodré barvě. Také „Čtenářka“ Heleny Broftové světší barvou padne hned do oka. Zpestření dodávají výstavě svou barvou i námětem oleje Zdenky Burghauserové a jistou intimností hovoří tlumené tóny akvarelů Pavly Fořtové-Šámalové. Kus impresionismu najdete ve figurách

Boženy Hájkové a opravdovou radost v námětech Lucie Klímové. Realistické krajinkářství s celou hloubkou prostorů vykazuje Inka Krčmářová-Křížová a velkorysost v technice i barvě oleje Marie Neubertové. M. Podhajská dává svým květům rozechvět ve svěží jemnosti. Odvážně zasahuje do barevných stupnic Hlobilová-Mrkvičková temperou a Milka Špálová olejem. Virtuózní malířkou květin je ovšem Urbanová-Zahradnická, jejíž výraz hovoří o dobrém školení. Působivé jsou i kreslené stromy Marie Čechové. Také ostatní výtvarnice projevují snahu po vlastním vyjádření a svědomitě pracují v rozsahu svých možností. Mezi malířkami objevují se dvě sochařky, Dohnalová-Pešanová a Vobišová, jejichž práce si často vydobýly nejlepšího uznání. V celku lze říci, že české umělkyně se činí a výstavu lze přičísti k jejich úspěchům.

Lada LVIV, 1932, č. 10, s. 137.

O paní Miladě Špálové, akademické malířce

Milada Špálová patří do řady našich vynikajících malířek. Je – jako každý opravdový umělec – svérázná a ve svém úseku práce jedinečná. Její umění je výslednicí všeho, co krásného se jí v životě dotklo a všeho, co hlouběji zasáhlo do jejího citového světa.

Narodila se v Berouně a žila (do šesti let) u své tety a strýce v Turnově. Manželé byli bezdětní a velmi se maličké dívence věnovali. Na Miladě Špálové lze názorně doložit, že smyslové vnímání dítěte v nejprvnějších letech jeho života – v období šesti let – je pro jeho duševní vývin nesmírně důležité a že v této době již se začíná tvořiti budoucí jeho charakter. A jsou-li v tomto věku podporovány některé dobré sklony děcka – lze se v pozdější době dočkati (při vytrvalé práci, snaze a vytrvalosti) opravdových úspěchů.

Když se paní Milada Špálová rozhovoří o Českém ráji, rozzáří se jí oči a vy ihned porozumíte její veliké lásce k tomuto kraji; cítíte ji na všech jejích výrazných obrazech Turnovska (Kost, Trosky, Černé jezero). Sem se ráda a vždy znovu vrací a pokaždé nalézá nové a lepší krásy, které tu maluje.

Umělkyně jezdí za vzpomínkami dětství; však už tenkrát, jako holčička, milovala barvičky a štětce... Milada Špálová studovala v Praze na umělecko-průmyslové škole; též studovala (v letech 1904–1905) v Mnichově (München).

Provдалa se za bratra malíře O.Špály, inspektora živnostenských škol na bývalé Podkarpatské Rusi a žila tu se svým chotěm plných 19 let. (Velmi často vystavovala svoje díla s podkarpatskými umělci).

Na Podkarpatské Rusi, v podnebí velmi sympatickém, v kraji, kde dozrává velké množství hroznů vína, melounů a krásného výstavního ovoce, kde květe rok co rok plno nejkrásnějších pestrých květin, cítila se naše umělkyně plně ve svém živlu. – Nejčastěji sestavuje svá zátiší k malbě právě z těch plodů, které potřebovaly ke svému zrání velmi mnoho slunce.

M. Špálová přímo zbožňuje barvy a světlo, a proto v tomto překrásném

podnebí pracovala s takovou chutí a radostí a proto byla tak pilná a vytrvalá, takže nás až udivuje počet obrazů, které tu vytvořila. (Nezapomínejme ani toho, že v době nejpilnější tvorby měla děti a ty také vyžadovaly mnoho její péče.)

Na všech jejích obrazech je slunce, na tolika z nich bohaté plody sluncem živěné (zátiší) a ty nekrásnější obrazy to jsou její charakteristické kytice květin: žlutých, namodralých, bílých – pestrých, které jasně a přívětivě svítí do prostoru.

M. Špálová vystavovala na světové výstavě akvarelů v Miláně, potom v Bukurešti, Bělehradě, Paříži, Athénách a na všech členských výstavách Kruhu výtvarných umělců.

Umělkyně mi ukázala také fotografie obrazů, které už nemá a o některých ani neví, kde se nyní nalézají. Nad fotografií jednoho oleje s podivným smutkem ve hlase poznamenala: „Fotografie nevystihuje plně můj obraz: v barvách byl mnohem lepší...“ – Určitě byl! Jenže je to už takové, že podobně jako rodičové vychovávají svoje děti pro svět, tak i umělec tvoří – pro cizí lidi.

Děti nelze si ponechat doma až do smrti, byť je měl člověk sebevíc rád a nebylo by moudré, aby si umělec vlastní svoje dílo schraňoval pouze pro sebe. Oč lépe se však na tom spisovatel: ten může mít svoji knihu stále u sebe, byť se i rozlétla do sebevětší oblasti. – Může mít dokonce i každé svoje napsané – otištěné – svoje slovo, kdežto malíř se musí spokojit pouhou a neúplnou fotografií svého díla.

Herci a zpěvákovi má postačít už jen gramofonová deska, a ta (třebas ohromná vymoženost techniky!) zachycuje bez mimiky a bez gest jen nepatrný zlomek jeho snažení.

Byť paní Milady Špálové, vkusný, čistý a velmi útulný, je zaplněn jejími díly. Je jich mnoho a přece byste jich ti snesli ještě víc, neboť obrázek, to bohatá a vděčně pastva pro oko i duši. Maně vás napadne, kolik by jich tu bylo, kdyby zde visely všechny obrazy, které kdy naše malířka vytvořila a které ještě – vytvoří? – Jako člověk je Milada Špálová jemná a citlivá manželka a matka.

Eva. Časopis moderní ženy IX, 1936 – 1937, č. 11, 1. 4., s. 15.

Olga Brodská, Výstava evropských malířek v Paříži.

Dodatek V. H.: K článku zaslánému z Paříže přičiňuje redakce některé poznámky z Prahy. V Československé sekci vystavuje celkem 40 umělkyň. Zastoupeny jsou: Bukovacová, Friedrichová, Hladíková, Božena Jelínková, Kašparová, Klímová, Matějovská, Maternová, Neubertová, Radnicová, Rožánková-Drábková, Špálová-Benešová, Šrámková, Tonderová-Zátková, Bochořáková, Dostálová, Emingerová, Fořtová, Macková, Mikanová, Rousová, Šrytrová, Vořechová-Vejvodová, Dohnalová-Pešanová, Durasová, Gödlová, Jirásková, Johnová, Podhajska, Schwarzerová, Vobišová a Wichterlová. Vypočítáváme úmyslně všechna jména rozdělena abecedně na oleje, grafiku,

akvarel a konečně sochařství, neboť mezi jmény známými objevují se i neznámá a zase naopak postrádáme ve výběru některé umělkyně, které byly opominuty. Ze sochařek neměly napříkl. chybět Wagnerová, Bartoňková a Urbanová. Z malířek Broftová atd. Podle zpráv z Paříže uhájila si prý naše kolekce, ač by se jejímu složení dalo leccos vytknout, čestné místo. Ze 70 obrazů, které byly na výstavu poslány nebylo pro nedostatek místa vystaveno vše.

Redakce přičiňuje tyto poznámky především z toho důvodu, že exposice ženského umění jsou v posledních letech téměř jedinými zahraničními výstavami současného umění. Vzpomeňme jen na loňskou výstavu v Sofii a připravovanou malodohodovou výstavu, která poputuje nejdříve do Rumunska, potom do Československa a konečně do Jugoslávie.

Salon. Společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění XXI, 1942, č. 15. 4., s. 18.

[Birn.], Měsíční přehled výstav.

(...) Kruh výtvarných umělkyň oslavil svoji dvacátou sedmou výstavou v pavilonu Myslbeka svoje dvacetipětileté trvání a zároveň u příležitosti jubilejní vystavil soubory V. Hachly-Myslivočkové, Minky Podhajské a Milady Špálové. Co o tom říci souhrnně? – Jedno jediné: že se prokazuje čím dále tím zřetelněji, že nemůže vésti k dobrým výsledkům, jestliže se v umění cokoli rozděljuje podle jiného měřítka než čistě uměleckého. Jen vzájemné doplnění muže a ženy v zápolení uměleckém dává kritérium. A tam, kde toho není – chybí to nejpodstatnější. Kruh výt. umělkyň vznikl z nesprávně chápané emancipovanosti a měl snad – ač i o tom lze pochybovati – kdysi svůj úkol. Že jej dnes již dávno nemá, o tom svědčí prostý a jasný fakt: výstavy všech spolků, i výstavy Národní rady se skládají dnes nejméně třetinovým počtem z exponátů a mladých umělkyň, jen právě tato výstava žen nepřináší téměř žádná nová jména! Pokud se týče jednotlivých: M. Hlobilová je nejsilnějším zjevem výstav vůbec. Anna Roškotová akvarelem Matka a dcera ukazuje se nám jako figuralistka velmi hluboké toniny, jakou jsme u ní dosud nepoznali. Zajímavé věci vystavují J. V. Ambrožová, E. Bláhová, B. Pšeničková (zejména Vesnice a na Sázavě), A. Rosová, Zdenka Burghauserová je výborná kreslířka, vervní, technicky dokonalá. Proč tedy si nerozuměti, proč toužiti po nemožném? – Totéž platí o H. Myslivečkové. Proč zde není nic z její delikátní tvorby šperkařské? Minka Podhajská, vystavující přehled práce v šedesáti letech, jest sympatický zjev umprum. výtvarnice. Dekorativnost, pohádkové snění, láska ke květině, to všechno je tak milé v její práci, jež si zachovává svěžest a dychtivou zvědavost. Kvašové kytice z poslední doby jsou až tklivé v tomto směru. (...)

Svět v obrazech X, 1954, 29. 5., č. 22, s. 9.

–[Neautorizovaný text], Kulturní aktuality

Posledního května se dožila sedmdesáti let malířka Milada Špálová. Otiskujeme několik snímků obrazů z bohaté tvorby této umělkyně. Za formulaci uměleckých myšlenek do určité míry vděčí svému švagru Václavu Špálovi, k jehož malířským metodám se přiklonila. Projela s paletou velkou část světa, v řadě hlavních měst vystavovala a její malířský vývoj potom znamenal přesun ve výběru zobrazované tematiky. Zanechala portréty a s oblibou maluje pestré květiny, krajinu a zátiší. Její obrazy působí dojmem barevného jásotu, který je tak příznačný pro slovanské výtvarné národní cítění.

Vlasta. List Výboru čs. žen IX, 1955, č. 3, 20. 1., s. 12.

–[Neautorizovaný text], Návštěvou v dílně našich malířek

Bylo to roku 1911 v Trutnově, kdy na příležitostné výstavě spatřila česká veřejnost po prvé tvorbu Milady Špálové-Benešové. Tehdy ještě mladá absolventka UMPRUM netušila, jak bohatá tvůrčí cesta na ni čeká. Je jednou z mála našich výtvarných umělkyně, která procestovala skoro celý svět. Jednak na studijních zájezdech, jednak jako aktivní účastnice výstav. Vzpomeňme aspoň těch nejvýznamnějších výstav v cizině: vystavovala v Itálii, New Yorku, Athénách, Bukurešti, Bělehradu. Díla naší umělkyně zdobila a dodnes zdobí výstavní místnosti zahraničních galerií.

Vrozená skromnost však Miladě Špálové nedovolila, aby zpychla z těchto mezinárodních úspěchů. Na celých dvacet let se stala jejím domovem Zakarpatská Ukrajina, kam odjela se svým mužem, bratrem malíře Václava Špály. Tato země dala malířce věnem celou náruč květů a ovocných plodů; a tak vedle jemných akvarelů a olejů typických karpatoruských chalup a kostelíčků vzniká tu hlavní úsek malířčiny tvorby – zátiší. Tato zátiší však nejsou malována na přepychových ubrusech či krajkových přehozech salonních malířů tehdejších dob. Leží vždy na poctivém, prostém dubovém stolu chalupníka či dřevaře.

Na Zakarpatské Ukrajině vznikl brzy přátelský kolektiv mezi tamějšími umělci a Miladou Špálovou. Poznala tam malíře Bokšaye, který je dnes jedním z nejvýznamnějších výtvarníků Sovětského svazu. V tomto prostředí se vyvíjel malířský talent naší umělkyně.

Dnes už je Milada Špálová sedmdesátnice. Tento věk však není pro malířku tak pokročilý, aby složila ruce do klína. Milada Špálová neodpočívá. Jakmile jen chvílka času při domácnosti dovolí, jakmile z košíčku z trhu přineseného se rozkutálí po tmavé desce stolu barevná jablka a žluté citrony, jakmile zavoní v jejím nuselském bytě růže a z květináčů zvědavě vytáhnou své štíhlé stonky bramboříky, znova sahá po štětci, aby plody přírody zvěčnila pro radost sobě i nám všem.

9 Použitá literatura, prameny a zdroje

9.1 Prameny

- Kniha narozených Beroun (32), 1883–1887, s. 68.
- Kniha oddaných Praha Bubeneč (27), 1912–1920, s. 109.
- Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

9.2 Katalogy výstav

- *II. výstava výtvarného odboru Ú. S. Č. Ž.* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1919.
- *III. výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1924.
- M. Kálalová, *Katalog umělecké výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), v Olomouci 1924.
- *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Východoslovenské muzeum v Košiciach 1925.
- *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), v Kroměříži 1926.
- *V. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1927.
- *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně, Malířky na prázdninách* (kat. výstavy), Výstavní síň Národní třída č. 19 v Praze 1930.
- Jindřich Čadík, *Průvodce výstavou Kruhu českoslov. výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Západočeské umělecko-průmyslové muzeum města Plzně 1931.
- *VI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1931.
- *XV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně*, Obecní dům v Praze 1933.

- Jindřich Čadík, Katalog výstavy Zdenky Burghauserové (kat. výstavy), Topičův salon v Praze 1934.
- *57. výstava výtvarného spolku UBS, členská výstava Spolku výtvarných umelcov na Podkarpatskej Rusi v Užhorode* (kat. výstavy), Dom UBS v Bratislave 1936.
- *Výstava děl Spolku výtvarných umělců na Podkarpatské Rusi v Užhorodě* (kat. výstavy), Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně 1936.
- *XIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Modrý salon v Praze 1936.
- *Výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Průmyslové muzeum města Pardubic 1936.
- *Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.
- Vladimír Wagner, *Výstava Československé jednoty. Slovensko a Podkarpatská Rus. Jejich lid a kraj ve výtvarném umění* (kat. výstavy), Pavilon Myslbek v Praze 1937.
- *Výstava prací československých výtvarnic, Kruh výtvarných umělkyně* (kat. výstavy) Obecní dům v Praze 1937.
- *Katalog výstavy Kruhu výtvarných umělkyně v Praze* (kat. výstavy), Dům umění v Moravské Ostravě 1937.
- *XXIV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obecní dům v Praze 1939.
- Miloslav Hýsek, *Národ svým výtvarným umělcům* (kat. výstavy), Výstavní síně v Praze 1939.
- Jiřina Vydrová, *Kruh výtvarných umělkyně, XXVII. členská výstava obrazů, soch, uměleckého průmyslu a souborů V. Hachla-Myslivočkové, Minky Podhajské, Milady Špálové* (kat. výstavy) Pavilon S. V. Myslbek v Praze 1942.
- František Viktor Mokrý, *Národ svým výtvarným umělcům* (kat. výstavy), Výstavní síně v Praze 1942.
- Anna Masaryková – Jaroslav Šanda, *Český národ Rudé armádě. Seznam děl výtvarného umění věnovaných českými umělci Rudé armádě z vděčnosti*

za osvobození a odevzdaných k výročnímu dni založení Rudé armády
23. února 1946 (kat. výstavy), v Praze 1946.

- Helena Dvořáková, *XXIX. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Smetanovo muzeum v Praze 1946.
- *XXXI. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Obchodní dům Bílá Labuť v Praze 1947.
- *Kruh výtvarných umělkyně, Výstava užitého umění* (kat. výstavy), Dům umění v Olomouci 1948.
- Jiřina Vydrová, *XXXII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Ars Melantrich v Praze 1949.
- Věra Urbanová, *XXXIII. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1949.
- *Květina osvěžením pracující ženy. Výstava obrazů a užitého umění českých a moravských výtvarných umělkyně* (kat. výstavy), Muzeum v Uherském Hradišti a Dům umění v Olomouci 1949.
- Alžběta Birnbaumová, *Helena Emingerová (1858 – 1943)* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.
- Viktor Kučer, *Zdenka Papežová* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.
- *Souborná výstava obrazů Milady Špálové a kreseb Marie Čechové* (kat. výstavy), Výstavní síň Kruhu výtvarných umělkyně v Praze 1950.

9.3 Literatura

- Lucien Romier, *Promotion de la femme*, Paříž 1930, s. 62–63.
- Anna Roškotová, *Sborník Kruhu výtvarných umělkyně*, Praha 1935.
- Simone Beauvoirová, *Druhé pohlaví*, Praha 1967.
- Jiří Kotalík, *Václav Špála*, Praha 1972.
- Jindřich Chaloupecký – Jiří Šetlík – Olbram Zoubek (eds.), *Sborník k poctě sochařky Evy Kmentové (1928 – 1980)*, Praha 1982.
- Prokop Hugo Toman, *Nový slovník československých výtvarných umělců*, II. díl (L-Ž), Ostrava 1993.
- Jindřich Chaloupecký, *Nové umění v Čechách*, Jinočany 1994

- Stanislav Kostka Neumann, *Dějiny ženy*, Praha 2000.
- Marie Bahenská, *Počátky emancipace žen v Čechách: Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005.
- Lynn Ambramsová, *Zrození moderní ženy. Evropa 1789 – 1918*, Brno 2005.
- Alena Malá (ed.), *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950–2006*, XVI Šan-Šta, Ostrava 2006.
- Milena Bartlová – Martina Pachmanová (eds.), *Artemis a Dr. Faust. Ženy v českých a slovenských dějinách umění*, Praha 2008.
- Jiří Froněk (ed.), *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*. Praha 2009.
- Martina Pachmanová, *Zrození umělkyně z pěny limonády. Genderové kontexty české moderní teorie a kritiky umění*, Praha 2013.
- Libuše Heczková – Martina Pachmanová – Petr Šámal (eds.), *Jak odlesk měsíce v jezeře. Česká teorie a kritika umění v genderových souvislostech, 1865–1945*, Řevnice 2014

9.4 Periodika

- Renáta Tyršová, Národní divadlo jako dílo umělecké, *Osvěta* I, 1884, č. 3., s. 9.
- [Dagmar], Výstava krasoumné jednoty v Rudolfině, *Ženské listy* XV, 1888, č. 5, s. 91-92.
- X [Teréza Nováková], Tragedie ženy a jiné obrazy Anny Costenblovy, *Ženský svět* I., 1896, č. 1, s. 14.
- E. K. [Eliška Krásnohorská], Z nových směrů a proudů, *Osvěta* I, 1897, č. 2, s. 134.
- X [Teréza Nováková], Výstava moderního francouzského umění spolkem Mánes, *Ženský svět* II, 1902, č. 18, s. 225.
- [An.], Vánoční výstava ženského umění, *Volné směry* I, 1906–1907, č. 10, s. 42.
- Ž. P. [Žofie Podhorecká], Výstavka ženských umělkyně, *Ženský obzor* VIII, 1909, č. 5, s. 34.
- [An.], Výstava českých malířek v Turnově, *Pojizerské listy* XXVI, 1911, č. 6, s. 20-21.
- [J.] Kulturní úkoly české ženy ve válce, *Ženský obzor* XIV, 1916, č. 23, s. 231.

- K. Č. [Karel Čapek], Výstava obrazů výtvarného odboru Ústředního spolku českých žen, *Národní listy* LVII, 1917, 23. 10., s. 1.
- Vlastimil Rada, O ženském malování, *Republika* I, 1919, č. 2, s. 14.
- Návrhy M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl* III, 1919, č. 9., s. 2, 4.
- Václav Nebeský, Ženské umění, *Tribuna* I, 1919, č. 22, 25. 2., s. 1.
- Valérie Hachla-Myslivočková, Kruh výtvarných umělkyň, *Veraikon* IX, 1923, č. 14, s. 99-100.
- –[Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň v Praze, *Národní politika* XLII, 1924, č. 85, 26. 3., s. 8.
- –[Neautorizovaný text], Umění. Výstavy, *Národní listy* LXV, 1925, č. 128, 10. 5., s. 9.
- – [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyň v Olomouci, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 1-2, s. 17-18.
- Minka Podhajská, Jednatelská zprava Kruhu výtvarných umělkyň za správní rok 1924, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 11-12, s. 176.
- –[Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Ženský svět* XXIX, 1925, č. 21-22, s. 340.
- –[Neautorizovaný text], Umění. IV. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň., *Národní politika* XLIV, 1926, č. 40, 9. 2., s. 4.
- –[Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* XLIV, 1926, č. 326, 28. 11., s. 9.
- –[Neautorizovaný text], Z Kruhu výtvarných umělkyň. Výstavní činnost Kruhu v. umělkyň, *Ženský svět* XXX, 1926, č. 7-8, s. 106.
- F. M. [František Muzika], 5. výstava Kruhu výtvarných umělkyň (1927). Tři ženské výstavy, *Rozpravy Aventina* II, 1926–1927, s. 131.
- L. Atsebešová [Ludmila Atsebešová], 1. členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Ženský svět* XXXI rok 1927, č. 1-2, s. 15,16, 17.
- -jč- [Josef Čapek], Kruh výtvarných umělkyň, *Lidové noviny* XXXV, 1927, 21. 1., s. 7.
- F. X. Harlas [František Xaver Harlas], Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* XLV, 1927, č. 24, 25. 1., s. 9.

- J. R. Marek, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň, *Národní listy* LXVII, 1927, č. 29, 30. 1., s. 9.
- [J. K.], Žena a umění, *Ženská rada* III, 1927, č. 5-6, s. 76.
- [J. Š.], Výstava v Mladé Boleslavi, *Národní listy* LXVII, 1927, č. 215, 1. 8., s. 1.
- – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* XLVII, 1929, č. 333, 5. 12., s. 8.
- [J. D. Richard], Umění, *Národní politika* XLVIII, 1930, č. 43, 13. 2., s. 1.
- – [Neautorizovaný text] Výtvarné umění, Výstava bulharského lidového umění, *Národní listy* LXX, 1930, č. 121, 3. 5., s. 5.
- – [Neautorizovaný text], Výstavy, *Národní listy* LXX, 1930, č. 136, 18. 5., s. 4.
- [Jarka], Kruh výtvarných umělkyň, *Ženský svět* XXXIV, 1930, č. 8-9, s. 156.
- J. R. Marek, Kruh výtvarných umělkyň, *Národní listy* LXVII, 1931, č. 67, 8. 3., s. 9.
- Emil Pacovský, Členská výstava Kruhu výtvarných umělkyň (Výstavy), *Veraikon* XVII, 1931, č. 6, s. 78-81.
- – [Neautorizovaný text], O paní Miladě Špálové, akademické malířce, *Lada* LVIV, 1932, č. 10, s. 137.
- [K.], Ženy v malířství, *Eva* V, 1933, č. 7, s. 26.
- Věra Urbanová, Několik poznámek o Kruhu výtvarných umělkyň, *Veraikon* XIX, 1933, č. 14, s. 23-33.
- – [Neautorizovaný text], Kruh výtvarných umělkyň v Praze, *Národní listy* LXXIII, 1933, č. 129, 11. 5., s. 4.
- – [Neautorizovaný text], Kultura. Posmrtná výstava Růženy Nekutové, *Národní listy* LXXIII, 1933, č. 255, 30. 12., s. 3.
- – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* LII, 1934, č. 76, 18. 3., s. 10.
- [dj], Výstava Podkarpatských výtvarníků v Košicích, *Lidové noviny* XLII, 1934, č. 342, 11. 7., s. 9.
- – [Neautorizovaný text], Umění. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* LII, 1934, č. 280., 11. 10., s. 4.
- -jč- [Josef Čapek], Naše výtvarné umělkyně, *Lidové noviny* XLIII, 1935, č. 129, 12. 3., s. 9.
- [V. H. J.], Ženy – výtvarnice., *Národní listy* LXXV, 1935, č. 65, 2. 4., s. 4.

- – [Neautorizovaný text], Zábavy. *Národní listy* LXXV, 1935, č. 328, 30. 11., s. 4.
- F. X. Harlas, Umění., *Národní politika* LIV, 1936, č. 143, 23. 5., s. 9.
- Olga Brodská, Výstava evropských malířek v Paříži, *Eva. Časopis moderní ženy* IX, 1936–1937, č. 11, 1. 4., s. 15.
- [H. V.], Výstava francouzských malířek v Obecním domě, *Eva. Časopis moderní ženy* IX, 1936– 1937, č. 15, 1. 6., s. 15.
- I. Malínská, Výstava výtvarných umělkyň států Malé dohody 1938, *Ženská rada* XIV, 1938, č. 2, s. 25.
- [- B. S.-], 22 výtvarných umělkyň vystavuje. Kruh výtvarných umělkyň, *Národní politika* LVII, 1939, č. 136, 16. 5., s. 4.
- – [Neautorizovaný text], Výtvarnictví., *Národní politika* LVII, 1939, č. 160, 9. 6., s. 5.
- – [Neautorizovaný text], Výstavy. *Národní listy* LXXXI, 1941, č. 68, 9. 3., s. 4.
- [pp], Kulturním životem našich krajů, Autengruberova galerie českého umění, *Lidové noviny* XLIX, 1941, č. 362, 18. 7., s. 2.
- [Birn.], Měsíční přehled výstav, *Salon. Společnost, sport, divadlo, film, moda, výtvarné umění* XXI, 1942, č. 15. 4., s. 18.
- – [Neautorizovaný text], Výstava Kruhu výtvarných umělkyň vystavuje, *Národní politika* LXI, 1943, č. 169, 23. 6., s. 3.
- – [Neautorizovaný text], Kulturní aktuality, *Svět v obrazech* X, 1954, č. 22, 29. 5., s. 9.
- – [Neautorizovaný text], Náštvou v dílně našich malířek, *Vlasta. List Výboru čs. žen* IX, 1955, č. 3, 20. 1., s. 12.
- Martina Pachmanová, Mlčení o feminismu a ženskost jako výtvarná hodnota. České umělkyňe očima Jindřicha Chaloupeckého, *Sešit pro umění, teorii a příbuzné zóny* XIV, 2013, s. 34-43.

9.5 Internetové stránky

- www.aukro.cz
- www.baggira.aukceobrazu.eu
- www.bidtoart.com
- www.dartesro.sk
- www.galerie-narodni.cz
- www.obrazy-aukce.cz

- www.obrazyvaukci.cz
- www.soga.sk
- www.sypka.eu
- www.zenyvumeni.cz

10 Seznam obrazové přílohy

- [1] Neznámý autor, Milada Benešová, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti
- [2] Neznámý autor, *Milada Benešová-Špálová*, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [3] Neznámý autor, *Rodinný portrét Špálových*, kolem 1920 v Sevljuši. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [4] J. F. Langhans, Kostýmový ples umprum „*Zelené mládí*“, mezi léty 1900–1905. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [5] Návrhy M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl III*, 1919, č. 9., s. 4.
- [6] Neznámý autor, *Milada Benešová-Špálová v kostýmu*, nedatováno. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [7] Neznámý autor, *Rodinný portrét*, asi 1961 v Liberci. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [8] Neznámý autor, *Portrét malířky*, asi 1961. Repro: fotografie z malířčiny pozůstalosti.
- [9] Soukromý rodinný archív, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.
- [10] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem a bramboříky*, před 1935, 54 × 45 cm, olej, lepenka, značeno vlevo dole: M. Špálová., inv. č. 56.584.
Foto: Muzeum města Brna
- [11] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem*, kolem 1930, olej na lepence, 32 × 41 cm, značeno vlevo dole: M Špálová

Foto: <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3437/?page=36&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019

[12] Milada Špálová, *Zátiší*, kolem 1930, olej na plátně, značeno vlevo dole: M. Špálová

Foto: <http://www.vytvarneumelkyne.cz/autorka.aspx?aid=39#zacatek>, vyhledáno 17. října 2018.

[13] Milada Špálová, *Dědina*, nedatováno, olej, sololit, 40 × 54 cm, značeno vpravo dole: MŠpálová

Foto: www.dartesro.sk, heslo Špálová, vyhledáno 21. září 2019

[14] Milada Špálová, *Dědinka*, kolem 1930, olej, 37 × 46 cm, značeno vpravo dole: MŠpálová

Foto: www.dartesro.sk, heslo Špálová, vyhledáno 21. září 2019

[15] Milada Špálová, *Zátiší s květinami a ovocem*, kolem 1940, olej, plátno, 70 × 60 cm, značeno vlevo dole: M.Špálová

Foto: <http://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcie/95-zimna-aukcia-vytvarnych-diel-a-starozitnosti/spalova-milada-zatisie-s-kvetmi-a-ovocim-25431>, vyhledáno 21. září 2019.

[16] Milada Špálová, *Zátiší s květinami a ovocem*, kolem 1950, olej, karton, 54 × 43 cm, značeno vpravo dole: M.Špálová

Foto: <http://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcie/86-letna-aukcia-vytvarnych-diel-a-starozitnosti/spalova-milada-zatisie-s-kvetmi-a-ovocim-19398>, vyhledáno 21. září 2019.

[17] Milada Špálová, *Bramboříky*, 1931, olej, plátno, 46 × 53, 5 cm, značeno vpravo dole: M.Špálová

Foto: <https://www.sypka.eu/cyclamen-1931/a66/d17616/>, vyhledáno 21. září 2019.

[18] Milada Špálová, *Lesní cesta*, nedatováno, olej, plátno, 70 × 65 cm, značeno vlevo dole: M.Špálová

Foto: <https://www.galerie-narodni.cz/cs/predmet/5170-detail/>, vyhledáno 22. července 2019.

[19] Milada Špálová, *Žlutý strom*, nedatováno, olej, karton, 26, 5 × 34 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová

Foto: <https://www.galerie-narodni.cz/cs/predmet/5166-detail/>, vyhledáno 22. července 2019.

[20] Milada Špálová, *Zátiší*, nedatováno, olej, karton, 33 × 27 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová.

Foto: <https://www.obrazy-aukce.cz/aukce-detail/498/zatisi-447.html>, vyhledáno 22. července 2019.

[21] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem*, nedatováno, olej, lepenka, 31 × 46 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová

Foto: <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/2972/?page=63&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

[22] Milada Špálová, *Růže ve džbánu*, nedatováno, olej, karton, 37 × 45 cm, značeno vpravo dole: MŠpálová

Foto: <https://bidtoart.com/en/fine-art/roses-in-a-jug/1406468>, vyhledáno 31. října 2019.

[23] Milada Špálová, *Krajina*, nedatováno, akvarel, 23 × 29 cm, značeno vpravo dole: M. Špálová.

Foto: <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3003/?page=95&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

[24] Milada Špálová, *Krajina – Přehrada u Liberce*, nedatováno, akvarel, 28,5 × 20,5 cm, značeno vlevo dole: M. Špálová.

Foto: <https://baggira.aukceobrazu.eu/obrazy/detail/3003/?page=95&state=normal>, vyhledáno 21. září 2019.

[25] *Pohlednice – 31. XII. 1904*, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

[26] Milada Benešová-Špálová, *Panenka. Panenka s kloboukem*, kolem 1920, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Foto: Gabriel Urbánek

11 Obrazová příloha

[1] Neznámý autor, Milada Benešová, před 1920.

[2] Neznámý autor, portrét malířky, nedatováno.

[3] Neznámý autor, Rodinný portrét Špálových, kolem 1920 v Sevljuši.

[4] J. F. Langhans, Kostýmový ples umprum „Zelené mládí“, mezi léty 1900–1905.

zleva: Ludmila Liebscherová, Zdenka Liebscherová, Milada Kašparová, Marie Balcarová, Milada Vrchlická (Frídová), Klára Heyrovská, Ella Urbanová, Milada Benešová, M. Kabalová.

[5] Návrhy M. Špálové, *Československý svéráz. Rodinný list pro svéráznou módu. Původní výšivky. Umělecký průmysl* III, 1919, č. 9., s. 4.

[6] Neznámý autor, Milada Benešová-Špálová v kostýmu, nedatováno.

[7] Neznámý autor, Rodinný portrét, asi 1961.

[8] Neznámý autor, Portrét malířky, asi 1961.

Několik životopisných dat vypsanych z katalogu výstavy obrazů uspořádané krajskou pobočkou Svazu čs. výtvarných umělců a krajským sekretariátem Českého fondu výtvarných umění v Liberci v roce 1959 u příležitosti 75. let života akad. malířky Milady Špálové.

Milada Špálová, roz. Benešová se narodila 31.května 1884 v Berouně, po absolvování pražské školy umělecko-průmyslové studia dokončila u Prof. Thora v Mnichově. Spolupracovala s Artělem českých výtvarníků.

Vykonala studijní cesty v alpských zemích, ve Francii, Itálii, Německu atd. Poprvé vystavovala v r. 1911 v Turnově a pak jako člen SČVU na celkem 33 členských a-jáných výstavách. V období 1919 až 1938 žila na býv. Počkarpatské Rusi, kde spolu s malířem Erdélyim a nynějším národním umělcem Sovětského Svazu Bokšajem byla v čele tamějšího uměleckého života.

Mnoho cestovala a navštívila většinu evropských států. Vystavovala na řadě zahraničních výstav, zejména na světové výstavě akvarelů v Miláně, dále v Paříži, Athénách, Bělehradě, Bukurešti a na světové výstavě v Novém Yorku /1940/.

V roce 1951 měla soubornou výstavu v Praze, kterou navštívil i prezident ČSSR Antonín Zápotocký a zakoupil šest z vystavených obrazů pro svůj soukromý byt. Během 45 let svého života / do r. 1959 / se M. Špálová zúčastnila celkem 70. výstav doma i v cizině.

Od roku 1956 žila v Liberci, kde byla členkou tamější pobočky SČVU. U příležitosti jejích 75. narozenin vystavená díla byla jen torsem jejího životního díla, které bylo oceněno kritikou naší i cizí.

[9] Soukromý rodinný archiv, autor neuveden, po 1959, přepis – strojopis.

[10] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem a bramboříky*, před 1935, olej, lepenka, 54 × 45 cm, značeno vlevo dole: M. Špálová.

[11] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem*, kolem 1930, olej, lepenka, 32 × 41 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová.

[12] Milada Špálová, *Zátiší*, kolem 1930, olej, plátno, značeno vlevo dole: M. Špálová

[13] Milada Špálová, *Dědina*, nedatováno, olej, sololit, 40 × 54 cm, značeno vpravo dole: MŠpálová

[14] Milada Špálová, *Dědinka*, kolem 1930, olej, 37 × 46 cm, značeno vpravo dole: MŠpálová

[15] Milada Špálová, *Zátiší s květinami a ovocem*, kolem 1940, olej, plátno, 70 × 60 cm, značeno vlevo dole: M. Špálová

[16] M. Špálová, *Zátiší s květinami a ovocem*, kolem 1950, olej, karton, 54 × 43 cm, značeno vpravo dole: M Špálová

[17] Milada Špálová, *Brambořky*, 1931, olej, plátno, 46 × 53, 5 cm, značeno vpravo dole: M Špálová

[18] Milada Špálová, *Lesní cesta*, nedatováno, olej, plátno, 70 × 65 cm, značeno vlevo dole: M.Špálová.

[19] Milada Špálová, *Žlutý strom*, nedatováno, olej, karton, 26,5 × 34 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová

[20] Milada Špálová, *Zátiší*, nedatováno, olej, karton, 33 × 27 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová.

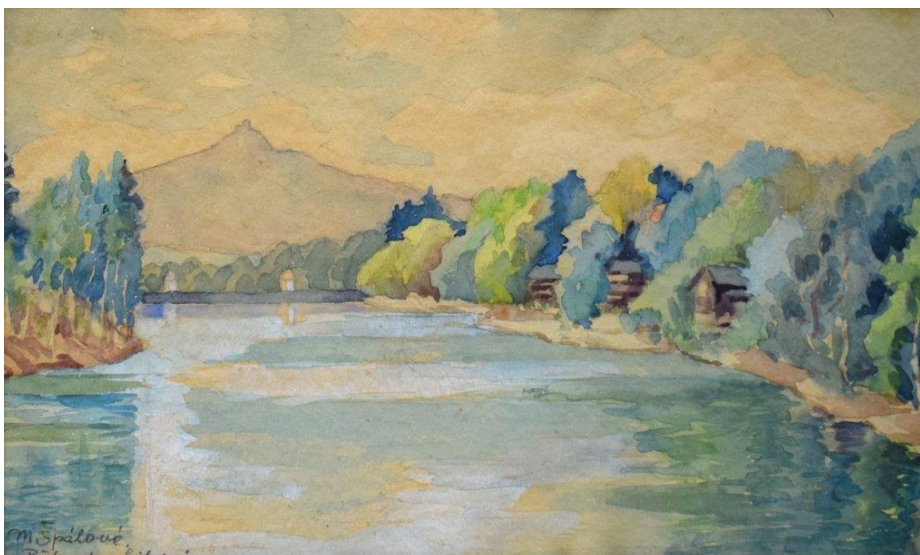
[21] Milada Špálová, *Zátiší s ovocem*, nedatováno, olej, lepenka, 31 × 46 cm, značeno vlevo dole: MŠpálová.

[22] Milada Špálová, *Růže ve džbánu*, nedatováno, olej, karton, 37 × 45 cm, vpravo dole: MŠpálová.

[23] Milada Špálová, *Krajina*, nedatováno, akvarel, 23 × 29 cm, značeno vpravo dole: M. Špálová.

[24] Milada Špálová, *Krajina - Přehrada u Liberce*, nedatováno, akvarel, 28,5 × 20,5 cm, značeno vlevo dole: M. Špálová.

[25] *Pohlednice* – 31. XII. 1904, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, fond Josef V. Šimák, Archiválie, sign. II. b) 1., karton 8, inv. č. 203.

[26] Milada Benešová-Špálová, *Panenka, Panenka s kloboukem*, kolem 1920, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Foto: Gabriel Urbánek

12 Summary

The truth is still staying at one point - gender equality was perceived like something unthinkable and unimaginable in the half of 19th century in Czech lands. Women changed the point of view and they started to look at their life as their own will and choice. Unfortunately, a lot of women left their conservative lifestyle and conservative way of thinking very slowly. On the other hand, this fact moved the emancipation movement which was necessary for health's mental and intellectual increase of female personality.

Since the end of 19th century women have been able to start to be active in the – until then – ,male disciplines such as painting and sculpture. The Applied art enabled to women to emerge from an anonymity and establish themselves as strong creative individuals. The feminine's increasing influence grew especially among the czech women's critics. The subject of discussions were always the congenital physical and psychological assumptions of woman sex in the art field.

In the beginning of 20th century could be these conditions perfect base for the development women art and women's influence in our society. In fact, most cases were only the ideals which weren't realized. Offently women have been discouraged from their intentions or they were offended by men society as well.

The radical elimination of all the prejudices meant the equalization of wome's art education. Especially the opening the Academy of Fine Arts in Prague in 1918. This decision also meant fair opportunities to participate in art competitions, the act what was completely inconceivably until that year. Next milestone came in 1920. In this year was established voting women's right by the Constitution of the Czechoslovak republic. However, solid stabilizing of this social position was not immediate.

In these efforts of enlightenment were helping female's periodicals and magazines. Naturelly, these big changes also affected the Art in Czech lands. In 1920, Women's art began to develop in Czechoslovakia in the real sense of

the meaning. The decisive establishment of women's art association ,Kruh výtvarných umělkyně', meant the birth and the retrieval of strong platform for this kind of Art. Finally the Art of Women started to have the opportunity to develop independently. The members of Art's grouping were the graduates of school of Applied Arts in Prague, more or less.

The situation after World War II in Czechoslovakia and the coming of totalitarian ideology sommonly with the clear political conformism were conditioned by the ideology of the directive the Comunnist Party. The absence of certain gender-artistic discourse was esentially a big problem in all of the satellite states of the former Sovietic bloc.

It is natural that this proces of feminine self-reliance and firm conviction has required a lot of continuous energy and their effort over that years. To facing the criticism has not been easy for many years, especially when the criticism came from the women's side. It is necessary to be kept in our minds that women's free social status was not negotiated automatically and any efforts.

The entire period of the strongest efforts of emancipation in Czech lands touched the life line of the Women's Painter Milada Benešová-Špálová as well. Her life and her work is definitely hacks with this era. That was the reason why I was more concerned in the social enviroment and the general conditions that the female artis could have the opportunity realized their talent in.

My Master thesis contains the biography of the painter – biographical data and the most truly milestones in her life. The mapping her art work was my most important task. The annexes of my thesis included the catalog of painter's canvases, aquarell or kind of Applied Art which were presented at individual exhibitions, whether authorial or collective. Most of the exhibition which The Painter Milada Benešová-Špálová was participated in, were organized by Art Association ,Kruh výtvarných umělkyně'. Milada Špálová was an active member of that Art Association for many years.

Any publication has not been written yet about painter's life, nor the integrated informations about women's art asociacion, ,*Kruh výtvarných umělkyně*'. I tried to complete detailed information about this art group too.

13 Anotace

Jméno a příjmení:	Gabriela Poláková
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Malířka Milada Benešová-Špálová (1884–1963)
Název v anglickém jazyce:	The painter Milada Benešová-Špálová (1884–1963)
Anotace práce:	Diplomová práce pojednává o životě a díle malířky Milady Benešové-Špálové (31. května 1884, Beroun – 1. prosince 1963, Liberec). Představuje malířčinu tvorbu, především malbu, součástí práce je i katalog vybraných děl. Životopis malířky je zasazen do kontextu rozvoje emancipace ženského umění v českých zemích.
Klíčová slova:	Milada Benešová-Špálová, ženské umění českých zemí, Kruh výtvarných umělkyně.
Anotace v anglickém jazyce:	This Master's thesis reports about life and artwork of Painter Milada Benešová-Špálová (31st May 1884, Beroun – 1st December 1963). The main part describes the oeuvre, especially paintings. It includes a catalog of selected works. The painter's biography is set in the context of the development of the emancipation of women's art in the Czech lands.
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Milada Benešová-Špálová, Women's Art of Czech lands, The Art association Kruh výtvarných umělkyně.
Přílohy vázané k práci:	1 CD ROM s obrazovou přílohou
Rozsah práce:	154 stran
Jazyk práce:	čeština